

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
НА
НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА
ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ЗА 2018 Г.**

Съдържание

УВОД	4
I. ЗАКОНОДАТЕЛНА СРЕДА	6
1. Необходимост от консултантски услуги.....	6
2. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ.....	8
II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ.....	10
1. Мисия на НССЗ	10
2. История на НССЗ.....	10
3. Организационна структура на НССЗ.....	11
4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2019 г. в т.ч. по ПРСР 2014-2020г.	13
III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.....	13
1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2018 г.	13
2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.	14
2.1. Предоставени консултации и консултирани лица.....	15
2.2. Посещения на земеделските стопанства	27
3. Обучение на земеделските стопани	29
4. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г.....	30
4.1 Дейности по подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани”	30
4.2 Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”	34
5. Агрохимични анализи	39
6. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”	42

7. Информационни дейности.....	44
7.1 Участия в информационни събития	44
7.2 Изготвени и отпечатани информационни материали	45
7.3 Медийни изяви	46
8. Други дейности на НССЗ в областта на съветите в земеделието	46
8.1 Изнесени приемни.....	46
8.2 Фермерски кръгове	48
8.3 Неформални консултативни съвети	50
IV. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ.....	51
1. Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.	51
2. Международна дейност	51
V. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ	62
1. Човешки ресурси.....	62
1.1. Състояние	62
1.2. Действия за повишаване на административния капацитет	63
2. Финансова рамка за 2018 г.....	65
3. Управление на собствеността	66
4. Техническа обезпеченост	66
4.1. Офис оборудване и софтуерни продукти.....	66
4.2. Информационна система на НССЗ	68
4.3. Интернет страница на НССЗ.....	72
4.4. Транспортни средства.....	73
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	74
ПРИЛОЖЕНИЯ	76

УВОД

През 2018 г. усилията на всички служители на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) продължиха да бъдат насочени към постигането на следните цели:

- Разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги на НССЗ;
- Подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“, повишаване на професионалната квалификация и информираността на земеделските стопани;
- Подпомагане прилагането на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) в т.ч. на Тематична подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Активно участие и водеща роля на НССЗ за доизграждане и развитие на Системата за съвети в земеделието (Farm Advisory System).

Основната дейност на НССЗ е предоставяне на консултации на земеделските стопани и други желаещи лица. Консултациите се предоставят в 27-те офиса, които са разположени в областните градове на страната, при посещение в стопанствата на земеделските стопани, чрез интернет и на телефон AGRO (07001 2476) - на цената на един градски разговор от цялата страна. През 2018 г. са консултирани 12 194 лица и са предоставени 72 865 консултации. Направени са и 2 625 посещения на място в земеделските стопанства. Основните консултации, които предостави НССЗ през 2018 г., са свързани с възможности за подпомагане по ПРСР 2014 - 2020 г. особено по подмерки 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“, 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ и 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, както и специализирани консултации в областта на растениевъдството, животновъдството и аграрната икономика.

Друга основна дейност на НССЗ е подпомагане трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин да оказва съдействие за усъвършенстване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес". НССЗ осъществява тясно сътрудничество с различни организации за подпомагане на трансфера на научни знания и достижения, в т.ч. с Аграрен университет - Пловдив, Тракийски университет - Стара Загора, Икономически университет - Варна, Русенски университет, научните институти на Селскостопанска академия и др. Проведените съвместни информационно-обучителни събития на НССЗ с университети, научни институти, научно-приложни и други организации през 2018 г. са 113 бр., като в тях са участвали над 2 300 фермера.

Основна дейност на НССЗ през 2018 г. беше и предоставянето на консултантски пакети по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г.. По подмярка 2.1.2 “Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” НССЗ предоставя 6 бр. различни консултантски пакети (КП) на малки земеделски стопанства. От стартиране на прием на заявления за получаване на КП (22.06.2016 г.) до 31.12.2018 г. експертите на НССЗ предоставиха по подмярка 2.1.2 18 248 бр. КП, изготвиха 5 267 бр. писмени доклада за предоставените КП, включващи различни видове консултации и подробен анализ, оценка и препоръки за развитието на техните стопанства. Всяко малко стопанство беше обслужено качествено и в срок. По подмярка 2.1. "Помощ за осигуряване на консултантски услуги" през 2018 г. НССЗ предостави 930 бр. консултантски пакета А2Б на кандидати по подмярка 6.1. "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 - 2020 г., включващ и изготвянето на проектно предложение по подмярката.

За НССЗ с изключителна важност е дейността за обучението на земеделските стопани. Към НССЗ е лицензиран Център за професионално обучение (ЦПО). Провеждат се професионални обучения в областта на земеделието, курсове, семинари, информационни дейности и обучения по ключови компетентности. Експертите от офисите организират и провеждат обучение под формата на семинари, демонстрации, лекции, дискусии, тематични и работни срещи. Темите са подсказани от самите земеделски стопани.

През последните няколко години НССЗ развива активна международна дейност и гради своя капацитет, като член на Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS), Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN) и проекти по Програма Хоризонт 2020, свързани с иновации в земеделието в т.ч. проект „Взаимно обучение: Достъп до иновации чрез демонстрации (Peer-to-Peer Learning: Accessing Innovation through Demonstration) (PLAID)” и проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration”) (NEFERTITI).

I. ЗАКОНОДАТЕЛНА СРЕДА

1. Необходимост от консултантски услуги

Повишаването на конкурентоспособността на земеделските стопани е определящ фактор за оцеляване и разширяване на дейността им в изключително развития и конкурентен пазар на ЕС. Устойчивото управление на земеделските стопанства включва извършването на комплекс от дейности от една страна за подобряване на технологиите и методите на селскостопанско производство и от друга страна на дейности, свързани с опазване на околната среда (включително опазване на водите и почвите), здравето на животните и растенията, хуманно отношение към животните, общественото здравеопазване, безопасни условия на труд, качество и безопасност на храните.

Общата селскостопанска политика на ЕС изисква от българските земеделски стопани да спазват и прилагат редица стандарти на Общността. Изпълнението на тези стандарти е условие както за продължаване на дейността им, така и за получаване на финансова подкрепа. От 2016 г. в България вече се прилагат всички Законоустановените изисквания за управление в области „Околна среда, изменение на климата, добро земеделско състояние на земята“, „Обществено здраве, здраве на животните и растенията“ и „хуманно отношение към животните“ посочени в чл. 93, параграф 1, букви а), б) и в) и изброени в приложение II от Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. Законоустановените изисквания за управление и условията за добро земеделско и екологично състояние (определени със Заповед на Министъра на земеделието, храните и горите) формират системата на кръстосаното съответствие. Всеки земеделски стопанин, който получава плащания по схемата за единно плащане на площ, трябва да спазва законоустановените изисквания за управление. Когато не са спазени законоустановените изисквания за управление, в който и да е момент през дадена календарна година и това неспазване е резултат на действие или бездействие, за което пряка отговорност носи земеделският стопанин, подал заявлението за подпомагане през съответната календарна година, общата сума на директните плащания, които са предоставени или следва да бъдат предоставени на този земеделски стопанин се намаляват или не се изплащат. Процентът на намалението зависи от тежестта, степента, продължителността и системността на установеното неспазване и може да достигне до пълно изключване от една или няколко схеми за подпомагане за една или повече календарни години.

Съгласно Регламент на Съвета № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. *относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика*, с цел повишаване осведомеността на земеделските стопани относно връзката между земеделските практики и управлението на стопанствата от една страна, и стандартите, свързани с околната среда, измененията на климата, доброто земеделско състояние на земята, безопасността на храните, общественото здраве, здравето на животните и растенията, хуманното отношение към животните от друга страна, **е необходимо държавите-членки да установят широкообхватна система за съвети в земеделието, която да консултира бенефициентите** съгласно чл. 12 – чл. 15 на Регламента на Съвета № 1306/2013.

Системата за съвети в земеделието следва да покрива най-малко изискванията и стандартите, влизащи в обхвата на т.нар. кръстосаното съответствие. В тази връзка тя следва да покрива изискванията, които трябва да се спазват от земеделските стопани по отношение на земеделските практики от полза за климата и околната среда във връзка с получаваните от тях директни плащания, както и да обхваща изискванията свързани с поддържането на земеделските площи, съгласно Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика. Системата следва да

покрива и мерките на ниво индивидуално стопанство, предвидени в програмите за развитие на селските райони на страните-членки, насочени към модернизиране на стопанства, изграждане на конкурентоспособност, секторна интеграция, иновация, пазарна ориентация и насърчаване на предприемачеството. Системата следва да обхваща също и изискванията, наложени на земеделските стопани за изпълнението на специфичните разпоредби на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета *за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите* (т.нар. рамкова директива за водите), както и за изпълнението на член 55 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета *относно пускането на пазара на продукти за растителна защита*, по-специално изискванията относно спазването на общите принципи на интегрираното управление на вредителите, както е посочено в член 14 от Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета. Системата може да покрива и определени елементи, свързани с адаптацията и смекчаването на последиците от измененията на климата, биологичното разнообразие, опазването на водите, с насърчаване на преобразуването на стопанства и на разнообразяването на тяхната икономическа дейност, както и с управление на риска и въвеждане на подходящи превантивни действия в случай на природни бедствия, катастрофи, болести по животните и растенията. Земеделските стопани следва да се включват в системата за съвети в селското стопанство на доброволни начала. **Всички земеделски стопани, дори тези, които не получават подпомагане по ОСП, следва да имат право да участват в системата.** За да се обезпечи ефективността на системата, съветниците следва да притежават съответните квалификации. **Държавите-членки трябва да гарантират, че приоритет се дава на селскостопански стопани, чийто достъп до друга система за съвети е най-ограничен.** Системата за съвети в селското стопанство трябва да гарантира, че земеделските стопани имат достъп до съвети, които вземат предвид специфичното положение на тяхното стопанство.

Всичко това поражда сериозната нужда от консултантски услуги в подкрепа на въвеждането на необходимите стандарти и устойчивото управление на земеделските стопанства. **Също така това показва, че ролята на НССЗ през настоящия програмен период е още по-голяма в сравнение с предишния програмен период 2007 – 2013 г., както и че чрез НССЗ в най-голяма степен България гарантира пред ЕК, че отговаря и на едно от важните условия за успешното прилагане на ПРСР 2014-2020 г., а именно че има достатъчен капацитет за предоставяне на съвети в земеделието.**

Във връзка с горното в ПРСР 2014 – 2020 г., одобрена с Решение на МС № 116 от 24.02.2015 г. и Решение на ЕК № С(2015) 3480 от 26.5.2015 г., и с оглед на качествено предоставяне на консултантските услуги за малките стопанства, НССЗ беше определена за директен бенефициент по мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” за предоставяне на консултантските пакети по подмярка 2.1.2 “Консултантски услуги за малки земеделски стопани”. В т.5.5 от ПРСР 2014 – 2020 г. е предвидено също така НССЗ да организира в различни населени места информационни мероприятия (семинари, срещи дискусии, изнесени приемни), на които потенциалните бенефициенти по Програмата ще бъдат запознати с нормативните изисквания свързани с нейното прилагане. За гарантиране на изпълнението на ангажиментите на НССЗ по ПРСР 2014-2020 в т.ч. по мярка 2, в същата т. 5.5 е дадена възможност НССЗ да използва и допълнителен експертен персонал, чрез наемане на външни експерти на трудов договор за определен период от време в рамките на срока на прилагане на Програмата, както и чрез сключване на граждански договори между НССЗ и външни експерти, за изпълнение от тяхна страна на определени дейности за даден период от време.

2. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ

От европейското законодателство има 2 основни регламента засягащи дейността на НССЗ:

- **Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г.** относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета и по специално чл. 15, където е описана мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” в т.ч. дейностите и консултациите, за които се предоставя подкрепа по мярката, изискванията към консултантските организации и задължителните и избираемите видове консултации;

- **Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г.** относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета и по специално чл. 12 - чл. 15 определящи създаването и развитието на достъпни за земеделските стопани системи за съвети в земеделието в страните членки.

От националното законодателство има 10 бр. основни законови и подзаконови нормативни актове, регулиращи дейността на НССЗ:

- **Закон за селскостопанската академия** и по-специално § 1, определящ създаването и функционирането на НССЗ;

- **Закон за подпомагане на земеделските производители** и по-специално чл. 10, определящ създаването и обхвата на Системата за съвети в земеделието в България и участието на НССЗ в нея, както и начините на финансиране на предоставянето на съвети от страна на НССЗ;

- **Наредба № 7 от 5 май 2016 г.** за прилагане на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. По тази подмярка НССЗ е определена за единствен бенефициент и предоставя 6 броя основни консултантски пакети (КП) на малки земеделски стопанства;

- **Наредба № 13 от 19.05.2015 г.** за прилагане на подмярка 2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги” по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. В наредбата са описани и условията и изискванията за предоставяне на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1 "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 - 2020 г. на консултантски пакет А2Б по приоритетна област 2Б „Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация в селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията“;

- **Наредба № 10 от 10.06.2016 г.** за прилагане на подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" от мярка 6 "Развитие на стопанства и предприятия" от ПРСР 2014 - 2020 г. В чл. 13, ал. 3 е записано, че бизнес планът на кандидатите по подмярка 6.3 може да бъде изготвен безвъзмездно от НССЗ;

- **Наредба № 3 от 29.01.1999 г.** за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. В Наредбата е записано, че регистрираните земеделски стопани имат право да получават безплатно съвети от НССЗ, както и да получават от Службата информация за цени и пазари на земеделски продукти;

- **Наредба № 18 от 27 май 2009 г.** за качеството на водите за напояване на земеделските култури. В чл. 16 на наредбата е записано, че НССЗ в рамките на своите компетенции предоставя на собствениците и ползвателите на земеделски земи информация по чл. 5, ал. 4 и 5 на същата наредба (технологии на напояване, поливни норми, изисквания към нитратно уязвимите зони и т.н.);

- **Правилник за устройството и дейността на Националната служба за съвети в земеделието;**

- **Постановление № 185 от 30 юни 2011 г.** за изменение на Постановление № 125 на Министерския съвет от 2006 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните. В § 3. на преходните и заключителни разпоредби на Постановление № 185 от 30 юни 2011 г. е записано, че за изпълняване на дейностите по мярка 143 от ПРСР и по ПРСР 2014 - 2020 г. в т.ч. мярка 2 могат да бъдат назначени в НССЗ на срочни трудови договори - допълнително до 50 експерти извън утвърдената численост на персонала на Службата.

- **Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.** (одобрен с Решение № 439 на Министерския съвет от 01.06.2012 г.). В част 6. „Секторни мерки за изпълнение целите на Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)”, т.6.5 „Сектор „Селско стопанство“ на плана са определени 25 мерки, групирани в 2 приоритетни цели и 6 приоритетни оси за постигане на целите на НПДИК. НССЗ е включена в:

- Мярка „Подобряване на знанията на земеделските производители за дейностите за опазване на хумуса (наторяване – прецизно торене, зелено торене; варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни и т.н.)”, мярка „Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии”, мярка „Насърчаване на екстензивно пасищно отглеждане на животните”, мярка „Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор” и мярка „Въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор”. По тези мерки задачите на НССЗ са свързани, с помощта на целенасочени средства от държавния бюджет и по ПРСР 2014-2020 г., да организира обучения и да провежда консултации по въпросите за опазване на хумуса, водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии, екстензивно пасищно отглеждане на животните и съхранението, преработката и прилагането на оборския тор. Отговорна институция е МЗХГ, а НССЗ е записана като целева група.

- Мярка „Подобряване на информираността и знанията на земеделските производители по отношение на възможностите от използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата”. Задачата на НССЗ е с помощта на целенасочени средства от държавния бюджет, да организира обучения и информационни кампании и да провежда консултации по въпросите на използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата. За тази мярка НССЗ е определена като отговорна институция;

- Мярка „Обучения на НССЗ на национално и областно ниво”. По тази мярка, с помощта на средства от държавния бюджет и/или европейските фондове, е предвидено провеждането на целеви обучения за експертите на Службата. Отговорна институция е МЗХГ.

На база на горната информация може да се направи извода, че НССЗ функционира в сложна законодателна среда и наличие на голям брой нормативни актове засягащи нейната дейност.

На 1 юни 2018 г. Европейската комисия представи законодателни предложения относно Общата селскостопанска политика (ОСП) след 2020 г. и новия програмен период 2021-2027 г. Тези предложения имат за цел да направят ОСП на ЕС способна да отговори на настоящите и бъдещите предизвикателства като изменението на климата или смяната на поколенията, като същевременно подкрепя земеделските производители за поддържане и развитие на устойчив и конкурентоспособен селскостопански сектор. Начините на прилагане на бъдещата ОСП ще бъдат значително опростени и модернизирани. Същевременно с политиката ще предложи важно допълнително предимство за земеделските стопани и обществото като цяло. Акцентът в политиката ще бъде изместен от спазването на условията и правилата към постигането на резултати и ефективност. **Новата ОСП ще насърчава и подпомага по-широкото използване на съвременните технологии и иновации.** Деветте цели на ОСП след 2020 г. ще бъдат следните: гарантиране на справедлив доход; увеличаване на конкурентоспособността; възстановяване на баланса на правомощията в хранителната верига; действия в областта на климата; грижа за околната среда съхраняване на природата и

биоразнообразието; подпомагане при смяната на поколенията; жизнеспособни селски райони; здравеопазване и запазване на качеството на храните.

Един от основните начини за постигане на целите на ОСП ще бъде чрез широкоразпространена употреба на знания и иновации.

Съгласно предложението на ЕК за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на Общата селскостопанска политика (стратегическите планове по ОСП) и финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделieto (ЕФГЗ) и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), и за отмяна на Регламент (ЕС) No 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕС) No 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета:

Всяка държава членка следва да има функционираща система за съвети в земеделieto с цел подобряване на устойчивото управление и общата ефективност на земеделските стопанства и предприятията в селските райони и която да покрива икономическите, екологичните и социалните аспекти на земеделieto, както и да може да определя необходимите подобрения по отношение на всички мерки на равнище на отделните земеделски стопанства, предвидени в стратегическите планове по ОСП. Предоставяните във всяка държава членка консултантски услуги в областта на селското стопанство следва да помогнат на земеделските стопани и на останалите бенефициери по линия на ОСП да се запознаят по-добре с взаимовръзката между управлението на земеделските стопанства и управлението на земите, от една страна, и определените стандарти, изисквания и информация, включително тези в областта на околната среда и климата, от друга страна. С оглед повишаване качеството и ефективността на консултациите, държавите членки следва да включат и интегрират в Системите за знания и иновации в селското стопанство (AKIS) консултантите и съветниците, за да могат да предоставят актуална технологична и научна информация, разработена в областта на научните изследвания и иновациите.

Всичко по-горе показва, че ролята на консултантските услуги и на НССЗ в частност през новия програмен период 2021-2027 г. ще се увеличава и става още по-важна и значителна.

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ

Националната служба за съвети в земеделieto е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София и 27 териториални областни офиси (ТОО) в страната.

1. Мисия на НССЗ

Мисията на НССЗ е да подпомага прилагането на държавната политиката в аграрния сектор и постигането на заложените от МЗХГ приоритети и цели за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие в Република България, като съдейства за развитието на националната система за съвети в земеделieto и предлага на земеделските стопани качествени консултантски услуги, актуална и полезна информация, обучение и техническа помощ.

2. История на НССЗ

НССЗ е създадена в края на 1999 г. на база на Закона за селскостопанската академия (предишно име - Закон за националния център за аграрни науки) и по-специално на § 1 от него и след структуриране и кадрово обезпечаване започва съветническата си дейност през месец октомври 2000 г. НССЗ е наследник на Националната система за съвети в земеделieto, която от своя страна е създадена в рамките на подписано споразумение между

Селскостопанската академия и тогавашното Министерство на земеделието и хранителната промишленост и изградена с техническата и финансова помощ на Програма ФАР – Земеделие в рамките на два проекта - 1995-1999 г.

Изграждане на капацитета на НССЗ започва с нейното създаване и продължава интензивно по време на осъществените проекти на ФАР. В рамките на тези проекти се провеждат интензивни обучения на експертите, които им помагат да се превърнат в търсени консултанти в областта на земеделието.

От 2000 г. досега НССЗ участва в редица международни проекти, част от които имат за цел да укрепват капацитета на НССЗ основно в различни аспекти от ОСП – устойчиво управление на земите, развитие на селските региони, развитие на биологично земеделие, обща организация на пазара на плодове и зеленчуци, развитие на стратегии и управление на селскостопански организации, организации на производители и стандарти за качество, устойчиво предоставяне на консултантска агробизнес помощ на пазарно ориентирани производители и др.

НССЗ има своето запазено място като структура подпомагаща развитието на земеделието. От 2008 г. НССЗ консултира земеделските стопани и подпомага процеса на усвояване на средства по Програмата за развитие на селските райони.

3. Организационна структура на НССЗ

НССЗ е структурирана в Главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория" (ГД СЗАЛ) и дирекция „Административно – финансова дейност" (АФД).

Съгласно Правилника за устройството и дейността на НССЗ, броят на служителите на НССЗ е 70 души (вкл. изпълнителния директор). С последните промени в Правилника бяха възложени и нови функции на НССЗ свързани с Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 г.

Съгласно Постановление № 185 на Министерския съвет от 2011 г. (ДВ, бр. 52 от 2011 г., доп. ДВ. бр.29 от 21 Април 2015 г.), НССЗ има право да назначи извън утвърдената численост на персонала до 50 броя на експертите, при спазване на разпоредбите на трудовото законодателство, за изпълняване на дейности си по ПРСР 2014 - 2020 г., в т.ч. мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанство и услуги по заместване в стопанство". Средствата за работна заплата и осигурителни вноски, както и цялостната издръжка на тези служители се осигуряват от средствата на НССЗ, получени в резултат на изпълняваните дейности по тези мерки. Точният брой на назначения извънщатен персонал зависи от успешното прилагане от НССЗ на дейностите по мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” по Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.) от , т.е. този персонал може да бъде назначен и задържан на работа само в случай, че НССЗ предоставя значителен брой комплекти съветнически услуги по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. Към 31.12.2018 г. броят на тези служители е 49.

В края на 2018 г. специализираната администрация е организирана в ГД СЗАЛ с 27 регионални офиси и 3 отдела на централно ниво - „Информационно-образователни дейности, иновации и международно сътрудничество”, „Консултантски услуги по национални и европейски програми” и "Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите" (ЦИОПКП).

Общата администрация е организирана в дирекция "Административно-финансова дейност (АФД), която осъществява административното обслужване, финансово счетоводната дейност и вътрешния контрол, поддържане на материалната база и информационната система, управлението на транспортната дейност и човешките ресурси. В структурата ѝ няма отделни отдели.

Фигура 1. Структура на НССЗ

НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО
/структура/

Фигура 2. Териториални областни офиси на НССЗ

Организационно, НССЗ извършва дейност на територията на цялата страна, тъй като има офиси във всеки областен град. НССЗ няма представители на общинско ниво поради ограничения брой служители, което затруднява дейността, но на този етап това се компенсират с по-чести посещения на експерти от офисите на НССЗ в общините и провеждането на изнесени приемни в различни населени места.

4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2019 г. в т.ч. по ПРСР 2014-2020г.

Целите на НССЗ през 2019 г. са следните:

- Разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги на НССЗ;
- Подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“, повишаване на професионалната квалификация и информираността на земеделските стопани;
- Подпомагане прилагането на Програмата за развитие на селските райони в т.ч. на Тематичната подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Активно участие и водеща роля на НССЗ за доизграждане и развитие на Системата за съвети в земеделието (Farm Advisory System).

Основните предизвикателства пред НССЗ при постигането на целите през 2019 г. са свързани с:

- изпълняване на дейностите и задачите при значително намален експертен състав на НССЗ (48,5% по-малък щатен състав за 2019 г. спрямо 2011 г.), в т.ч. намален брой на експертите в част от офисите на НССЗ под 3- ма души и съответно липса на експерт-агроном или експерт-зооинженер или експерт-икономист;
- убеждаване и привличане на фермерите да ползват съветническите услуги на НССЗ в условията на засилване дейността на другите консултантски организации. Необходимо е поддържане на високо ниво и знания на експертите на НССЗ, както и постоянно адаптиране на дейностите на НССЗ към нуждите на земеделските стопани;
- недостатъчен бюджет на НССЗ за 2019 г. необходим за предоставяне на специализирани консултации в областта на земеделието и по други въпроси извън ПРСР и за организиране на мероприятия за разпространение на научни знания и технологии;

III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2018 г.

През 2018 г. НССЗ чрез своите Териториални областни офиси (ТОО) насочи дейността си основно в следните направления:

- Непрекъснато развитие и усъвършенстване на съветническата и консултантска дейност за усвояване на средствата от земеделските стопани по национални и европейски програми;
- Изпълнение на дейностите на НССЗ по мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанство и услуги по заместване в стопанство" от ПРСР 2014-2020 г., в т.ч. по подмярка 2.1. "Консултантски услуги за земеделски и горски стопани" и подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопани“, както и подпомагане на други дейности по ПРСР 2014-2020 г. в т.ч. на Тематична подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Продължаване работата по отношение провеждането на информационни кампании сред земеделските стопани в т.ч. провеждане на консултантски дни/изнесени приемни по населени места и общини;

В изпълнение на поставените цели, НССЗ извърши следните основни дейности:

- Консултира земеделските стопани относно задължителните европейски и национални стандарти и изисквания, на които трябва да отговаря производството;
- Консултира земеделските стопани относно общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС;

- Консултира земеделските стопани относно законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
- Консултира на земеделските стопани относно законоустановените изисквания по изпълнението на изискванията на Директива 91/676/ЕИО (Нитратната директива);
- Предоставя специализирани консултации в областта на растениевъдството и животновъдството;
- Консултира земеделските стопани относно източници за подпомагане и финансиране на селскостопанската дейност в т.ч. по ПРСР 2014 - 2020 г. и Тематичната подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Консултира земеделските стопани относно базисните условия за функциониране на стопанството – регистрация като земеделски стопанин, данъчно облагане и осигуряване на земеделските стопани, регистрация на земеделска техника и други задължителни регистрации в зависимост от вида на селскостопанската дейност;
- Извърши агрохимични анализи на почви.

Целеви групи, към които бяха насочени дейностите на службата през периода са:

- Средни и дребни стопанства пазарно и полупазарно ориентирани в процес на реструктуриране на територията на цялата страна;
- Стартиращи и млади фермери;
- Земеделски стопанства въвеждащи агроекологични практики и биологично земеделие;
- Земеделски стопанства в планинските райони и в необлагодетелствани райони, различни от планинските райони;
- Населението в селските райони.

2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.

На базата на доброто познаване на земеделските стопани и техните нужди, натрупания 18-годишен опит, на изградения професионален и административен капацитет и сътрудничеството с множество държавни институции и неправителствени организации (НПО), **НССЗ предлага комплексен пакет от консултантски услуги, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и агроикономически аспект.**

Чрез предоставянето на тези консултантски услуги се изпълняват поетите задължения от България за изграждане на функционираща и достъпна система за консултации в земеделието.

Система на отчитане на дейността на НССЗ

В НССЗ се използва уеб базирана Информационна система за управление на консултантската дейност в структурата на НССЗ. **Основните предимства на информационната система са:**

- Променен е начина на отчитане на броя консултирани лица. На всеки консултиран в офиса или на място във фермата се създава досие, в което се отбелязват данните за стопанството;
- Системата дава възможност да се проследят всички консултации, дадени на едно лице, честотата им, тематиката и др., което дава възможност за допълнителни и по-задълбочени анализи за нуждите на земеделските стопани от консултации;
- Осигурява мобилност на предоставяне на консултации – едно лице може да бъде консултирано от различни експерти в един или различни офиси – експертът се запознава със стопанството, предоставените консултации и други показатели. Не на последно място системата дава възможност да се проследи развитието на стопанствата и ефектът от предоставените консултации;

- В системата се отчитат само консултации дадени лично при посещение на фермерите в офис на НССЗ в т.ч. в изнесен офис/приемна или при посещение на експерт от Службата във фермата. Информация и консултации, предоставени дистанционно по телефона или чрез електронна поща, както и консултации, предоставени по време на информационни събития, не се отчитат от системата и не се включват в общия брой;
- Справките за консултирани лица, брой и вид консултации, и посещение на място се генерират от информационната система.

Общи показатели

Таблица 1. Брой контакти, брой консултации - средни показатели за 2018 г. и за 1 месец за офис

Показател	Брой консултирани лица	Брой контакти	Брой консултации
Общо	12 194	21 123	72 865
Средно на офис за периода	452	782	2 699
Средно на офис за месец	38	65	225

През 2018 г. всеки офис средно е работил с 452 земеделски стопани и други лица. За един офис средният брой осъществени контакти за периода е 782 (65 контакта на месец, 4 контакта/обслужени клиенти на ден). Всеки офис средно е предоставил по 2 699 консултации за периода, което е средно 225 на месец за офис или по 11 консултации дневно.

Натрупаните данни в информационната система позволяват да се направят и анализи по отношение на показателя доверие в консултанта. Фактът, че консултираните лица са посетили офисите средно 2 пъти, показва добра степен на доверие от страна на земеделците към експертите на НССЗ.

2.1. Предоставени консултации и консултирани лица

А) Консултации - общо

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските стопани. НССЗ извършва консултантска и съветническа дейност главно чрез експертите от ТОО.

Фигура 3. Брой предоставени консултации от НССЗ за периода 2016– 2018 г.

През 2018 г. се наблюдава намаление на дадените консултации в офиса и на място в земеделските стопанства от НССЗ с 21% спрямо 2017 г. и намаление с 26% спрямо 2016 г. По-голяма част от лицата получили консултации се възползват от предлагания от НССЗ цялостен пакет от съветнически услуги. Намаляването на броя на консултациите е за сметка на увеличаване на тяхното времетраене и на увеличаване на броя на консултациите по телефона (тези консултации на този етап не могат да бъдат отчитани).

Таблица 2. Брой консултации - общо, в офиса и на място за 2018 г. по тримесечия

Тримесечие	Брой консултации				% на консултации на място
	Общо	В офиса		На място	
		Общо	в т.ч. изнесен офис/приемна		
1 - во	20 488	18 829	3 180	1 659	8%
2 - ро	11 952	10 224	1 316	1 728	14%
3 - то	19 917	15 491	1 647	4 426	22%
4 - то	20 504	17 904	2 373	2 600	13%
Общо	72 861	62 448	8 516	10 413	14%

През анализирания период 18 336 лица са получили 72 861 консултации от експертите на НССЗ. Средно едно лице е получило по 4 консултации, което е с 1 контакт по-малко в сравнение с 2017 г. За 2018 г. 74% от консултациите са предоставени в офиса, а 14% на място в стопанството на фермера и 12% по време на изнесените приемни.

Сравнение на брой консултации 2016, 2017 и 2018 г.

Таблица 3. Брой консултации, предоставени от НССЗ по тримесечия 2016, 2017 и 2018 г.

Тримесечие	2018 консултации (бр.)	2017 консултации (бр.)	2016 консултации (бр.)	% изменение 2018 спрямо 2017	% изменение 2018 спрямо 2016
1 - во	20 488	27 813	31 387	-26%	-11%
2 - ро	11 952	27 823	23 607	-57%	18%
3 - то	19 917	20 563	18 008	-3%	14%
4 - то	20 504	16 586	25 995	24%	-36%
Общо	72 861	92 785	98 997	-21%	-6%

Броят на предоставените консултации през 2018 г. спрямо 2017 г. през първите 9 месеца са с отрицателен ръст, а през четвъртото тримесечие значително нарастват спрямо предходната година. Спрямо 2016 г. броят на консултациите с отрицателен ръст се наблюдава през първото и четвъртото тримесечие, докато през второто и третото тримесечие има ръст на нарастване.

Общо за 2018 г. спрямо 2017 г. се отчита намаление на предоставените консултации с 21%, а спрямо 2016 г. се отчита 6%¹¹⁰ намаление.

Б) Консултирани лица – общо и по вид

Лицата, които консултира НССЗ, са основно три типа:

- земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност, като в тази група преобладават малките земеделски стопанства;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;

- други лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

НССЗ се стреми да разнообразява предлаганите услуги и средствата за предоставянето им, както и да се адаптира към нуждите на ползвателите на консултантските услуги, като земеделските стопани все повече се нуждаят от консултации свързани с решаването на конкретни проблеми в стопанствата им, както и нужда от комплексни решения.

Консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност

Информационната система на НССЗ предоставя възможност да се обобщат и анализира информацията за клиентите на НССЗ по различни показатели. По-долу е дадена информация за броя на консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност.

Таблица 4. Брой консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност за 2018 г.

Специализация на стопанството	Консултирани лица	% от общия брой консултирани
Не е създадено стопанството-не обработва земя и не отглежда животни	3 759	31%
Производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения	2 199	18%
Отглеждане на зърнено-житни, зърнено-бобови и маслодайни култури; отглеждане на други полски култури (без зеленчуци) и растениевъдство (смесени култури)	1 861	15%
Смесено растениевъдство и животновъдство (вкл. пчели)	1 693	14%
Отглеждане на зеленчуци и цветя	1 116	9%
Отглеждане на животни	880	7%
Други стопанства	687	6%

31% от консултираните лица са потенциални земеделски стопани, които имат намерение да създадат стопанство т.е. тук са включват лица, които към момента не обработват земя и не отглеждат животни.

Делът на земеделските стопани, които се занимават основно с отглеждане на зърнено-житни, зърнено-бобови, маслодайни култури и други полски култури (без зеленчуци), с растениевъдство (смесени култури), както и с производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения е общо 33%. Делът на стопаните, които отглеждат зеленчуци и цветя е 9%, а на стопанствата, занимаващи се с животновъдство е 7%.

Консултирани лица според размера на земеделското стопанство:

Таблицата дадена по-долу показва броя на консултираните лица според размера на стопанството измерен в стандартен производствен обем (СПО).

Таблица 5. Брой консултирани лица според размера на стопанството в стандартен производствен обем (СПО) за 2018 г.

Размер на стопанствата на консултираните лица в СПО	Брой консултирани лица	% на консултираните лица
по-малко от 2 000 евро	6 274	51,4%
От 2 000 (вкл.) до 4 000 евро	1 569	12,9%
От 4 000 (вкл.) до 8 000 евро	2 345	19,2%
От 8 000 (вкл.) до 16 000 евро	1 645	13,5%

Размер на стопанствата на консултираните лица в СПО	Брой консултирани лица	% на консултираните лица
От 16 000 (вкл.) до 25 000 евро	161	1,3%
От 25 000 (вкл.) до 50 000 евро	122	1,0%
Над 50 000 евро (вкл.)	79	0,6%
Общо	12 195	100%

От таблицата е видно, че за размера на стопанствата в СПО, най-голям е дялът на консултираните лица, чийто стопанства са до 2 000 евро (51,4%). На второ място са стопанствата с размер между 2 000 и 8 000 евро СПО (32,1%). Тези две групи са изключително важни, защото стопанствата до 2 000 евро СПО получавайки подходящи консултации и при възможност да инвестират в разширяване на стопанствата си, вероятно ще могат да станат допустими за подпомагане по Тематичната подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства (ТПРМЗС), част от ПРСР 2014-2020 г. Докато в групата на стопанствата с размер от 2 000 до 8 000 евро СПО са най-вероятните кандидати по Тематичната подпрограма. Стопанствата с размер между 8 000 и 16 000 евро СПО съставляват 13,5% и са предимно кандидати по подмярка 6.1 от ПРСР 2014-2020 г.

Трябва също така да се отбележи, че НССЗ работи и с над 200 стопанства, които са със СПО над 25 000 евро и могат да бъдат причислени към по-големите земеделски стопанства.

Горните данни също така показват, че над 80% от консултираните лица са със земеделски стопанства с размер до 8 000 евро СПО, т.е. те са дребни земеделски стопани, които се нуждаят най-много от консултации, но поради малките обеми на стопанствата и приходите им те не са целева група на частните консултантски компании. Голяма част от тези стопанства се насочват към земеделието поради липса на друго средство за препитание или като допълнителна дейност за получаване на други доходи. За тях НССЗ е единствената възможност да получат подкрепа за развитие на бизнес в селското стопанство чрез предоставянето на безплатни консултации и професионални съвети.

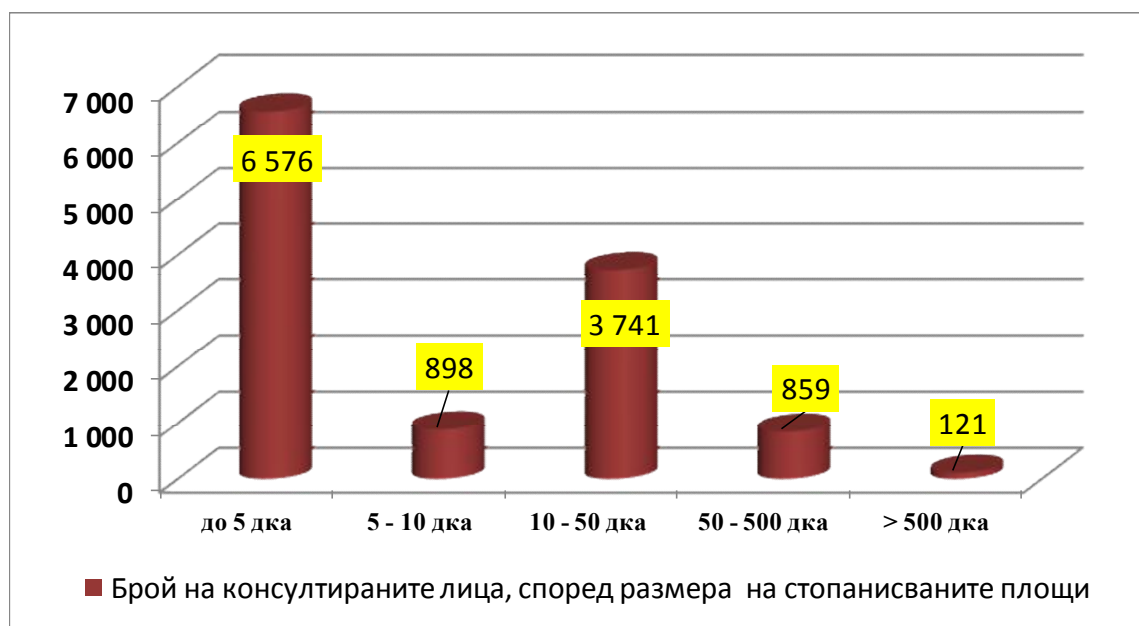
През последните години, след стартиране на ПРСР, все повече хора решават да се занимават със земеделие. Мотивацията за навлизане на нови хора в земеделието се дължи на различни причини, като новонавлизащите фермери могат да бъдат разделени в следните основни групи:

- първата група включват фермери, чиято цел е да продължат семейния бизнес на своите родители и/или на бабите и дядовците си;
- втората група фермери започват да се занимават със земеделие поради липсата на работа и препитание в други сфери;
- третата група са фермери, които първоначално са започвали да се занимават със земеделие за да произвеждат качествена продукция за лична консумация и вследствие са решили да се ориентират към пазара;
- четвъртата група са фермери, които се ориентират към земеделието, основно поради възможностите за финансиране на тяхната дейност чрез мерките от ПРСР и чрез националните схеми и мерки за подпомагане.

Консултирани лица според размера на стопанисваните площи от земеделското стопанство

Графиката, по-долу представя допълнителна информация за консултираните лица според размера на стопанисваните от тях площи.

Фигура 4. Брой консултирани лица през 2018 г., според размера на стопанисваните площи

Най-висок е делът на земеделските стопани, които обработват до 5 дка земеделска земя, който е 54%. Тук се включват и земеделски стопани, които отглеждат животни т.е. имат създадено стопанство, но не обработват земеделски площи. На следващо място са земеделските стопани обработващи между 10 и 50 дка – 31%. Останалите 15 % се разпределят между другите групи.

Данните показват, че НССЗ освен на вече започнали земеделска дейност лица оказва съдействие и за навлизане на нови лица в земеделски бизнес. Всичко това потвърждава, че НССЗ е в помощ не само на вече функциониращите земеделски стопани, а и на новонавлизащите.

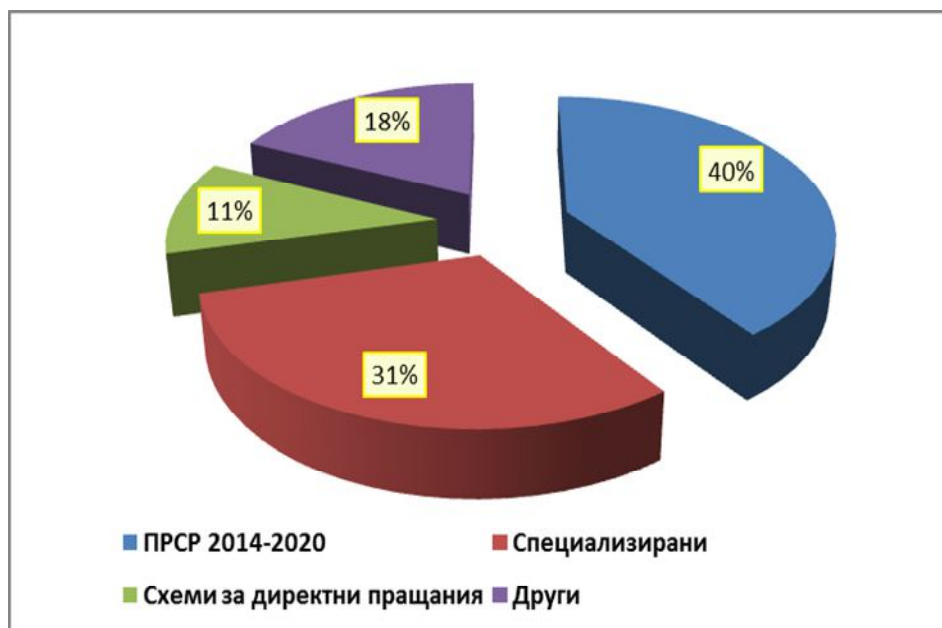
Тези данни показват, че НССЗ продължава да консултира и голям брой лица, които все още нямат земя или обработват малки площи. Част от тези лица са фермери с малки стопанства или хора, които все още не са земеделски стопани, но се интересуват от земеделие и биха желали да създадат стопанства.

Средните стопанства, със земя от 50 до 500 дка, са 7% от консултираните лица, а фермерите, които стопанисват земя над 500 дка са 1% от консултираните лица. Тези стопанства освен, че са по-малко на брой, имат възможност да наемат агрономи, както и да използват платени консултантски услуги и това е причината те да използват в много по-малка степен услугите на НССЗ.

В) Тематика на предоставените консултации

По-долу е дадено разпределение на предоставените от НССЗ консултации, съгласно техния тип (по теми).

Фигура 5. Предоставени консултации по тип за 2018 г.

През 2018 г. една от основните теми, която интересуваше земеделските стопани беше възможностите за подпомагане по мерките от ПРСР 2014-2020 г. Голяма част от фермерите се интересуваха за условията и възможностите за подпомагане на техните стопанства по ПРСР и търсеха услугите на експертите на НССЗ в тази област.

За 2018 г. водещо място заемат консултациите по ПРСР 2014-2020 г. (29 186 бр., но в сравнение с 2017 г. са намалели с почти 25%). На второ място се нареждат специализираните консултации 22 566 бр. (31%). На трето място са консултациите от група „Други“¹ 13 129 бр. или 18%. След тях се нареждат и групата консултации във връзка с директните плащания, които за 2018 г. наброяват 7 961 бр. (11%).

По-долу в таблицата е дадена информация за предоставените консултации по ПРСР 2014 – 2020 г.

Таблица 6. Брой предоставени консултации по ПРСР 2014-2020 г. по насоченост за 2018г.

Тип	Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
ПРСР 2014-2020	ТПРМЗС – 6.3. Подмярка „Стартова помощ за развитието на малки стопанства”	7 174	8 386
ПРСР 2014-2020	6.1. Подмярка „Стартова помощ за млади земеделски стопани”	3 319	4 523

¹ В група „Други” се включват: Агрохимичен анализ на почви; Безопасни условия на труд; Квотна система за краве мляко; Организации на производители на плодове и зеленчуци (до 26.01.2015г.); Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини; Регистрации в ИАЛВ и издаване на документи; Регистрация в ИАСАС и издаване на документи; Регистрация в БАБХ, водене на дневници и издаване на документи; Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999г.; Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието; Сключване на договори за ползване на земеделски земи; Схеми за финансиране и кредитиране на земеделските производители (извън ПРСР) (до 26.01.2015 г.); Участия и сключване на споразумения по чл. 37в от ЗСПЗЗ.

Тип	Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
ПРСР 2014-2020	ТПРМЗС – 4.1. Подмярка „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства“ (операция 4.1.2)	3 389	4 085
ПРСР 2014-2020	9. Мярка (чл. 27) „Създаване на групи и организации на производителите“ - общо	2 033	2 180
ПРСР 2014-2020	11. Мярка (чл. 29) “Биологично земеделие” - общо	1 619	1 773

От данните в таблицата най-много консултации – 8 386 бр. са предоставени по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства”. На следващо място със 4 523 бр. са консултациите по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“. На трето място със 4 085 бр. са консултациите по подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства.

По-долу е дадена информация за предоставените консултации по Националния план за действие по изменение на климата (НПДИК), специализираните консултации, другите консултации и по схемите за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане.

Консултации във връзка с трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)

В консултантската си дейност НССЗ обръща специално внимание и на консултациите, свързани с третия Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г. и плановете за управление на речните басейни изготвени съгласно Рамковата директива по водите и Закона за водите. Вече четвърта година експертите на НССЗ предоставят такъв тип консултации.

Най-общо консултациите във връзка с НПДИК се разделят на мерки с косвен и с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове.

Консултациите по мерки с косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове включват:

- Дейности за опазване на хумуса (наторяване – прецизно торене, зелено торене; варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни и т.н.);
- Водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии;
- Екстензивно пасищно отглеждане на животните;
- Възможности за използване на растителни остатъци и заплахите от паленето на стърнищата.

Консултациите по мерки с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове включват:

- Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор;
- Нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор (компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия и т.н.).

Таблица 7. Брой консултирани лица и брой предоставени консултации във връзка с НПДИК за 2018 г.

Мерки с пряк/косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове	Брой консултирани лица	Брой консултации
Дейности за опазване на хумуса (наторяване – прецизно и зелено торене, варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни практики и т.н.)	1 824	2 710

Мерки с пряк/косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове	Брой консултирани лица	Брой консултации
Водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии	1 682	2 139
Екстензивно пасищно отглеждане на животните	303	383
Възможности за използване на растителни остатъци и заплахите от паленето на стърнищата	1 078	1 379
Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор	1 229	1 421
Нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор (компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия и т.н.)	248	260
ОБЩО	4 431	7 840

От месец юли 2014 г. експертите на НССЗ започнаха активно да предоставят консултации във връзка с НПДИК, като за 2018 г. експертите на НССЗ са предоставили 7 840 консултации на 4 431 лица, което е с около 8% по-малко брой лица спрямо 2017 г. и 1% повече консултации спрямо 2017г.

Категория (тип) „Специализирани консултации”

Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2018 г., може да се обобщи в следните направления:

А. Растениевъдство:

- агротехнически и растително-защитни мероприятия за основни култури;
- технология на отглеждане;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- управление и използване на водните ресурси.

Б. Животновъдство:

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни;
- биологично животновъдство.

В. Аграрна икономика:

- бизнес планиране в земеделското стопанство;
- социално осигуряване и данъчно облагане;
- възможности за реализация на селскостопанска продукция;
- управление на риска в земеделието;
- възможности за финансиране - субсидиране, кредитиране и др.

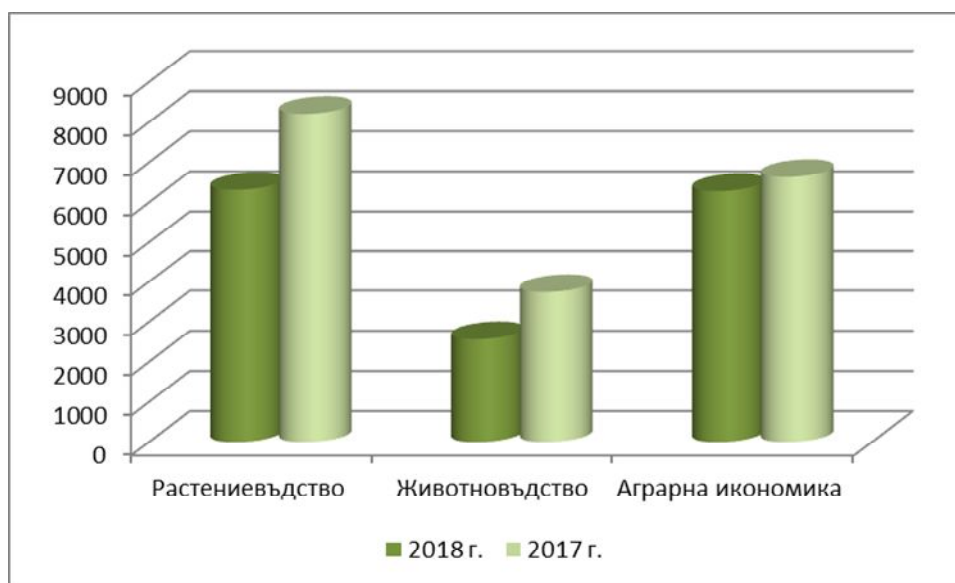
Г. Законоустановени изисквания за управление;

Д. Правила за добра земеделска практика (ПДЗП)

Е. Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС).

Броят на специализираните консултации (растениевъдство, животновъдство и аграрна икономика) през 2018 г. е 15 169 бр., в сравнение с 2017 г. се наблюдава спад от 18%.

Фигура 6. Сравнение на специализираните консултации по видове за 2018г.-2017 г.

В условията на постоянно променяща се и силно конкурентна среда най-голям е делът на специализираните консултации в областта на растениевъдството, включително биологичното растениевъдство – 42% (6 316 бр.). На второ място с 41% (6 284 бр.) са консултациите в областта на аграрната икономика, като най – честите въпроси, от които фермерите се интересуват са свързани с данъчно облагане и социалното осигуряване в областта на земеделието, както и с подаването на годишните данъчни декларации. На трето място със 17% (2 569 бр.) са консултациите по животновъдство, включително биологичното животновъдство.

Категория (тип) „Други консултации”

В тази категория влизат следните видове консултации:

- Здравословни и безопасни условия на труд в земеделските стопанства;
- Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
- Регистрация в Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) и издаване на документи;
 - Регистрация в Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), водене на дневници за растителна защита;
 - Регистрация и пререгистрация на земеделските стопани по Наредба 3/1999 г.;
 - Участия и сключване на споразумения по чл. 37в от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ);
 - Регистрация в ИАЛВ и издаване на документи;
 - Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието;
- Агрохимичен анализ на почви.

През 2018 г. тези консултации са 13 013 , като те са намалели с 11% спрямо 2017 г. и с 21% спрямо 2016 г.

В следващата таблица е дадена допълнителна информация за броя и % на категорията „Други консултации“ по видове.

Таблица 8. Насоченост и брой за категория „Други консултации” за 2018 г.

Насоченост	Брой консултации	%
Регистрация на земеделските стопани по Наредба 3/1999г.	4 969	38.2%
Безопасни условия на труд	1 763	13.5%
Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието	1 733	13.3%
Сключване на договори за ползване на земеделски земи	1 713	13.2%
Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини	1 079	8.3%
Регистрация в БАБХ (растителна защита), водене на дневници и издаване на документи	938	7.2%
Агрохимичен анализ на почви	722	5.5%
Други	96	0.7%
Общо	13 013	100%

Най-много консултации са предоставени относно регистрацията и пререгистрацията на земеделските стопани по Наредба 3 от 1999 г. – 4 969 бр., което представлява 38% от категорията. Най-често тези консултации са били във връзка с първоначалната регистрация т.е. от лица, които искат да превърнат селскостопанското производство в основна дейност. Това са лица, за които земеделието е била спомагателна дейност в последните години или нямат необходимия опит.

На второ място с 14% са консултациите относно безопасните условия на труд. Това показва, че в земеделието и фермерите все повече обръщат внимание на безопасността при своята работа.

На трето място с 13% се нареждат консултациите свързани с други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието.

Категория (тип) „Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане“

Интересът на фермерите за подпомагане на стопанствата им чрез схемите за директни плащания от началото на 2015 г. е голям, което е видно от следващата таблица.

В тази категория влизат следните видове консултации:

- Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор;
- Национална програма по пчеларство;
- Подпомагане на организации на производители на плодове и зеленчуци (извън ПРСР);
- Схема за дребни земеделски стопани;
- Схема за единно плащане на площ;
- Схема за млади земеделски стопани;
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури;
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания);
 - Схема за преразпределително плащане;
 - Схема за преходна национална помощ за тютюн;
 - Схеми за обвързано с производството подпомагане за кози и овце;

- Схеми за обвързано с производството подпомагане за крави, юници и биволи;
- Схеми за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци;
- Схеми за преходна национална помощ за животни.
- Други национални схеми за подпомагане в т.ч. държавни помощи;
- Други пазарни мерки;
- Други схеми за директни плащания;
- Други схеми за подпомагане;
- Други схеми за преходна национална помощ.

Таблица 9. Брой предоставени консултации по схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане за 2018 г.

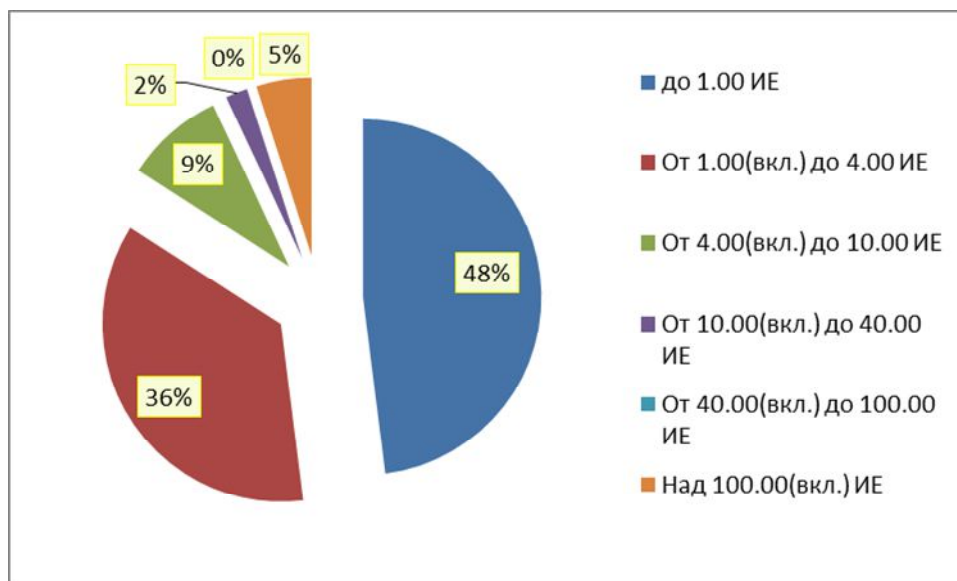
Тип	Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане	Схема за единно плащане на площ	1 830	2 038
Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане	Схеми за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци	1 540	1 690
Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане	Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания)	1 200	1 285
Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане	Национална програма по пчеларство	927	1 017

През 2018 г. 5 497 фермера са получили 6 030 консултации във връзка със схемите за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане.

От различните насочености на консултациите по директните плащания най-голям интерес е проявен към консултациите по схемата за единно плащане на площ (1 830 лица са получили 2 038 консултации), по схемите за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци (1 540 лица са получили 1 690 консултации), по схемата за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания) 1 200 консултации са предоставени на 1 285 лица и по Националната програма по пчеларство – 927 лица са получили 1 017 консултации).

Предоставени консултации според размера на земеделското стопанство

Фигура 7. Брой предоставени консултации през 2018 г. според размера на стопанството в ИЕ.

90% от консултациите, предоставени от НССЗ, са предназначени за стопанства до 4 икономически единици, т.е. за дребните земеделски стопани, които се нуждаят значителен брой консултации.

Най-много консултации са предоставени на стопанства с размер до 1 ИЕ – това са съвсем малки земеделски стопани или новонавлизащи в земеделието лица на които са предоставени 34 890 консултации (48%). На следващо място са стопанствата с размер от 1 до 4 ИЕ – 26 104 бр. консултации (36%), а на трето място са стопанства с размер от 4 до 10 ИЕ с 8 154 бр. консултации (9%).

Предоставени консултации според размера на стопанисваните площи от земеделското стопанство

Информация за предоставени консултации според размера на стопанисваните площи от стопанството в декари (дка) е представена на следващата фигура:

Фигура 8. Брой на предоставените консултации през 2018г., според размера на стопанисваните площи

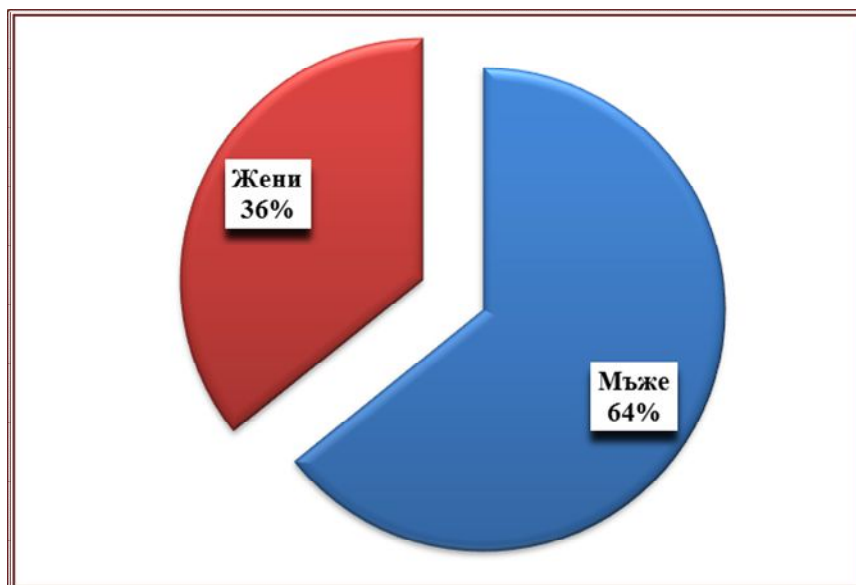
Най-много консултации 34 774 бр. (48%) са предоставени на стопанства, които обработват до 5 дка, като спрямо 2017 г. техния брой е намалял с 24%. На второ място са консултациите на стопанства обработващи от 10 до 50 дка земя 27 366 бр. (38%) техния брой е намалял с 11% спрямо 2017 г. **Данните потвърждават направеният по-горе извод, че НССЗ освен на вече започнали земеделска дейност лица оказва съдействие и за навлизане на нови лица в земеделски бизнес** и тъй като в повечето случаи това са млади хора до 40 г. НССЗ съдейства и за подобряване на възрастовата структура на заетите в земеделието.

На трето място с 5 343 бр. получени консултации и дял от 7 % е групата, която стопанисва от 5 до 10 дка земя. Средните стопанства със земя от 50 до 500 дка са получили 7% от консултациите, а 0,74% - тези със земя над 500 дка. Последните, са малка част от всички стопанства в България и имат възможност да наемат агрономи, както и да използват платени консултантски услуги и вероятно това е причината те да използват в много по-малка степен услугите на НССЗ.

Предоставени консултации по пол

На долната фигура е представено разпределението на консултациите по пол:

Фигура 9. Предоставени консултации през 2018 г. по пол (%)

През 2018 г. се запазва тенденцията от 2017 г. за заетите лица и ръководители на земеделски стопанства да са мъже, които по-често са търсили консултации (64%), респ. дялът на жените остава 36%.

2.2. Посещения на земеделските стопанства

Адаптирането на българското земеделие към европейските стандарти изисква реструктуриране на селското стопанство и успешно действие на механизмите за подпомагане на земеделските стопани. Провеждането на Общата селскостопанска политика на ЕС налага прилагането на съпоставими практики и повишаване на ефективността на земеделското производство за завоюване на позиции на българските производители на Европейския пазар.

Експертите на НССЗ през 2018 г. продължиха посещават на място земеделските стопани в техните стопанствата и да поддържат тясна връзка с тях,. Земеделските стопани получават конкретни съвети, оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни, т.е. те получават и конкретни предписания за техните стопанства. Всичко това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция при спазване на европейските норми и стандарти.

През 2018 г. експертите от НССЗ са направили 2 625 посещения на място в земеделските стопанства, с 15 % по-малко от предходната 2017 г.

Таблица 10. Среден брой посетени стопанства и среден брой посещения за 2018 г.

	Брой посетени стопанства	Брой направени посещения
Общо	2 353	2 625
средно на офис за периода	87	97

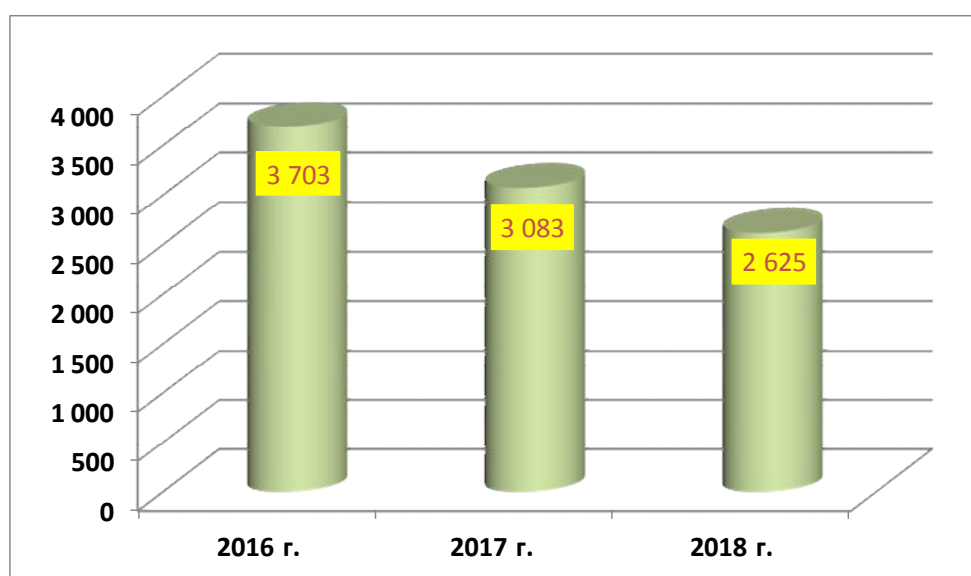
Средно всеки офис е направил 97 посещения в 87 различни стопанства. В голямата си част посещенията на стопанства са по мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от ПРСР 2014-2020 г., като 38,0% (997 бр.) от посещенията са извършени във връзка с предоставянето на консултантски пакет по подмярка 2.1.1 (А2Б), 30,0% (790 бр.) от посещенията са извършени във връзка с предоставянето на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 и 32,0% (839 бр.) са извършени с основна цел предоставяне на специализирани съвети извън консултантските пакети.

Таблица 11. Сравнение на посещения във ферми по тримесечия за 2018 и 2017 г.

Тримесечие	2018 г.	2017 г.	Изменение 2018 г. спрямо 2017 г.
	(бр.)	(бр.)	
1-во	432	441	-2%
2-ро	397	1 359	-70%
3-то	1 031	800	29%
4-то	765	483	58%
Общо	2 625	3 083	-15%

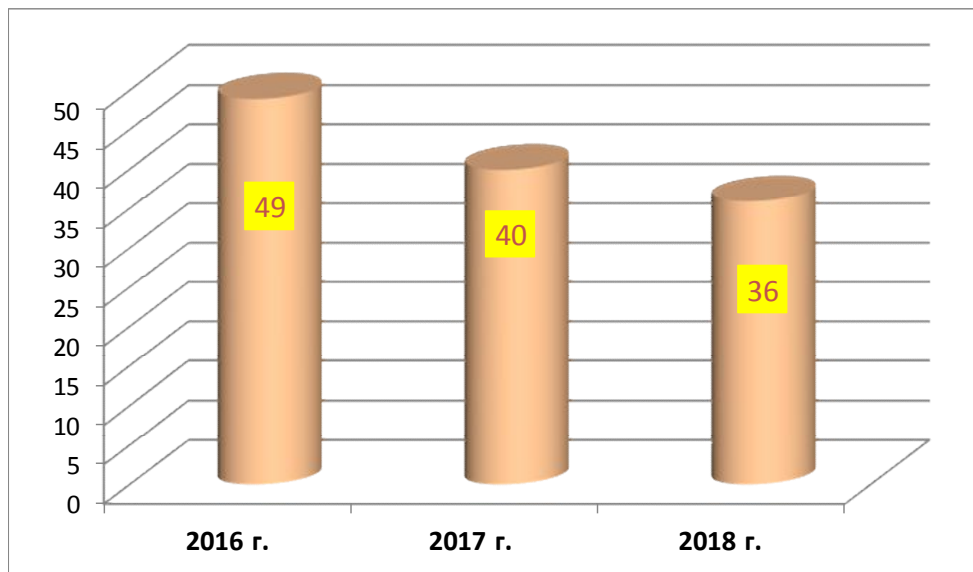
За 2018 г. посещенията са намалели със 15% спрямо 2017 г., като най-значително е намалението през второто тримесечие.

Фигура 10. Брой посещения по години (2016 – 2018 г.)

През последните три години броят на посещения на средно на един експерт намаляват като са 49 бр. за 2016 г., 40 бр. за 2017 г. и 36 бр. за 2018 г.

Фигура 11. Среден брой на посещенията от един експерт по години (2016 г. – 2018 г.)

3. Обучение на земеделските стопани

Към НССЗ е лицензиран от Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) Център за професионално обучение (ЦПО), като през 2017 г. е изменена издадената лицензия с допълване на нови професии и специалности на ЦПО към НССЗ. През м. ноември са утвърдени 9 специалности от трите професии - „Растениевъд“, „Животновъд“ и „Озеленител“.

Целта е да се осигури на земеделските стопани широка гама от дългосрочни и краткосрочни обучения в областта на земеделието, които да съчетават задълбочени теоретични знания и практическа насоченост, както и да ги запознават с последните достижения в селскостопанската наука. Разработените учебни програми и високият професионализъм на преподавателите, в по – голямата част експерти от службата, осигуряват висококачествено обучение с практическа насоченост.

Учебните програми са разработени от експерти на НССЗ и са съобразени с педагогическите и методически изисквания за продължаващо професионално обучение. В ЦПО се провежда обучение на лица за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие. Тематиката на обученията е в две основни направления – има разработени програми за различни сектори в земеделието, както и за подобряване на ключови компетентности на земеделските стопани. За НССЗ важен фактор е качеството на обучението. За целта при организиране на обученията, ЦПО на НССЗ се стреми да създава и поддържа у курсистите и преподавателите мотивация за постигане на качество, чрез периодично и обективно оценяване на дейността им (на базата на ясни и прозрачни правила и процедури) и справедлива оценка на получените резултати. Освен това през 2016 г. в ЦПО към НССЗ се въведе и Системата за управление на качеството (СУК), съгласно чл. 9а, ал 1 от Закона за професионалното образование и обучение /ЗПОО/. Системата за управление на качеството е структурирана и цялостно логически обвързана с планирането в НССЗ, както в дългосрочен, така и в средносрочен и краткосрочен план. Чрез СУК, ЦПО към НССЗ в още по-голяма степен гарантира провеждане на учебен процес, при който се прилагат съвременни методи на обучение, позволяващи сериозна мотивация, развитие на творческото мислене и активиране на самостоятелната изява на курсистите. Чрез СУК се гарантира и провеждане на постоянен контрол и мониторинг върху състоянието на учебните и административните процеси в ЦПО.

Проведените до сега обучения са безплатни за земеделските стопани. Обученията са финансирани с европейски и национални средства - по Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси”, по мярка 111 “Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от ПРСР или без външно финансиране.

Освен за повишаване на знанията и уменията на земеделските стопани, успешното завършване на някои от обученията е задължително условие за изпълнение на ангажиментите на земеделските стопани по различни мерки от ПРСР.

В ЦПО към НССЗ от откриването на Центъра до края на 2017 г. са преминали обучение 2 999 фермери и други лица.

През изминалата 2018 г. в ЦПО към НССЗ са обучени 20 фермери, като през месец декември бяха проведени два курса от по 30 учебни часа, на тема „Агроекология“. Курсовете се провеждат в градовете Перник и Сливен.

През отчетната година са проведени само 2 обучения, чрез ЦПО на НССЗ, тъй като през 2014г. НССЗ приключи обученията по мярка 111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания", а по мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване” от ПРСР 2014 – 2020 г. все още не е обявяван прием на заявления и за провеждане на курсове.

4. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г.

4.1 Дейности по подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани”

Съгласно Наредба № 13 от 19 май 2015 г. за прилагане на подмярка 2.1. "Помощ за осигуряване на консултантски услуги" по мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. беше сключен договор с № РД 51-50/21.12.2017 г. за възлагане на обществена поръчка за услуги между НССЗ и Министерство на земеделието, храните и горите за предоставяне на консултантски пакет А2Б на кандидати по подмярка 6.1. "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 - 2020 г.;

В рамките на Консултантски пакет А2Б експертите на НССЗ предоставяха информация и съвети за:

– създаването и развитието на стопанствата на младите земеделски стопанства в т.ч. изготвяха бизнес-плановете и основа информация за проектно предложение по подмярка 6.1. "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 - 2020 г.;

– задълженията на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние, по глава I на дял VI от Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета;

– селскостопанските практики, от полза за климата и околната среда по дял III, глава 3 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на правилата за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета;

– изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на член 11, параграф 3 от Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите;

– изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на член 55 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 97/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета;

– стандартите за безопасност на труда и стандартите за безопасност в стопанствата;

На 16.03.2018 г. във връзка с отворената Процедура чрез подбор № BG06RDNP001-6.001 по подмярка 6.1 "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от мярка 6 "Развитие на стопанства и предприятия" от ПРСР 2014 - 2020 г. беше издадена заповед на изпълнителния директор на НССЗ за определяне на период от 19.03.2018 г. до 07.06.2018 г. за прием на заявления от НССЗ за предоставяне на консултантски пакет А2Б на млади земеделски стопани.

Съгласно Наредба № 13 от 19 май 2015 г. и Правилата за предоставяне на консултантски пакет А2Б по подмярка 2.1.1 на НССЗ, за получаване на консултантски пакет А2Б земеделските стопани трябва да подадат заявление и да сключат договор за консултантски услуги. Проектните предложения се подаваха през Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020, като експертите от ТОО оказаха съдействие на фермерите.

В периода на прием на проекти по подмярка 6.1 всички подадени проекти по процедурата в ИСУН са 1 658 бр., като част от тях са подавани повторно и общият брой е отчетен в системата ИСУН е 1 837 проектни предложения. Експертите от ТОО на НССЗ са изготвили 930 бр. проектни предложения по подмярка 6.1. или над 50% от всички подадени проектни предложения.

В периода от 19.03.2018 г. до 07.06.2018 г. от експертите в ТОО на НССЗ бяха приети 936 заявления и бяха сключени договори за консултантски услуги за получаване на КП А2Б със земеделските стопани.

Таблица 12. Приети заявления и сключени договори за консултантски услуги по подмярка 2.1.1 и подадени в ИСУН проектни предложения по подмярка 6.1, изготвени със съдействието на експертите на НССЗ

№	ТОО на НССЗ	Приети заявления и сключени договори	Изготвени и подадени проектни предложения в ИСУН
1	Благоевград	40	40
2	Бургас	73	73
3	Варна	30	29
4	Велико Търново	35	35
5	Видин	22	22
6	Враца	30	30
7	Габрово	32	31
8	Добрич	14	14
9	Кърджали	18	18
10	Кюстендил	32	32
11	Ловеч	43	42
12	Монтана	37	37
13	Пазарджик	52	52

№	ТОО на НССЗ	Приети заявления и сключени договори	Изготвени и подадени проектни предложения в ИСУН
14	Перник	21	21
15	Плевен	21	21
16	Пловдив	47	47
17	Разград	27	27
18	Русе	50	50
19	Силистра	56	55
20	Сливен	53	52
21	Смолян	13	12
22	София	29	29
24	Стара Загора	44	44
25	Търговище	13	13
26	Хасково	43	43
27	Шумен	35	35
28	Ямбол	26	26
Общо		936	930

За 6 бр. от заявленията договорите за предоставяне на консултантски услуги са прекратени поради установена недопустимост на кандидата или поради не представени всички необходими документи за изготвяне на проектното предложение.

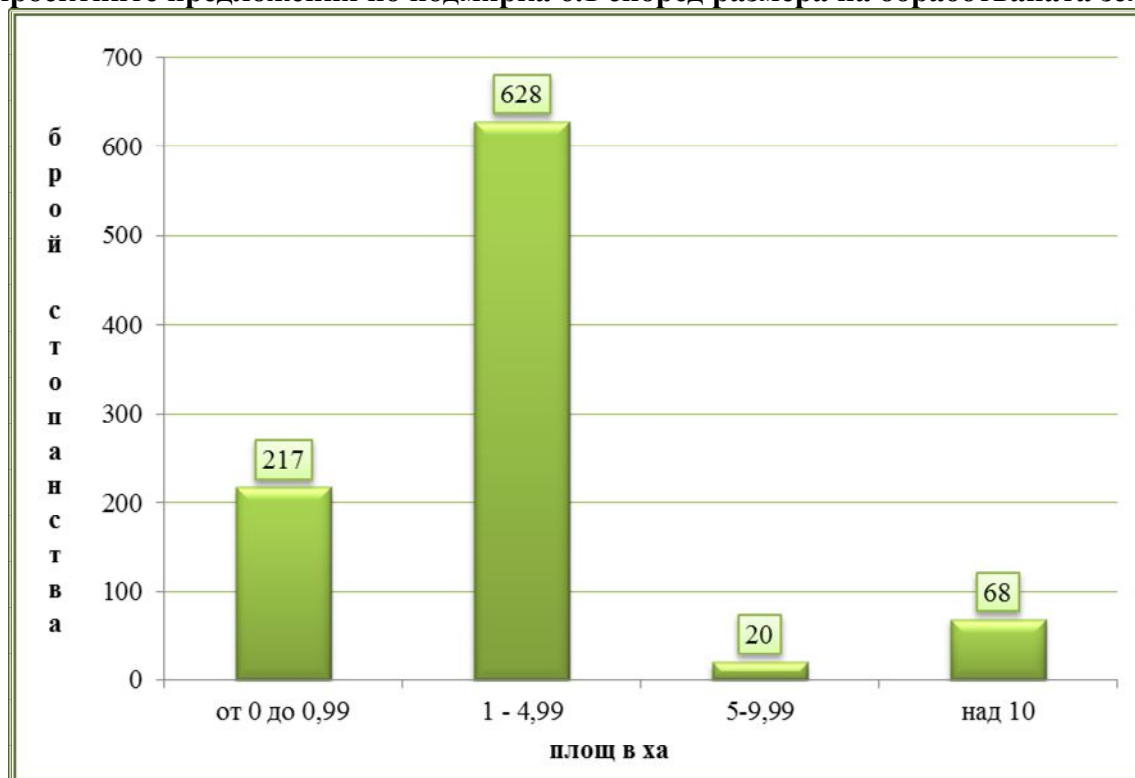
От 930 бр. изготвени проектни предложения по подмярка 6.1., с най – голям дял са растениевъдните стопанства - 77 % (717 стопанства), последвани от животновъдните стопанства с 16 % (148 стопанства) и с най-малък дял от 8% (65 стопанства) са смесените стопанства, за които не може да се определи водещ сектор.

По-долу е дадено разпределението на изготвените проектни предложения по подмярка 6.1 по основни видове производства, като ако един и същи проект има няколко основни производства, той е отчитан във всяко едно производство:

- 782 бр. (84%) стопанства се занимават с растениевъдство;
- 589 бр. стопанства отглеждат трайни насаждения в т.ч. винени и десертни лозя;
- 287 бр. стопанства се занимават със зеленчукопроизводство;
- 27 бр. стопанства отглеждат полски култури и 3 бр. стопанства – етерично-маслени култури;
- 213 бр. (30%) стопанства отглеждат животни;
- 159 бр. стопанства отглеждат пчели (само или смесени);
- 18 бр. стопанства се занимават с говедовъдство;
- 17 бр. стопанства отглеждат овце и кози;
- 6 бр. стопанства отглеждат птици и 4 бр. – свине.

Към датата на кандидатстване 408 стопанства отглеждат култури/животни по биологичен начин и/или в преход към биологично производство, а към датата на второто плащане 526 стопанства планират да станат и/или да продължат да се занимават с биологично земеделие.

Фигура 12. Брой на стопанствата на млади фермери, на които НССЗ е изготвила проектите предложения по подмярка 6.1 според размера на обработваната земя

91 % от стопанствата на които НССЗ е изготвила проектни предложения обработват до 5 ха.

Към датата на второто плащане се очаква да бъдат създадени допълнително нови работни места в 760 стопанства на младите фермери. Не всички млади фермери са заложили в бизнес – плана си работни места, но има стопанства, които планират да създадат и до 3 работни места в стопанство. 176 са стопанствата, които не планират да създават работни места, 12 са стопанствата, които планират да създадат до 2 работни места включително, а 2 стопанства планират да осигурят 3 работни места.

Едно от изискванията за подпомагане по подмярка 6.1 е кандидатите да имат съответните професионални умения и компетентности, в случай, че не притежават такива те могат да бъдат одобрени, ако в срок до 36 месеца от сключването на административния договор, но не по-късно от избрания период за проверка изпълнението на бизнес плана да придобие професионални умения, като една от възможностите е да завършат курс от 150 часа в областта на селското стопанство. В тази връзка 704 бенефициента планират, ако бъдат одобрени, да завършат 150 часов курс на обучение, като тези бенефициенти са и потенциални обучаеми по мярка 1 „Трансфер на знания и действия по осведомяване“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

През 2018 г. експертите на НССЗ са изготвили 928 писмени доклада за предоставен КП А2Б. Предоставянето на консултантски пакет А2Б, включва освен изготвяне на проектно предложение по подмярка 6.1, така и предоставяне на консултации във връзка с дейността на стопанството, подобряване организацията на работа, прилагане на екологосъобразни практики и иновативни решения и други, които да подобрят ефективността в стопанството.

Във връзка с предоставянето на КП А2Б през разглеждания период, експертите на НССЗ извършиха посещения на стопанствата, като по време на посещенията, ако условията и периода за вземане на почвена проба са подходящи, експертите на НССЗ са взели и почвени проби.

4.2 Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”

От 22.06.2016 г. по подмярка 2.1.2 НССЗ стартира предоставянето на малките земеделски стопанства напълно безплатно на шест (6) основни консултантски пакета (КП), допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление като устойчиви и жизнеспособни единици, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

НССЗ е единствената на този етап съветническа организация определена в Наредба № 7 от 5 май 2016 г. за прилагане на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (Наредба № 7 от 5 май 2016 г.) и одобрена от ЕК да предоставя консултантските услуги на малките земеделски стопанства.

Със Заповед №РД-09-440 от 21.06.2016 г. на Министъра на земеделието и храните е одобрено съдържанието на консултантските пакети по подмярка 2.1.2. Консултантските пакети се предоставят от експертите на Териториални областни офиси на НССЗ по правила, одобрени със заповед на изпълнителния й директор.

Консултантските пакети за малките земеделски стопанства включват консултантски услуги за:

- **ТП 1** - същността и характеристиките на системата за кръстосано съответствие и за основните нормативни актове, на които е изградена тази системата, включваща всички приложими в стопанството Национални стандарти за добро земеделско и екологично състояние на земята (ДЗЕС), всички приложими в стопанството Законоустановени изисквания за управление (ЗИУ), както и ще се прави оценка на произтичащите от тях задължения за земеделското стопанство свързани с областите околна среда и изменение на климата, обществено здраве, здраве на животните и на растенията, хуманно отношение към животните.

- **ТП 2** - селскостопански практики от полза за климата и околната среда, политиката за водите, както и информация и съвети относно мерки за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, биологичното разнообразие и опазването на водите - селскостопански практики, от полза за климата и околната среда, прилагане на мерки, свързани с регулиране на водовземанията и контрол на водочерпенето, опазване на водите от замърсяване, ефективно и устойчиво използване на водите, опазване, възстановяване и устойчиво използване на водите, предоставяне на съвети свързани със смекчаване на последиците от изменението на климата.

- **ТП 3** - нормативните изисквания за гарантиране на законното право на работниците и служителите за здравословен и безопасен труд и съответните правила и стандарти и по-специално за отрасловите правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) в сектор земеделие и за правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в предприятието (земеделското стопанство) съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд и свързаните с него подзаконови нормативни актове описани в приложимата нормативна база към пакета. Също така ще се предоставят информация и съвети за различни стандарти за безопасност в стопанствата.

- **ТП 4** - прилагане на нормативната уредба по правилната употреба на продукти за растителна защита съгласно принципите на добрата растителнозащитна практика и възможностите за извеждане борбата с вредителите по земеделските култури чрез методите на интегрирано управление на вредителите съгласно Закона за защита на растенията - условия и ред по прилагане на интегрирано производство на растения и растителни

продукти, общи принципи при интегрираното управление на вредителите чрез различни агротехнически дейности, провеждане на растителнозащитни мероприятия на отглежданите и планираните за отглеждане в стопанството култури съгласно добрите растително-защитни практики.

- **ТП 5** (от 5.1 до 5.7) - изготвяне на бизнес план и заявление за кандидатстване, като са предвидени и комбинации - по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г., подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, подмярка 4.2.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, подмярка 4.4.2. „Непроизводствени инвестиции по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ и подмярка 6.4.2. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства. Основните дейности, които са включени по тези КП са следните:

- изготвяне и попълване на бизнес плана за кандидатстване, съгласно съответното приложение в наредбата за прилагане на подмярката;
- изчисляване на точките по критериите за оценка на проектите за съответната подмярка;
- изготвяне и попълване на заявление за подпомагане, съгласно съответното приложение в наредбата за прилагане на съответната подмярка;
- окомплектоване на изискуемите документите към заявлението за подпомагане;
- предоставяне на съвети за изпълнението на бизнес плана.

- **ТП 6** - съдържа предоставяне на съвети и информация, които да подпомогнат малките земеделски стопанства при развитието на техните стопанства - възможностите за подпомагане малките земеделски стопанства чрез мерки и подмерки приложими на равнище малко земеделско стопанство предвидени в ПРСР 2014-2020 г., които са насочени към модернизиране на стопанството, изграждане на конкурентоспособност, секторна интеграция, иновации и пазарно ориентиране; съвети и информация по въпроси и проблеми свързани с икономическите показатели на земеделското стопанство, включително по въпроси на конкурентоспособността и насърчаващи предприемачество на малкия земеделски стопанин; по въпроси на управление на риска в земеделското стопанството, свързан с неблагоприятни климатични явления, нашествия на вредители, болести по растенията и животните.

В зависимост от спецификата и потребностите на всяко малко земеделско стопанство, КП ТП 6 може да включва и предоставяне на съвети и информация за: възможностите за развитие на късите вериги на доставки и за по-добра интеграция на малкото земеделско стопанство в хранителната верига; възможностите за участие в Европейското партньорство за иновации (ЕПИ) за селскостопанска производителност и устойчивост; прилагане на правилата за биологично производство, включително подготовка на заявление за подпомагане по мярка 11 „Биологично земеделие“ и мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-2020 г. и предоставяне на съвети за изпълнението на ангажиментите; подкрепа на малките земеделски стопанства за участие в мярка 9 „Създаване на групи и организации на производителите“ от ПРСР 2014-2020 г.

През отчетния период приключи предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014-2020 г. по определения със Заповед №РД 09-542 от 11.07.2017 г. на Министъра на земеделието, храните и горите бюджет за втората година от прилагане на подмярката. От месец юни 2018 г. експертите от ТОО на НССЗ предоставят КП по определения бюджет в размер на 2 000 000 евро за третата година, съгласно Заповед №РД 09-632 от 10.07.2017 г. на Министъра на земеделието, храните и горите.

Общият брой на подадените заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 от стартиране на предоставянето на пакетите на 22.06.2016 г. до 31.12.2018 г. е 5 379 бр., а изготвените писмени доклада са 5 267бр.

Таблица 13. Брой подадени заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 и брой изготвени доклади по офиси от стартиране на предоставянето на пакети на 22.06.2016 г. до 31.12.2018 г.

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП
Благоевград	193	188
Бургас	336	332
Варна	161	156
Велико Търново	225	224
Видин	151	150
Враца	83	83
Габрово	151	146
Добрич	262	247
Кърджали	294	289
Кюстендил	175	157
Ловеч	138	137
Монтана	206	203
Пазарджик	165	163
Перник	132	131
Плевен	276	275
Пловдив	245	240
Разград	133	130
Русе	246	244
Силистра	178	177
Сливен	216	215
Смолян	183	180
София	123	115
Стара Загора	391	385
Търговище	121	115
Хасково	216	209
Шумен	143	143
Ямбол	236	233
Общо	5 379	5 267

Таблица 14. Брой заявени и предоставени консултантски пакети по подмярка 2.1.2 разделени по видове от стартиране на предоставянето на пакетите на 22.06.2016 г. до 31.12.2018 г.

Консултантски пакет по подмярка 2.1.2	ТП 1	ТП 2	ТП 3	ТП 4	ТП 5.1	ТП 5.2.a	ТП 6
Заявени към 31.12.2018 г.	4 312	4 468	3 480	1 439	2 859	151	1 777
Предоставени към 31.12.2018 г.	4 231	4 382	3 406	1 397	2 818	130	1 723

Броя на подадените заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 от 01.01.2018 г. до 31.12.2018 г. е 768 бр., а изготвените писмени доклада са 735 бр.

Таблица 15. Брой подадени заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 и брой изготвени доклади по офиси от 01.01.2018 г. до 31.12.2018 г.

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП*
Благоевград	19	20
Бургас	44	44
Варна	11	12
Велико Търново	36	36
Видин	10	15
Враца	0	0
Габрово	28	27
Добрич	57	42
Кърджали	81	77
Кюстендил	24	20
Ловеч	39	39
Монтана	29	28
Пазарджик	22	22
Перник	29	29
Плевен	35	35
Пловдив	13	13
Разград	23	23
Русе	33	32
Силистра	17	16
Сливен	41	40
Смолян	31	31
София	10	8
Стара Загора	49	49
Търговище	21	19
Хасково	14	7
Шумен	12	13
Ямбол	40	38
Общо	768	735

Предоставянето на КП включва както посещения на място, оценка и анализ на състоянието на стопанствата на земеделските стопани, както и където е приложимо вземане на почвени проби за агрохимичен анализ и изготвяне на препоръки за торене. Експертите на НССЗ предоставяха информация и конкретни съвети и препоръки на малките земеделски стопанства във връзка със заявените КП.

Съгласно Наредба №7 от 5 май 2016 г., НССЗ изготвя и писмен доклад за предоставените КП по подмярка 2.1.2, включващ информация за предоставените консултации и направените препоръки към земеделския стопанин.

* Включва и изготвени доклади за подадени заявления през 2017 г.

От подадените заявления за получаване на КП над 98% от земеделските стопани са получили заявените КП. От земеделските стопани 1% са подали заявление за отказ от получаване на КП най-често поради лични причини. Разпределението на заявените и предоставени КП по вид са обобщение в таблицата по-долу.

Таблица 16. Брой заявени консултантски пакети по подмярка 2.1.2 разделени по видове от 01.01.2018 г. до 31.12.2018 г.

Консултантски пакет по подмярка 2.1.2	ТП 1	ТП 2	ТП 3	ТП 4	ТП 5.2.a	ТП 6
Заявени от 01.01. - 31.12.2018 г.	630	618	533	327	151	605

От всички подадени заявления за получаване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 най-често заявявани от страна на земеделските стопани са КП ТП 1 и КП ТП2.

Във връзка с отворен през 2018 г. прием по подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, бяха приети 151 броя заявления за предоставяне на КП ТП 5.2.a, включващ изготвяне на бизнес план и основна информация за проектното предложение, за кандидатстване по подмярка 4.1.2. За периода на прием в Информационната система за управление и наблюдение (ИСУН 2020) са подадени 149 проектни предложения, изготвени от Службата, от общо 268 подадени.

Таблица 17 . Брой заявени консултантски пакети ТП 5.2.a и брой подадени в ИСУН проектни предложения по подмярка 4.1.2 по ТОО

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.2a	Брой подадени в ИСУН
Благоевград	3	3
Бургас	12	12
Варна	4	3
Велико Търново	8	8
Видин	0	0
Враца	0	0
Габрово	10	10
Добрич	0	0
Кърджали	8	8
Кюстендил	12	12
Ловеч	14	14
Монтана	7	7
Пазарджик	5	5
Перник	9	9
Плевен	3	3
Пловдив	8	8
Разград	0	0
Русе	10	10
Силистра	3	3
Сливен	4	4
Смолян	0	0
София	4	4

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.2а	Брой подадени в ИСУН
Стара Загора	8	8
Търговище	1	1
Хасково	10	9
Шумен	5	5
Ямбол	3	3
Общо	151	149

По подмярка 2.1.2 по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. през 2018 г. са подадени 3 бр. заявки за плащане. По-подробна информация за подадените заявки за плащане е дадена в таблицата по-долу.

Таблица 18. Внесени заявки за плащане по подмярка 2.1.2 по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. от 01.01.2018 г. до 31.12.2018 г

Номер и дата на заявката за плащане по бюджет одобрен със заповед №РД 09-542 от 11.07.2017 г.	Подадена на	Заявена сума (в лв.)
01/02/1/2/3/02	08.01.2018 г.	789 431,04 лв.
01/02/1/2/3/03	05.07.2018 г.	991 209,41 лв.
01/02/1/00002/3/04	09.10.2018 г.	205 911,76 лв.

5. Агрохимични анализи

Дейността на „Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите“ (ЦИОПКП) подпомага съветническата дейност на НССЗ и земеделските стопани за прилагане на ОСП и мерките по ПРСР. Направленията на лабораторната дейност са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

Центърът за изпитване е в помощ на малките земеделски стопанства при получаване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ и на младите фермери при предоставяне от експертите на НССЗ на консултантския пакет А2Б от мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 г.

В лабораторията се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност (рН), усвоим фосфор, усвоим калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот, активен калций, хумус и определяне на норма за варуване на кисели почви.

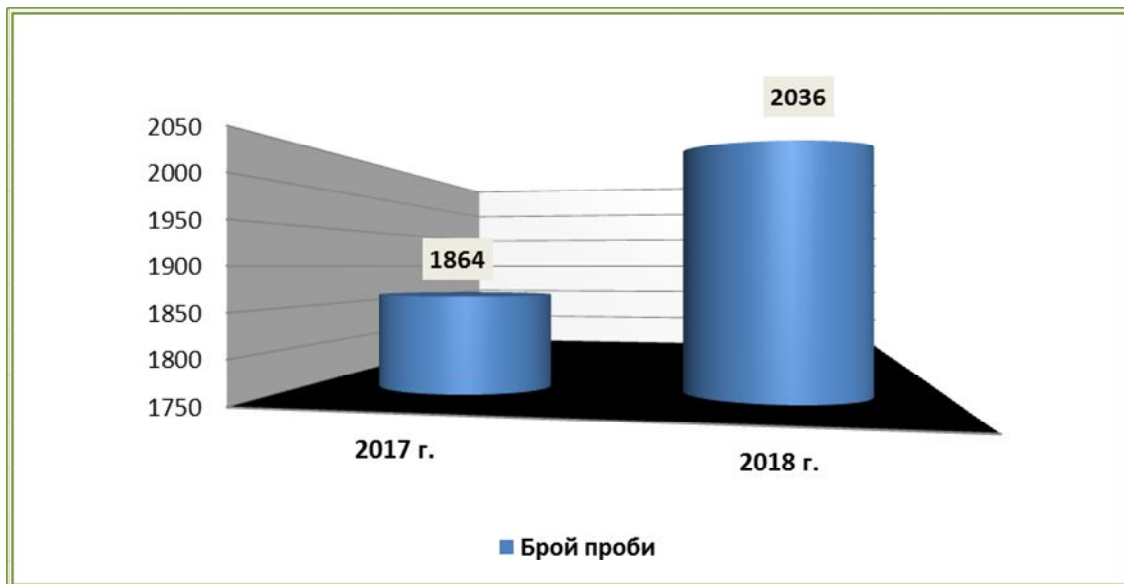
През 2018 г. в лабораторията са постъпили 2036 бр. и са изработени 2033 бр. проби за 10 158 бр. определения (анализи) за:

- киселинност на почвата;
- нитратен азот;
- амонячен азот;
- усвоим фосфор;
- усвоим калий;
- активен калций;
- хумус;
- норма за варуване на кисели почви.

Постъпилите почвени проби са от 1078 лица, а изработените проби са от 1083 лица. Въз основа на извършените анализи са изготвени 1256 препоръки за торене.

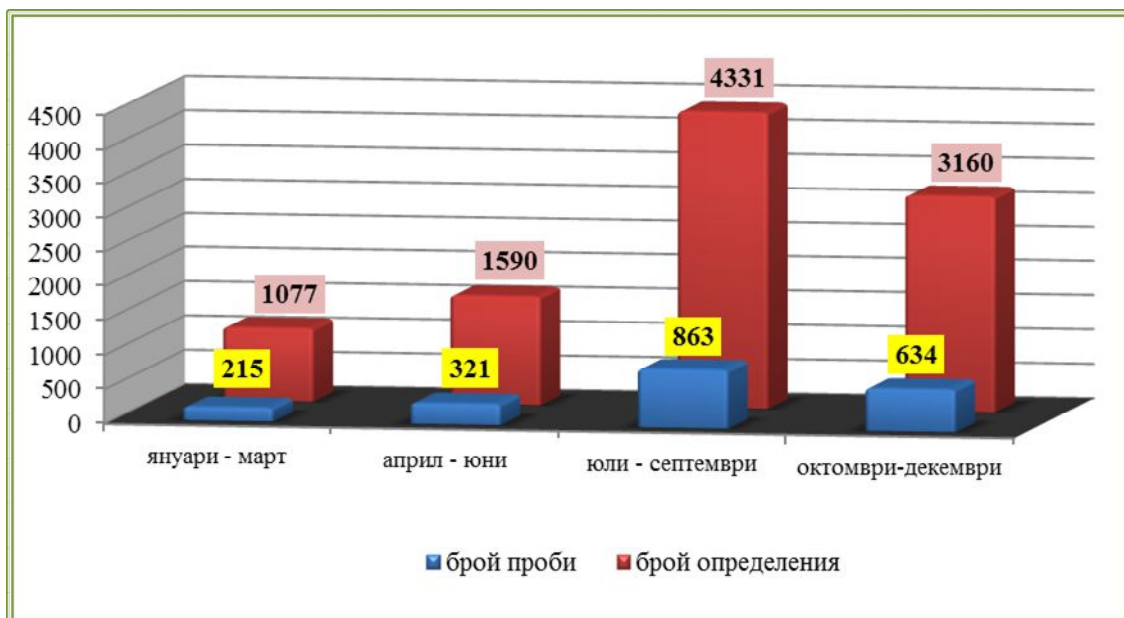
Основно постъпилите почвени проби през 2018 г. са във връзка с предоставянето на консултантските пакети по подмярка 2.1.2 и КП А2Б от мярка 2 ПРСР 2014 - 2020 г.

Фигура 13. Брой на постъпилите проби за 2017 г. и 2018 г.

На фигурата по-горе са представени броят на постъпилите проби за 2017 г. и 2018 г. През 2018 г. са постъпили със 172 бр. повече от 2017 г., тъй като по мярка 2 през 2017 г. са постъпвали проби само по подмярка 2.1.2, а през 2018 г. както по подмярка 2.1.2, така и по КП А2Б.

Фигура 14. Брой на изработените проби и определения по тримесечия за 2018 г.

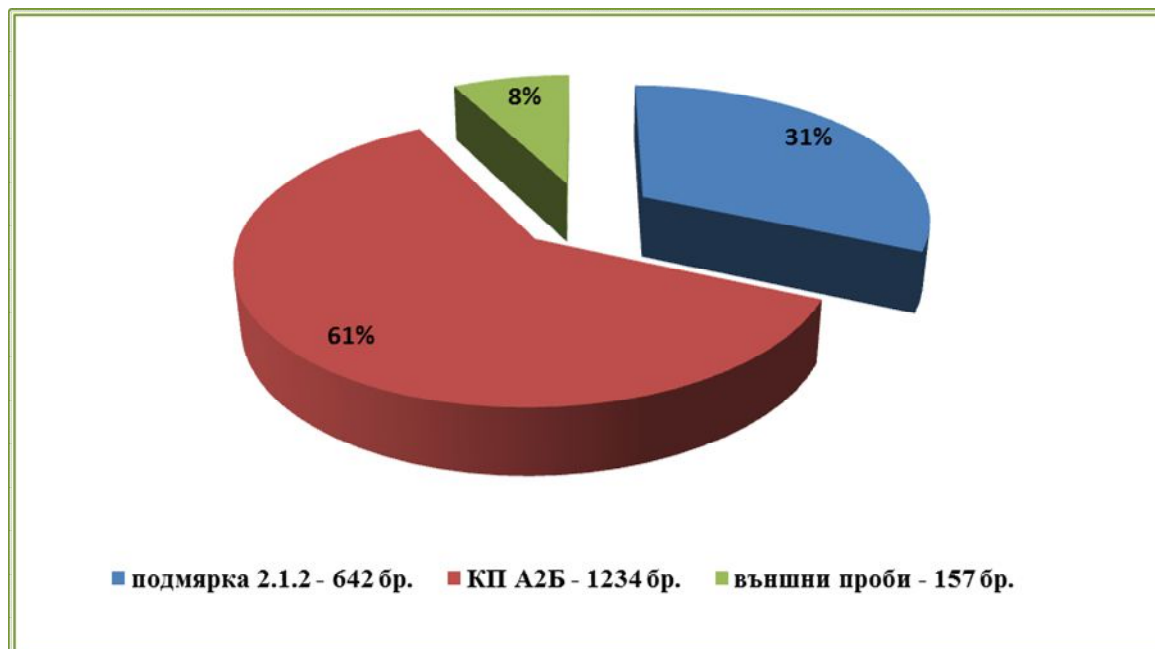
На фигурата по-горе са представени броя на изработените проби и определения за периода м. януари – м. декември 2018 г.

Разпределението на пробите по тримесечия съответства на извършваните земеделски дейности, характерни за съответния период на годината. През периода постъпваха почвени проби предимно свързани с отглеждане на есенни култури, следвани от зеленчуци и пролетни култури. През цялата година постъпваха почвени проби за създаване на трайни

насаждения и от лица, които искат да си изследват хранителната стойност на неизползвани земи за бъдещо ползване.

По-долу са показани резултатите на взетите почвени проби от експертите от ТОО по подмярка 2.1.2 и КП А2Б от мярка 2 от ПРСР 2014 – 2020 г., както и външните проби за периода 01.01. - 31.12.2018 г.

Фигура 15. Дял на изработените проби по КП А2Б, подмярка 2.1.2 и външни проби за периода 01.01.-31.12.2018 г.

От фигурата по-горе се вижда, че за периода м. януари – м. декември 2018 г. изработените проби по КП А2Б са 1 234 бр. (61%), по подмярка 2.1.2 са 642 бр. (31%), а броят на външните проби е 157 (8%).

Във връзка с предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 и КП А2Б от мярка 2 от ПРСР 2014 – 2020 г., ТОО на НССЗ са вземали почвена проба при извършването на посещение на място в стопанства, обработващи земеделска земя, в случай че условията и периода за вземане на почвена проба са били подходящи. Взети са 1 248 бр. почвени проби във връзка с дейностите по КП А2Б и 642 бр. по подмярка 2.1.2.

Схемата за анализ на почвените проби и предоставянето на препоръки в лабораторията е следната:

- консултиране на земеделския стопанин по методиката за вземане на почвени проби;
- посещение на фермата за вземане на почвени проби от експерта или земеделския стопанин;
- вземане на средна проба по методиката - етикетиране, попълване на документи с информация за стопанството;
- изпращане на почвените проби в лабораторията на НССЗ в гр. София;
- анализиране на почвените проби;
- изготвяне на протокол с резултатите от анализите;
- изготвяне на препоръки за торене на база агрохимичен анализ;
- предаване на протокола с препоръките за торене.

Агрохимичното проучване на запасеността на почвата с основните хранителни елементи е важен инструмент за оценка на нейния потенциал и за съставяне на подходящи схеми за торене. Балансът между внесените и изнесените от почвата хранителни елементи е в основата и на концепцията за устойчиво земеделие и е неотменна част от т.нар. “правилни

земяделски практики”. Важен фактор за точността на почвените анализи и дадените препоръки за торене е правилното вземане на почвените проби. В тази връзка експертите от отдел „Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите” са оказали необходимото съдействие и методическа помощ на експертите от Териториалните областни офиси на НССЗ за вземане на пробите.

Предстои дооборудване на лабораторията и внедряване на нови анализи на почви и растения, като за целта през годината са извършени различни проучвания на методи и апаратура.

6. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”

И през 2018 г. продължи активната дейност на Службата по изпълнение на една от целите на НССЗ, подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”. НССЗ осъществява тясно сътрудничество със специализираните университети в областта на селското стопанство, научните институти, научно-приложни и други организации за трансфер на научни знания и достижения в практиката.

През годината са проведени 113 бр. съвместни информационни срещи-семинари и други мероприятия с университети, научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти. Лектори на събитията, освен експертите от териториалните офиси на НССЗ, бяха водещи учени и специалисти от научните институти на Селскостопанска академия (ССА), областните дирекции към Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”, Аграрен университет - Пловдив, Тракийски университет - Стара Загора, Русенски университет "Ангел Кънчев" и др. До края на 2018 г. броя на одобрените лектори, с които работи НССЗ и са включени в публичния регистър на НССЗ са 106.

На семинарите освен специализираните теми, които бяха дискутирани, експертите от ТОО на НССЗ предоставяха информация и за дейността на Службата относно възможностите за подпомагане на стопаните по ПРСР 2014-2020 г. и по схемите за директни плащания - кампания 2018.

Провеждането на информационни семинари с демонстрации в стопанствата на клиенти на НССЗ стартира като добра практика от 2016 г. От общо 113 бр. информационни събития, семинарите с демонстрации за 2018 г. са 27 бр.

В информационните събития взеха участие над 2 300 земеделски стопани, средно по 21 участника на събитие.

Темите на семинарите бяха предложени от земеделските стопани. След провеждането на всяко събитие, участниците попълват анкетна карта за удовлетвореността им от мероприятияето, като посочват и по какви допълнителни теми желаят да участват.

Таблица 19. Разпределение на проведените съвместни мероприятия за 2018 г. по сектори

Брой семинари (общо)	Брой семинари в сектор растениевъдство	Брой семинари в сектор животновъдство	Брой семинари в сектор аграрна икономика
113	50	42	21

Най-много са проведените съвместни събития в областта на растениевъдството 45%, в областта на животновъдството 39%, а в областта на аграрната икономика - 16%.

В *растениевъдството* основните теми бяха свързани с иновативни решения при отглеждане на основни растениевъдни култури; технологични изисквания при отглеждане на традиционни и на нови овощни видове за България; нови аспекти в нормативната база за растителна защита; интегрирано управление на вредителите и фитосанитарни стандарти в растениевъдството; управление на храненето на зърнено-житни, овощни и зеленчукови култури за получаване на качествена продукция; производство на овощен посадъчен материал, облагородяване на спяща пъпка; резитба на овощни видове; разрешителни режими при ползване на вода за селскостопански цели; принципи, изисквания и процедури при биологичното производство и др.

В *животновъдството* повече от половината теми бяха свързани с *пчеларството* относно болести по пчелите и пчелното пило; превенция и контрол на заболяванията по пчелите; приложение на добри практики в пчеларството; пролетна подготовка на пчелните семейства за медосбор при различните системи кошери; необходими дейности за подготовка на пчелина за зимния период. Другите теми бяха свързани с хуманно отношение към преживни животни и проблеми при пасищното им отглеждане; съвременни тенденции при хранене, отглеждане и репродукция на овце и кози; специфични изисквания за директни доставки на суровини и храни от животински произход; ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти и др.

В *аграрната икономика* бяха основно за: подобряване на ефективността на управление на земеделските стопанства и реализацията на селскостопанска продукция; дигитално оперативно управление на фермата базирано на променливи разходи и брутен марж на ниво ферма; управление на риска в земеделското стопанство, идентифициране на възможни рискове и приложими в стопанството действия; социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани; добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в земеделските стопанства и др.

На електронната страница на Службата (www.naas.government.bg) в рубриката „Предстоящи събития“ е поместен *Списък на съвместните информационни дейности на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други организации и експерти*, както и периодично се качва информация с датата, мястото и програмата за провеждане на информационните мероприятия. В рубриката „Иновации и трансфер на знания“ се публикуват отзвучите от проведените срещи.

В *приложение 1* към годишния отчет е дадена информация за проведените съвместни информационни дейности и мероприятия на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката през 2018 г.

С цел подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“ НССЗ през 2018 г. подпомогна и Института по аграрна икономика към ССА при изпълнението на проект: „Иновационни модели за управление на земеделските стопанства в планинските райони“. Основната цел на проекта е да се изследва влиянието на иновационни модели за управление на земеделските стопанства в планинските райони и да допринесе за подобряване на компенсаторната подкрепа за тях. Този проект спомага и за по-добро насочване на помощта към стопанствата в необлагодетелстваните райони. НССЗ оказва съдействие, като проведе анкетно проучване и чрез участие в научния колектив за изпълнение на проекта.

Също така НССЗ през 2018 г. подпомогна Института по аграрна икономика към ССА и при изпълнението на проект: „Устойчивост на селското стопанство в България“. По проекта ще се направи по-точно дефиниране на устойчивостта на селското стопанството, ще се характеризира същността ѝ и ще се конкретизират изискванията към системата за нейната оценка. След това ще се разработи практично приложим за специфичните условия на развитие на българското селско стопанство холистичен подход за оценка на равнището на

устойчивост на аграрните системи от различен вид. Ще се разкрият критичните фактори за подобряване на устойчивостта на българското селско стопанство на съвременния етап, и ще се направят препоръки за подобряване на научните анализи, оценителна практика, и фермерските стратегии и обществени политики за устойчиво развитие. НССЗ оказва съдействие чрез участие в научния колектив за изпълнение на проекта и като проведе анкетно проучване сред над 60 бр. земеделски стопанства.

7. Информационни дейности

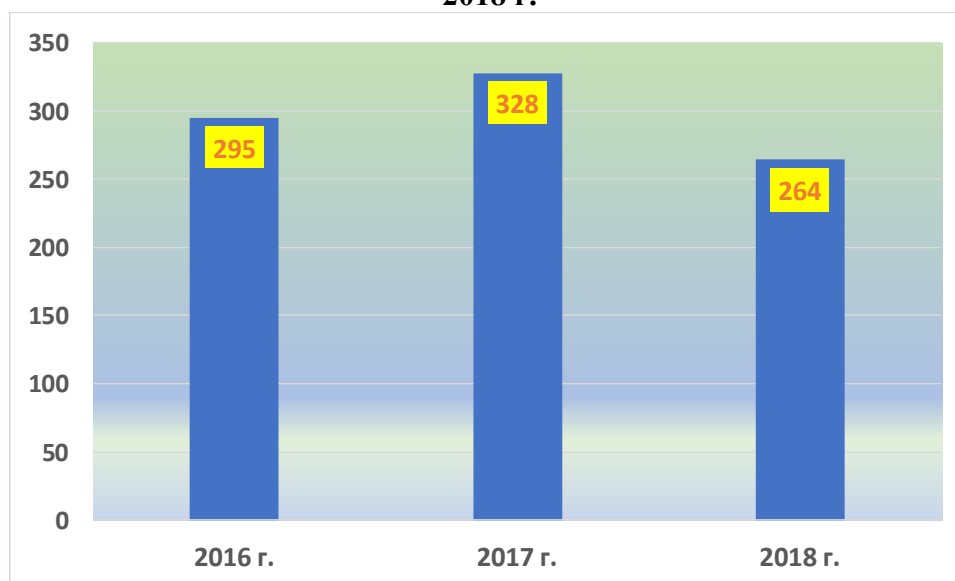
7.1 Участия в информационни събития

И през 2018 г. продължава традицията при провеждане на различни информационни събития, експерти на Службата да бъдат лектори в изнасянето на презентации по специализирани теми в областта на земеделието.

През 2018 г. експертите на НССЗ са участвали и/или организирали 1 356 информационни събития (в т.ч. и изнесени приемни), както по специализирани теми, така и по теми свързани с дейността на НССЗ по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. и с възможностите за подпомагане на земеделските стопани по ПРСР 2014-2020 г.

Експертите са участвали и/или организирали 264 бр. информационни мероприятия (без да се включват изнесените приемни). От тях: 124 бр. информационни срещи, 98 бр. семинари, 27 бр. семинари с демонстрация и 15 други мероприятия.

Фигура 16. Участия на експерти на НССЗ в информационни събития през 2016, 2017 и 2018 г.

Забележка: В броя не са включени изнесените приемни

Таблица 20. Информационна дейност на НССЗ за 2018 г.

Информационна дейност на НССЗ за 2018г.	Брой	%
Семинари	98	37%
Информационни срещи	124	47%
Семинари с демонстрация	27	10%
Други	15	6%
Общ брой участия в информационни събития	264	

Информационна дейност на НССЗ за 2018г.	Брой	%
<i>Общ брой участници без изнесени приемни</i>	<i>6 307</i>	
<i>Среден брой участници на 1 информационно събитие (без изнесените приемни)</i>	<i>24</i>	
<i>Изнесени приемни</i>	<i>1 092</i>	
<i>Общ брой участници в изнесените приемни</i>	<i>3 145</i>	
<i>Общ брой участници в т.ч. и от изнесени приемни</i>	<i>9 452</i>	

Основните теми на информационните събития включват специализирани въпроси в областта на:

➤ **растениевъдството** - производство на основни растениевъдни култури, подходящи за съответния район; традиционни технологии на отглеждане и иновационни решения (в т.ч. отглеждане на лавандула, на костилкови и семкови овощни видове); технологични изисквания при отглеждане на иновативни овощни видове; добри практики и перспективи при отглеждане на овощни култури; видове резитби за формиране на корона и плододаване при овощните насаждения; резитба и формиране на лозата; специфика при отглеждане на биологично сертифицирани насаждения; устойчиво управление на водите; управление на храненето на овощни и зеленчукови култури; болести при зеленчуци, по зърнено-житни и зърнено-бобови култури; добри земеделски практики в картофопроизводството, карантинни болести и вредители по картофите; растителнозащитни мероприятия и контрол върху използваните ПРЗ; биологично производство на продукция и др.

➤ **животновъдството** - технологии за отглеждане на селскостопански животни; изисквания към животновъдните обекти, свързани с технологиите на отглеждане; хуманно отношение към преживни животни; добри развъдни практики в овцевъдството и козевъдството; новаторски технологии в пчеларството; добри практики в пчеларството; възпроизводство на пчелни майки в семейството; болести по пчелите и пчелното пило, профилактика и лечение; изисквания за директни доставки на суровини и храни от животински произход и др.

➤ **аграрната икономика** - добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани; пазар и доходи на земеделските производители, фактори влияещи върху търсенето и предлагането на земеделски продукти; добри практики при разработване и управление на проекти по ПРСР; конкурентоспособност на малки и средни стопанства при изпълнение на проекти; бизнес план за развитие на фермата - избор на бизнес идея, паричен поток и приложението му, прогноза за очакваните резултати и др.

Освен по специализирани въпроси, темите бяха свързани и с:

- Възможности за подпомагане на земеделските стопани по мерките от ПРСР 2014-2020г.
- Възможности за подпомагане по схемите за директни плащания и националните схеми за подпомагане.

7.2 Изготвени и отпечатани информационни материали

През 2018 г. са изготвени и разпространени 145 бр. информационни материали (почти се запазва броя спрямо 2017 г.) – календар на земеделския стопанин, образователни листовки, диплянки, брошури и др.

Основните теми на информационните материали включват:

- Условия за подпомагане по подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Изисквания за кандидатстване по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 214-2020 г.
- Основни изисквания към кандидатите по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от ПРСР 214-2020 г.
 - Възможности за подпомагане по Националната програма по пчеларство;
 - Директни плащания кампания 2018 г.;
 - Данъчно облагане и задължителни осигурителни вноски на земеделските стопани;
 - Агрокалендар на растениевъда / на животновъда.
 - Специализирани информационни материали в областта на растениевъдството и животновъдството.

7.3 Медийни изяви

Медийните изяви обхващат изготвяне на статии, даване на интервюта в националната и местна преса, както и участие в радио и телевизионни предавания (национални и местни медии).

Броят на медийните изяви на експертите на НССЗ в националната и местна преса (статии, интервюта, отзвучи от мероприятия, прессъобщения и др.) през 2018 г. е 88 бр. (с 14% по-малко спрямо 2017 г.).

Основните теми на медийните изяви: дейности на НССЗ по предоставяне на консултантски услуги на млади земеделски стопани и малки стопанства по ПРСР 2014-2020; работа на ТОО към НССЗ по провеждане на съвместни информационни срещи - семинари с цел трансфер на знания и технологии от науката към практиката; организиране и провеждане на консултантски дни/изнесени приемни от ТОО по населени места в цялата страна; сезонни мероприятия в овощната и зеленчуковата градина; правила за добра растителнозащитна практика; приложение на добри практики в пчеларството; подготовка на пчелина за зимния период; социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани и др.

Участията на експертите на НССЗ в радио и телевизионни предавания през 2018г. са 73 бр. (със 17% по-малко спрямо 2017 г.).

Основните теми на телевизионните и радиопредавания, в които са участвали експертите на НССЗ: агрокалендар за съответния месец; дейност на НССЗ за подпомагане на малките стопанства и младите фермери по ПРСР 2014-2020 г.; възможности и предимства от сдружаването на земеделските стопани; условия за допустимост и срокове за участие по схемите за директни плащания - кампания 2018; информация за предстоящи съвместни информационни събития за трансфер на научни знания и технологии към земеделските стопани; график за провеждане на консултантски дни/изнесени приемни по населени места; възможности за провеждане на стажантски програми в НССЗ и др.

8. Други дейности на НССЗ в областта на съветите в земеделието

8.1 Изнесенни приемни

Целта на изнесените приемни (консултантски дни) е да се разшири и улесни достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги на НССЗ.

През 2018 г. ТОО на Службата продължават дейността по организиране и провеждане на изнесенни приемни в различни населени места, особено в тези, които са отдалечени от областните центрове. По време на изнесените приемни всеки земеделски стопанин на място

има възможност да получи актуална информация и съвети в областта на земеделието и развитието на селските райони, в т.ч. възможностите за подпомагане по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г., схемите за директни плащания и националните схеми за подпомагане.

Информация с датата, часа и мястото за провеждане на изнесените приемни на НССЗ се публикува на електронната страница на Службата, в рубрика „Изнесени приемни” и се актуализира на всеки три месеца.

През 2018 г. броя на изнесените приемни спрямо 2017 г. почти се запазва. По време на приемните през 2018 г. бяха консултирани 3 145 души.

Таблица 21. Проведени изнесени приемни на ТОО на НССЗ за 2018 г.

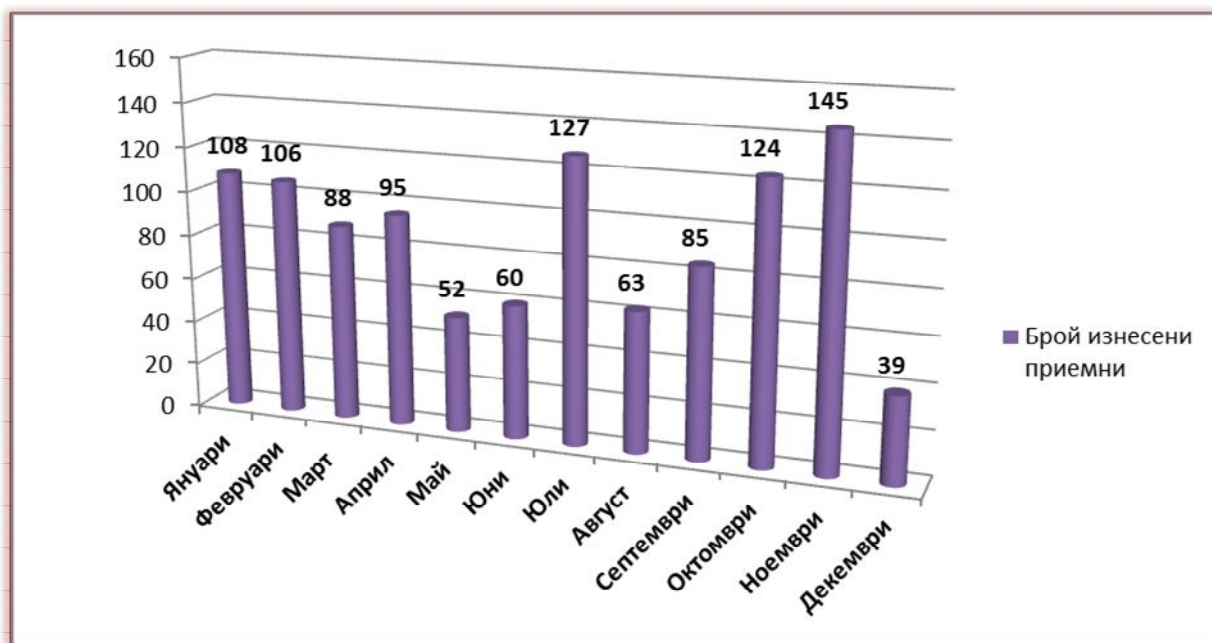
ТОО на НССЗ	Брой приемни	Брой участници в изнесените приемни
Смолян	55	121
Монтана	52	162
Кърджали	52	132
Сливен	52	185
Благоевград	51	143
Бургас	49	192
Силистра	49	166
Ямбол	48	116
Пазарджик	42	147
В. Търново	42	136
Хасково	42	260
Видин	42	79
Ст. Загора	42	98
Русе	42	98
Добрич	42	62
София	42	116
Кюстендил	41	107
Пловдив	37	53
Плевен	35	68
Габрово	34	90
Търговище	34	122
Варна	33	86
Враца	30	114
Шумен	29	37
Ловеч	28	61
Разград	24	75
Перник	23	119

ТОО на НССЗ	Брой приемни	Брой участници в изнесените приемни
Общо	1 092	3 145

Общо 3 145 земеделски стопани взеха участие в изнесените 1092 приемни. От 265 общини в 243 общини експертите на НССЗ са провели изнесени приемни. Средно в една приемна са консултирани 3 бр. лица, при средна продължителност на приемната от 2 часа.

Най-голям интерес от фермерите се наблюдава в областите Хасково (260 присъствали лица), област Бургас (192 присъствали), Сливен (185 присъствали), Силистра (166 присъствали), Монтана (162 присъствали) и Пазарджик (147 присъствали). Най-малък е интересът в областите Шумен и Пловдив. Най-голям брой изнесени приемни са провели офиси Смолян, Кърджали, Сливен, Монтана и Благоевград.

Фигура 17. Проведени изнесени приемни на ТОО на НССЗ за 2018 г. по месеци

Най-голям е броят на проведените изнесени приемни през първото тримесечие (302 приемни) и четвъртото тримесечие (308 приемни).

8.2 Фермерски кръгове

През 2018 г. НССЗ продължи да изпълнява дейността си свързана с разпространяване на информацията между земеделските стопани, чрез т. нар. „фермерски кръгове“, които бяха създадени към всеки ТОО на НССЗ през 2015 г. Целта на „фермерските кръгове“ е да разпространява сред фермерите полезна информация и да популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР, както и повишаване на ефективността на предоставяните от НССЗ консултации и съвети за по-голям брой фермери. В тази връзка експертите от офисите изпращат информация на участниците в кръга относно важни въпроси, които засягат земеделските стопани, в т.ч. за предстоящо отваряне на мерки от ПРСР 2014 – 2020 г. и други национални и европейски схеми, както и за предстоящи обучения, семинари, информационни събития, селскостопански изложби, срещи с експерти от МЗХГ, Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), открити приемни на ТОО на НССЗ и др. събития. Изпраща се информация и за приближаващи, започващи или приключващи важни срокове. Информацията се изпраща по електронната поща и/или по телефона.

През 2018 г. създадените 27 фермерски кръга продължиха да функционират, като в тях са се включили 348 фермера.

Таблица 22. Функциониращи фермерски кръгове от ТОО на НССЗ за 2018 г.

Офис	Брой участници
Благоевград	18
Бургас	14
Варна	32
Велико Търново	12
Видин	10
Враца	10
Габрово	10
Добрич	10
Кърджали	10
Кюстендил	10
Ловеч	10
Монтана	13
Пазарджик	14
Перник	15
Плевен	15
Пловдив	17
Разград	12
Русе	11
Силистра	15
Сливен	16
Смолян	7
София	11
Стара Загора	10
Търговище	15
Хасково	8
Шумен	13
Ямбол	10
Общо	348

Общият брой на участниците във фермерските кръгове е 348, от които 207 земеделски стопани са заети с растениевъдство (59 % от всички участници), 80 с животновъдство (23 %), а 61 с растениевъдство и животновъдство (18 %).

Фигура 18. Специализация на участниците, включени във фермерските кръгове за 2018г.

В офисите Благоевград, Плевен, Перник, Пловдив, Велико Търново, София и Добрич са включени участници предимно заети в сектор „растениевъдство“. В офисите Варна, Шумен и Търговище са включени участници предимно заети в сектор „животновъдство“. В офис Бургас, Сливен и Габрово са включени участници предимно заети от смесен тип.

8.3 Неформални консултативни съвети

Към всеки ТОО на НССЗ функционира неформален консултативен съвет. Целта на неформалните консултативни съвети е обсъждане със земеделските стопани, браншовите организации и представители на местни държавни структури на дейността на съответния ТОО на НССЗ с цел още в по-голяма степен офисът да отговори на нуждите на земеделските стопани и още по-доброто им обслужване. В неформалните консултативни съвети участват активни земеделски стопани, които работят на територията на областта, представители на местни браншови организации, представители на научни институти, представители на местни публични организации и държавни структури (Областна дирекция „Земеделие“ (ОДЗ), Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) и др.).

Основните дейности на неформалните консултативни съвети са свързани с:

- обсъждане и даване на предложения за дейността на офиса

Експертите от съответния офис обсъждат с участниците в неформалния консултативен съвет дейността на офиса в т.ч. предстоящи обучения, семинари, информационни събития, селскостопански изложби, изнесените приемни и др. събития. Участниците в съвета дават предложения и мнения за дейността на офиса в т.ч. предложения за провеждане на различни събития, за теми на информационно-обучителни събития, за съвместни събития. Участниците в съвета също така информират от какво съдействие в рамките на компетенциите на НССЗ те имат нужда. На срещите се обсъжда и дейността на офиса за следващата календарна година.

- обсъждане на проблеми и различни въпроси в областта на земеделието

Експертите от ТОО на НССЗ представят различни теми, въпроси и проблеми за обсъждане от участниците в съвета в т.ч. за предстоящо отваряне на мерки от ПРСР и други национални и европейски схеми. Също така участниците директно представят различни теми, въпроси и проблеми за обсъждане. Коментира се информация и за приближаващи или приключващи важни срокове (например за регистрация като земеделски стопани или за подаване на данъчни декларации).

Всяка година ТОО на НССЗ провеждат по минимум една среща на неформалния консултативен съвет, като за 2018 г. са проведени 27 бр. В срещите са взели участие над 321 фермери, представители на НПО, държавни институции, ТОО на НССЗ и други заинтересовани лица. Средно в една неформална среща вземат участие около 12 участника.

IV. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

1. Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.

Експерти на НССЗ са участвали през 2018 г. в различни работни групи към МЗХГ и други институции. Основните дейности са както следва:

✓ Участие в дейността на Комитета за наблюдение на ПРСР 2014-2020 г. в т.ч. относно обсъждане на предложения за промени в ПРСР и на критериите за подбор по различни подмерки от Програмата (подмярка 1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения“; подмярка 16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ от мярка 16 „Сътрудничество“; подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности от мярка 6 “Развитие на стопанства и предприятия“ и др.)

✓ Участие в заседания на тематичната работна група за обсъждане на проект на наредба за прилагане на подмярка 16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ по мярка 16 „Сътрудничество“ от ПРСР 2014-2020 г.;

✓ Участие в празник "Златна Праскова" 2018г. в с. Гавраилово, обл. Сливен, в т.ч. представяне на презентация на тема : „Възможност и подпомагане на малки стопанства по ПРСР 2014-2020 г., в т.ч. за подготовка на проектни предложения по подмярка 4.1.2“ Инвестиции в земеделските стопанства по тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ и връчване на наградите на конкурса "Най-добре поддържана прасковена градина";

✓ Участие в работна среща във връзка с Европейското партньорство за иновации в областта на земеделието – ЕПИ-Агри и Мярка 16.1 от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) по проект LIAISON, който има за цел да оптимизира съвместните иновации (в смисъла на ЕПИ-Агри) в областта на селското стопанство, горите и развитието на селските райони може да допринесе за по-доброто опознаване на принципите на Мярка 16.1. и на ЕПИ-Агри като предостави на заинтересовани от мярката актьори и страни в България експертиза по темата.

2. Международна дейност

• **Участие в Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS)**

През 2013 г. НССЗ стана един от дванайсетте учредители на Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS). В момента членовете на организацията са вече 44 от 27 различни страни (в т.ч. България) – Латвия, Ирландия, Германия, Дания, Франция, Финландия, Унгария, Словения, Хърватия, Грузия, Молдова, Португалия, Швейцария, Литва, Белгия, Испания, Полша, Австрия, Армения, Естония, Косово, Гърция, Холандия, Румъния, Русия, Северна Македония и Великобритания. Списък с членовете е следния: Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ), Международната академия на консултантите в областта на селските райони (IALB); Латвийския център за обучение и консултации в областта на селските райони; Ирландската Агенция за развитие на земеделието и хранителната промишленост (Teagasc – Ireland); Швейцарската асоциация за развитие на земеделието и селските райони

(AGRIDEA); Международния център за екологично земеделие в Централна и Източна Европа (EkoConnect e. V.) разположен в Германия; Камарата по земеделието и горите в Словения; Университета на западна Унгария (University of West Hungary); Датският Съвет по земеделие и храни F.m.b.A., SEGES; Литовската служба за съвети в земеделието; Постоянното събрание към френските камари по земеделие (APCA); Хърватската служба по земеделие; Държавната служба за консултантски услуги в Бавария; MedSoftOrg Ltd. (Унгария); Асоциация на консултантите в земеделието в Ирландия; Асоциация на германските камари по земеделие; FiBL Projecte GmbH (Германия); Центъра за обучение и съвети в Унгария; Асоциация на центрове ProAgria във Финландия; Национална асоциация на земеделските производители в Молдова; Изследователска мрежа за устойчиво управление на земеделските компании в Университета в Сантяго, Испания; Център за съветнически услуги в Бринол, Полша; Университетски колеж по педагогика на земеделието и околната среда в Австрия; Центъра за агробизнес и развитие на селските райони в Армения; Естонска фондация за развитие на селските райони; Инициативата за развитие на земеделието в Косово; Център за обучение и консултации в Грузия; Иновационен център за земеделие и развитие на селските райони в Белгия; Земеделски университет в Атина; Организация за земеделие и овощарство в Холандия; Националният съвет на земеделските камари в Полша, Фондация ADEPT Трансилвания в Румъния; Австрийска камара по земеделие; Delphy Group BV в Холандия; Институт за технологии и инфраструктури в селското стопанство в Навара (INTIA), Испания; Федерален център за консултантски услуги в земеделието и преквалифициране на персонала в селското стопанство, Русия; Съветническа организация „CONSULAI“, Португалия; Дружество „GAIA EPICHEIREIN“, Гърция; Група за обучение и съвети към Училището за земеделие, лесовъдство и хранителни науки HAFL на Университета на Берн за приложни науки, Швейцария; Кужавско-Поморски (Kujawsko-Pomorski) център за съвети в земеделието в Миниково (Minikowo), Полша; Великополски (Wielkopolska) център за съвети в земеделието в Познан (Poznań (WODR), Полша; Борд за развитие на земеделието и градинарството „AHDB“, Великобритания; Консорциум на обществени организации (Society) „Иновации за земеделие“, Великобритания; Агенцията за развитие на земеделието, Северна Македония; Колеж по земеделие, храни и предприемачество в селските райони, Северна Ирландия; Консултантска служба „SAC Consulting“ към Шотландския селски колеж „SRUC“. Организацията беше учредена по латвийско законодателство със седалище в Латвия.

Основната идея за създаването на EUFRAS е да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на иновативността и обмяната на знания в областта на селските райони и земеделието. Бъдещите конференциите, семинари и събития ще предложат една платформа за обмяна и сътрудничество между съветническите служби от цяла Европа. Основните цели на организацията са следните:

- ✓ Подобряване на качеството, ефективността и ефикасността на работата на консултантите, насочена към подпомагане на семейните ферми, земеделски стопани, местни групи, земеделските организации и физическите лица, които участват в селското стопанство и развитието на селските райони и преодоляване на настоящите и възникващите проблеми (икономически, екологични и социални);
- ✓ Насърчаване на производството на иновации и трансфер на знания в областта на селското стопанство и развитието на селските райони;
- ✓ Насърчаване на обмяна на опит и знания в областта на селското стопанство между наука и практика;
- ✓ Развитие на обмяната на опит и сътрудничеството между селското стопанство и селските консултантски услуги в Европа;
- ✓ Осигуряване на обмен на информация между консултанти, политици и други заинтересовани страни (включително Европейската комисия, организации на земеделски производители, професионални обучаващи институции, глобалните инициативи като GFRAS, частни фирми и т.н.);

Участието на НССЗ в Европейския форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS) допринася за засилване на съветническата дейност по отношение на спазването на законоустановените изисквания за управление изброени в приложение II на Регламент (ЕО) №73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г., които се определят от законодателството на Европейския съюз в областта на общественото здраве, здравето на животните и на растенията, околната среда и хуманното отношение към животните. Участието на НССЗ в тази организация също така дава възможност НССЗ да обменя опит с други съветнически организации и от там да подобри качеството на предоставяните съветнически услуги в т.ч. относно трансфера на нови знания и технологии в практиката.

EUFRAS се стреми да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на иновативността и обмяната на знания в областта на селските райони и земеделието. Конференциите, семинарите и събитията, в които и представители на НССЗ вземат участие, са една платформа за обмяна и сътрудничество между съветническите служби от цяла Европа. По време на тези събития се обсъждат актуални теми и проблеми в рамките на предизвикателствата, пред които днес са изправени консултантските услуги в областта на селското стопанство и селските райони, както и как се използва информацията, знанията и иновациите за справяне с тези предизвикателства в сектор селското стопанство. Участниците в организацията имат възможност да се информират за различни международни възможности за изграждане на мрежи и насърчаване на сътрудничеството в рамките на консултантските и съветнически организации от цяла Европа.

През 2018 г., в рамките на членството си в EUFRAS, експерти от НССЗ взеха участие в международни срещи форуми свързани със съветническата дейност, които са описани в т. “Участие в международни конференции и семинари“.

EUFRAS е представена на много и различни форуми. Основните бъдещи дейности на организацията са свързани с:

- ✓ Участие в различни проекти финансирани по програма „Хоризонт 2020“;
- ✓ Участие на представители на организацията в различни работни групи към ЕК;
- ✓ Тясно сътрудничество със SECRA – организация за сертифициране на консултанти в областта на земеделието и селските райони, както и с други подобни организации;
- ✓ Провеждане и участия в различни конференции и семинари.

• **Участие в Мрежа (Асоциация) на съветническите организации от страните в Югоизточна Европа (SEASN)**

През 2015 г. НССЗ стана един от тримата учредители на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN²). Участниците в мрежата до момента са: Националната служба за съвети в земеделието в България, Службата за съвети в Хърватия, Института по приложна наука в земеделието в Сърбия, Министерството на земеделието, горите и развитието на селските райони в Косово, Организация за развитие на земеделието в Косово, Агенцията за развитие на земеделието в Македония, Камарата по земеделие и гори в Каринтия, Австрия, Института за консултации и обучение към Университета в Западна Унгария, Камарата по земеделието и горите в Словения, Университета по земеделски науки и ветеринарна медицина в Тимишоара, Румъния и Министерство на земеделието и селските райони в Черна гора. През 2018 г. към мрежата SEASN се присъедини и Аграрният университет в Атина, Гърция. Организацията е учредена по хърватското законодателство със седалище в гр. Загреб, Хърватия.

Основната идея за създаването на SEASN е да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на качеството и развитието на предоставяните съветнически услуги в областта на селските райони и земеделието, както и за подобряване на сътрудничеството и партньорството в региона. Чрез една обща Мрежа ще могат да бъдат

² South Eastern Europe Advisory Services Network

преодолени по-лесно предизвикателствата и проблемите, които стоят пред съветническите служби в региона, както и да бъдат постигнати още по-добри резултати, и дейностите на съветническите организации да бъдат още повече практически ориентирани към нуждите на земеделските стопани.

Основните цели на Мрежата са следните:

- ✓ Повишаване на ефективността и ефикасността на работата на консултантите, насочена към подпомагане на земеделски стопани, земеделските организации и всички други лица, които имат отношение към селското стопанство и развитието на селските райони;
- ✓ Насърчаване на обмена на опит, знания и информация в областта на земеделието и селските райони между съветническите служби и консултанти в Югоизточна Европа;

НССЗ участва активно в дейността на Мрежата, чрез нейни представители в Управляващите органи на Мрежата. Участието на НССЗ в тази организация дава възможност Службата да обменя опит и с други съветнически организации и от там да се подобри качеството на предоставяните от Службата съветнически услуги в т.ч. относно трансфера на нови знания и технологии в практиката.

Във връзка с участието на НССЗ в Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN), по време на международната конференция на тема: „Настояще и бъдеще на системите за съвети в земеделието и тяхната роля за внедряване на иновациите“ на 21 ноември 2018 г. се проведе и среща на Изпълнителния борд на SEASN.

През 2018 г., в рамките на членството си в SEASN, експерти от НССЗ взеха участие в международни срещи форуми свързани със съветническата дейност, които са описани в т. “Участие в международни конференции и семинари“.

В качеството си на член на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN) НССЗ участва в проект **Farm advisory digital innovation tools realized and shared (FAIRshare)**/Реализирани и споделени дигитални иновативни инструменти за съветници в земеделието по Програма Хоризонт 2020. Изпълнението на проекта стартира през 2018 г. Основната цел на проекта е да подпомогне съветниците в земеделието и техните организации да използват ефективно дигитални приложения и инструменти за по-голяма производителност и устойчивост в земеделието. Една от основните дейности е идентифициране на различни дигитални инструменти или услуги с голямо въздействие, които могат да бъдат адаптирани от съветниците към различен контекст (казуси), чрез разглеждане на конкретни примери от партньорите по проекта.

• **Участие на НССЗ по проект в северната част на Кипър „Техническа помощ за местните съветнически услуги в селското стопанство, северната част на Кипър“ EuropeAid/135398/DH/SER/CY**

През 2016 г. НССЗ в партньорство с NIRAS IC (Полша) и AGRI-ADVISORY Ltd (Малта) стартира изпълнението на проект „Техническа помощ за местните съветнически услуги в селското стопанство, северната част на Кипър“ EuropeAid/135398/DH/SER/CY. Първоначалният период на изпълнение на проекта беше до 30.04.2018 г. През месец април изпълнението на проекта беше удължено до 01.12.2018 г.

Целта на този проект е да се подпомогне кипърската турска общност за създаването на ефективни консултантски местни услуги в селското стопанство, тъй като консултантските услуги са основни за развитието на дейностите в областта на селското стопанство, а в момента има липса на ефективни консултантски услуги, недостатъчен персонал и неефективно структурирана съветническа дейност.

Основните резултати по проекта са:

- Изготвена Стратегия за развитие на системата за съвети в земеделието в северната част на Кипър;

- проведено обучение на съветници (в областта на земеделието и развитието на селските райони) от северната част на Кипър по теми свързани с бизнес развитието на фермите, диагностиката на фермите и кръстосаното съответствие (Законоустановените изисквания за управление (ЗИУ) и Условията за добро земеделско и екологично състояние, съгласно Приложение II от Регламент (ЕС) № 1306 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика);

- изготвен проект на Ръководство за съветниците (в областта на земеделието и развитието на селските райони) от северната част на Кипър за предоставяне на съветническите пакети определени в Стратегията;

- проведено работно посещение на експерти и съветници (в областта на земеделието и развитието на селските райони) от северната част на Кипър в Ирландия и в България;

- проведено обучение на съветници (в областта на земеделието и развитието на селските райони) от северната част на Кипър в т.ч. по въпроси свързани с изготвяне на бизнес планове и инвестиционни проекти;

- подпомагане на съветници (в областта на земеделието и развитието на селските райони) и фермери от северната част на Кипър при кандидатстването по схеми за подпомагане финансирани от ЕС на база на пилотна схема;

- изготвена комуникационна стратегия по проекта.

- **Участие на НССЗ по проект „Взаимно обучение: Достъп до иновации чрез демонстрации (Peer-to-Peer Learning: Accessing Innovation through Demonstration) (PLAID)” по Програма Хоризонт 2020**

През 2018 г. продължиха дейностите на НССЗ по проект "Взаимно обучение: достъп до иновации чрез демонстрации (Peer-to-Peer Learning: Accessing Innovation Through Demonstration)" (PLAID) по тръжна процедура (КОЛ) RUR-11-2016 по програма Хоризонт 2020. Проектът продължава до м. юни 2019 г.

Целите на проекта са:

- разширяване на съвременните познания относно взаимното обучение на фермерите;

- подробно проучване на провежданите демонстрации във фермите от цяла Европа. Проучването ще покрие всички сектори в земеделските производствени системи, в т.ч.: животновъдство, растениевъдство, конвенционално и биологично земеделие;

- проучване на демонстрационни дейности организирани от фермери, от частни компании, от съветнически организации, от научно-изследователски институти, от земеделски фондации и други организации..

Изпълнението на дейностите по проекта са разделени в 8 работни пакета (Work packages (РП)), за изпълнението на всеки работен пакет отговаря определен член от консорциума в т.ч. и НССЗ. НССЗ е лидер на РП 4 „Улесняване на достъпа чрез виртуални демонстрации“, по който ще се разработят и оценят онлайн решения за разширяване на обхвата на демонстрационни дейности на пазарните стопанства.

До края на 2018 г. са извършени следните основни дейности по проекта:

- Разработена рамка по РП 2 „Разработване на концептуална рамка и типология базирани на практиката“ подпомагаща: разбирането как демонстрационните ферми насърчават взаимното обучение и как демонстрационните методи и инструменти могат да улеснят този процес; оценка на въздействието на демонстрациите при обучението на фермери;

- Проведено проучване на демонстрационни ферми в цяла Европа. Попълнени от земеделски стопанства и организации онлайн въпросници по проучването на земеделските демонстрационни ферми, мрежи и подпомагащи демонстрациите организации в 28-те членки на ЕС, Норвегия и Швейцария (За България – техният брой е над 70 бр.);

- Разработен анализ на публикувани аудио-визуални материали за демонстрации на пазарни стопанства;
- Избор и подпомагане на пилотните „виртуални демонстрационни ферми" във Великобритания, България и Швейцария за разработването на техни собствени онлайн материали и извършване на „виртуални“ демонстрационни дейности. Изготвени филмчета (клипчета) за част от пилотните ферми;
- Определени и изследвани и анализирани 24 казуси (конкретни практически случаи) за демонстрационни дейности на пазарни стопанства - по два за всяка страна-участник по проекта;
- Разработен комуникационен план и инструменти за разпространение на дейностите и резултатите по проекта;
- Разработена интерактивна карта, върху която чрез кликване на географското местоположение, или чрез въвеждане на ключови думи за търсене, всеки може да намери къде другаде в Европа се провеждат определени видове демонстрации. Картата обхваща 28-те страни членки на ЕС, Швейцария и Норвегия - <https://farmdemo.eu/hub/app/inventory>;
- Разработени и публикувани "виртуални" (онлайн) демонстрации;
- Създадени Национални консултативни групи от заинтересовани лица по проекта.

• Участие на НССЗ по проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration”) (NEFERTITI) по Програма Хоризонт 2020

През месец януари 2018 г. стартираха дейностите на НССЗ по проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration”) (NEFERTITI) по тръжна процедура (кол) RUR-12-2017 „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на тематичния обмен на знания и намаляване на разликата в използването на иновации” по Програма Хоризонт 2020. Проектът се изпълнява от консорциум с 32 участници от 17 страни. НССЗ ръководи и координира изпълнението на дейностите по Работен пакет 7 „Комуникация и разпространение на практически ориентирани резултати за демонстрационни дейности“. Основните цели на проекта са свързани с подобряване на демонстрациите във фермите; подкрепа за изграждането на мрежи от ферми извършващи демонстрационни дейности; стимулиране възприемането и внедряването на иновациите в т.ч. разработени от фермерите, както и подобряване на информираността за тях и на визуализацията им; подобряване на взаимното обучение и обмен на знания между земеделските стопани и засилване на връзката между тях в цяла Европа; развитие на по-конкурентно, устойчиво и интелигентно земеделие. Очакваните основни резултати по проекта са:

- Създаване на 10 интерактивни тематични мрежи, които ще обединяват 45 регионални клъстера (хъба) в 17 страни включващи земеделски стопани организиращи демонстрации и институции свързани със земеделието (съветници, НПО, индустрия, образование, научни институти и политици). НССЗ ще ръководи и координира дейностите по мрежа "Подобряване на ефективността на хранителните вещества в градинарството", в т.ч. създаването на хъб в България, като и създаването на хъб в България по мрежа "Намаляване използването на пестицидите при производството на грозде, плодове и зеленчуци";

- Създаване на уеб базирана платформа, в която да бъдат събрани широк спектър от знания и най-добри практики за демонстрационните дейности и изграждане на специфичен резервоар от знания за демонстрационните дейности включващ различни факти, видеоклипове, снимки и други подобни материали специално разработени за различни целеви групи. Платформата ще бъде част от уебсайта на проекта. Ще се извърши широко

разпространено на съдържанието ѝ чрез различни видове материали включително аудиовизуални, преведени на езиките на всички партньори.

- Започване на политически диалог в обхвата на ЕС, за да се гарантира устойчивостта на мрежите създавани по проекта.

- **Кандидатстване на НССЗ по Втора покана за набиране на проектни предложения по Програма Interreg-ИПП за трансгранична сътрудничество България – Македония - CCI 2014TC16I5CB006**

През 2018г. НССЗ кандидатства по Втора покана за набиране на проектни предложения по Програма Interreg-ИПП за трансгранична сътрудничество България – Македония - CCI 2014TC16I5CB006.

НССЗ изготви и подаде проектно предложение по Приоритетна ос 1 “Околна среда”, за изпълнение на Специфична цел 1.1. „*Опазване на околната среда и устойчиво използване на природните ресурси в трансграничния район*“. Проектното предложение е насочено към **устойчивото управление на земеделските земи, попадащи в защитените територии, които са съществуващи и потенциални места по Натура 2000, както и други природни защитни зони** в подпомагания трансграничен район.

Основната цел на проекта е подобряване на екологичното състояние на земеделските земи от подпомагания трансграничен район попадащи в защитени природни зони чрез намаляване и избягване на замърсяванията, свързани с торенето, други земеделски практики и подпочвени и поливни води.

Основни дейности, заложи в проекта са организирани и провеждани на информационно-образователни събития за земеделски стопани от трансграничния район за устойчиво използване на обработваните от тях земеделски земи попадащи в защитените територии в т.ч. в съществуващи и потенциални зони по НАТУРА 2000, както и даване на конкретни препоръки на земеделските стопани за подобряване на екологичното състояние и намаляване на замърсяването в тези земеделските земи.

Проектът успешно премина етап „административна оценка и проверка на допустимост“ и на база на получените точки е в резервния списък на одобрените проекти.

- **Кандидатстване на НССЗ по проект „Използване на възобновяемата енергия в земеделието“/ Adoption of renewable energy in agriculture (ARENA), по Програма Хоризонт 2020.**

През 2018 г. НССЗ като партньор в консорциум с други участващи организации кандидатства с проект ARENA в рамките на покана за представяне на предложения RUR-15-2018-2019-2020 по програмата „Хоризонт 2020“.

Цел на проекта е да се увеличи усвояването на възобновяеми енергийни източници във фермите чрез разработване и разпространение на най-добрите практики - представени под формата на надеждна и независима информация и оценка за прилагане на ВЕИ във фермите.

В рамките на проекта се планира да се създаде тематична мрежа за обмен на знания, касаеща използването на системи за възобновяема енергия във фермите за нуждите на селското стопанство в Европа. Други очаквани резултати от успешното реализиране на проект ARENA ще са

- създаването на инструменти с висока ефективност и разработени други материали с надеждна и независима информация, които да подпомагат и да бъдат използвани от земеделските съветници, с цел увеличаване използването на ВЕИ във фермите;

- разработени на различни езици и формати и разпространени в цяла Европа информационно-образователни материали за насърчаване на използването на възобновяемите енергийни източници в земеделието.

• **Кандидатстване на НССЗ по проект “Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите“ /Connecting advisers to boost interactive innovation in agriculture and forestry (i2Connect), по Програма Хоризонт 2020.**

Основната цел на проекта е засилване на ролята на съветническите организации през новия програмен период за включване на фермерите и собствениците и ползватели на гори в интерактивните иновативни процеси.

Очакваните дейности по проекта са:

• Идентифициране на най-добри практики (на база на практически примери от цяла Европа) за оказвана подкрепа на съветническите организации за привличане на новаторски идеи и развиването им в иновативни проекти.

• Събиране на най-добри практики от добре организирани и ефективни съветнически служби, които подкрепят иновациите и подпомагат партньорите си да работят заедно по иновативни проекти.

• Свързване на съветниците в мрежи за взаимно учене и обмен на знания относно интерактивните иновативни техники, които подкрепят преминаването към по-устойчиво земеделие и селски райони.

• Създаване на възможности за обучение на настоящи и бъдещи съветници и развитие на техните умения, вкл. чрез практическо обучение и кръстосани посещения в чужбина, относно управление и участие в интерактивни иновативни проекти и осъществяване на посредничество в процесите на обучение от фермер на фермер;

• Разширяване и актуализиране на базата-данни от съветнически организации проучена и разработена по проект „Prospects for Farmers’ Support: Advisory Services in European AKIS (PRO AKIS) – Перспективи за подкрепа на фермерите: Съветническите услуги в рамките на Европейските Системи за научни знания и иновации” (финансиран по Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие .

Във връзка с кандидатстването по проекта, през м. декември представители на НССЗ участваха в работна среща на консорциума за обсъждане на предложения за изготвяне на проектното предложение.

• **Кандидатстване на НССЗ в Азербайджан за избор на изпълнител по проект „Засилване и укрепване на съветнически земеделски услуги (Strengthening of agricultural advisory services)“, EuropeAid/139548/DH/SER/AZ.**

Проектът има за цел да повиши ефективността и ефективността на системата за съвети в земеделието в Азербайджан, като по този начин тя ще може да реагира по-добре на настоящите и бъдещите предизвикателства в селскостопанския сектор по устойчив и координиран начин. За тази цел проектът ще помогне на правителството на Азербайджан и на доставчиците на съветнически услуги в селските райони да се подобри разбирането и прилагането на по-целенасочени оперативни системи, процеси и услуги в областта на съветите в земеделието. Тези системи, процеси и услуги ще бъдат по-добре фокусирани и в по-голяма степен подходящи за увеличаване на доходите на стопанствата, като в същото време ще опазват и подобряват състоянието на околната среда в т.ч. чрез разработване и популяризиране на Кодекс за добрите земеделски практики.

Възлагаш орган е Делегацията на ЕК в Азербайджан. Проектът се финансира по Програмата на ЕС за Интегрирано регионално развитие на Азербайджан (Интегрирано регионално развитие на Азербайджан).

- **Кандидатстване на НССЗ в Турция за избор на изпълнител по проект „Техническа помощ за изграждане на капацитет за мярка „Консултантски услуги“ по програма IPARD II в Турция (Technical Assistance for Capacity Building for Measure Advisory Services of the IPARD II Programme in Turkey)“, EuropeAid/138578/IH/SER/TR.**

Целта на този проект ще бъде да се подобри капацитетът на консултантски услуги в Турция, свързани с мярката за подпомагане на тези услуги по Програма IPARD II.

Избраният изпълнител трябва да извърши следните услуги:

- анализ на актуалната ситуацията по отношение на "консултантски услуги" в Турция и проучване на нуждите за подобряване на капацитета;
- обучения на доставчици на консултантски услуги по въпроси относно производствени техники, свързани със секторите подпомагани по програма IPARD, както и по самата Програма IPARD в т.ч. изготвяне на проектни предложения и искания за плащане,
- подготовка и разпространение на информационни материали, отнасящи се до програма IPARD II в т.ч. подготовката на проектни предложения и искания за плащане.

Възлагач орган е Централното звено за финансиране и договаряне в Анкара, Турция.

- **Кандидатстване на НССЗ в северната част на Кипър за избор на изпълнител по проект „Техническа помощ за земеделските съветнически услуги в северната част на Кипър (Technical Assistance for Farm Advisory Services northern part of Cyprus)“, EuropeAid/139625/DH/SER/CY.**

Целта на този проект ще бъде да се подобри предоставянето на съветнически услуги в областта на земеделието в северната част на Кипър.

По проекта трябва да се изгради капацитет на съответните местни заинтересовани страни за вземане на решения и управление на изпълнението на Стратегията за предоставяне на съветнически услуги в област на земеделието в северната част на Кипър. По проекта трябва и да се укрепи капацитета за мониторинг по отношение на прилагането на съветническите услуги. Проектът ще подпомогне земеделските производители при определянето на нуждите и при формулирането на инвестициите, които те трябва да представят като проектни предложения.

Възлагач орган е ЕК.

- **Оказване на подкрепа от НССЗ за изпълнение на проект „Земеделие с висока природна стойност: обучение, иновации и знания“ (HNV-Link) финансиран по програма Хоризонт 2020**

НССЗ осъществява сътрудничество в редица неправителствени организации. През април 2016 г. Сдружение за териториален и екологичен просперитет (СТЕП) стартира международен проект HNV-Link: Земеделие с висока природна стойност: обучение, иновации и знания, който ще продължи до април 2019 г. Проектът е финансиран по програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз за създаване на мрежа от заинтересовани страни, сближаваща науката и иновациите в земеделието с висока природна стойност. Мрежата работи на местно, национално и международно ниво.

Проект HNV-Link се изпълнява от консорциум от 13 партньора от 11 страни-членки на ЕС и се фокусира върху събиране, разработване, трансфер и разпространение на различни иновативни решения за земеделските земи с висока природна стойност за подобряване както на социално-икономическата им жизнеспособност, така и екологичната им ефективност.

Със съдействието на НССЗ по проекта бяха разработени информационни брошури за избрани иновации, поддържащи земеделските системи с висока природна стойност. Информация и самите брошури са качени на интернет страницата на НССЗ и се разпространяват от ТОО.

- **Оказване на подкрепа от НССЗ за изпълнение на проект „Свързване на участници, инструменти и политики чрез мрежи“/ Linking Actors, Instruments and Policies through Networks (LIAISON)/ финансиран по програма Хоризонт 2020**

Проект LIAISON е многофункционален и мултинационален проект изпълняван от голям брой партньори и със силно интерактивна работна програма. Той включва изследователи, участници в иновационни проекти, инициативи и мрежи, лица вземащи решения по отношение на аграрната политика и администратори. Те съвместно ще проучат проектирането и изпълнението на голям брой интерактивни иновационни проекти - както в рамките, така и извън рамките на Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост /EIP-AGRI/. Проект LIAISON ще създаде готови за използване в практиката методи и инструменти за оптимизирането на интерактивните иновационни подходи в проекти.

По покана от Изследователския институт по аграрна икономика в гр. Будапеща, Унгария, НССЗ излъчи представител на Службата за участие в дейността на макрорегионалната работна група „Дунав-Балкани“ създадена по проекта. През 2018 г. представител на НССЗ взе участие в първата среща на Макрорегионалната работна група. Основен извод от проведената работна среща на макрорегионалната група е, че НССЗ със своята експертиза и опит може да допринесе за успешното изпълнение на проект LIAISON.

- **Участие на НССЗ (Териториален областен офис в гр. Русе) в дейността на Съвместната българо-румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) включваща представители от областта на земеделието от окръг Гюргево, Румъния и от област Русе, България**

Териториалния областен офис (ТОО) на НССЗ в гр. Русе е член на Съвместната българо-румънска земеделска работна група от септември 2012 г. През 2018 г. се проведеха 6 срещи на комисията, 2 в Русе и 4 в Гюргево, като експерти от ТОО в гр. Русе участваха в 4 заседания, проведени в област Русе, България и в окръг Гюргево, Румъния.

Заседанията на Съвместната българо-румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) се организират от Областна администрация Русе, със съдействието на Асоциация Евро регион Данубиус, Окръжен съвет Гюргево и Трансграничен Бизнес център „Данубиус“. В заседанията на работната група освен експерти от ТОО – гр. Русе участват и представители на Областна администрация гр. Русе, кметове на Общините от Русенска област, представители на Областна дирекция „Земеделие“, Държавен фонд „Земеделие“, Областна дирекция по безопасност на храните – гр. Русе, земеделски стопани от региона и румънски представители на бизнеса и експерти от земеделския бранш. През 2018 г. в рамките на СБРЗРГ бяха извършени следните дейности и обсъдени следните тематика:

- Разработване и одобрение на план за дейността на СБРЗРГ за 2018 г.;
- Трансгранични болести по животните, актуални за Европейския съюз с фокус превенция върху Африканската чума по свинете;
- Представяне на културата арония; Производство на пелети от слама;
- Субсидии, предоставени от Агенцията за плащания и интервенции в селското стопанство през 2018 г.;
- Опрашване на трайните насаждения и опазване на пчелите;
- Ангажименти на земеделската кооперация „Присака“ –Гюргево, при прилагане на Закона за пчеларството № 383/2013 на Националната програма за пчеларство 2017-2019 г. и достъпа до средства от ЕС, мярка 6.3; Вредата от изгаряне на стърнища след прибиране на реколтата;

В края на 2018 г. беше издаден бюлетин за дейността на СБРЗРГ, публикуван на www.ruse.bg, www.afaceri.giurgiu-ruse.ro, www.cjgiurgiu.ro.

Като основен резултат от дейността на Съвместната българо - румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) може да се посочат създадените условия и възможности за

българските и румънските производители от различните сектори на земеделието за срещи и дискусии с цел реализация на продукцията им на български и румънски пазари.

- **Участие в международни конференции и семинари**

Представители на НССЗ взеха участие в следните международни конференции и семинари:

- международна конференция на тема: „Настояще и бъдеще на системите за съвети в земеделието и тяхната роля за внедряване на иновациите“. Конференцията беше организирана от НССЗ на 21 ноември 2018 г. в гр. София. Целта на Конференцията бе да се обменят широк кръг от знания, опит и идеи от участниците и да се обсъдят възможностите за развитие на консултантските услуги в областта на земеделието през новия програмен период 2021-2027 г. На Конференцията присъстваха над 100 представители на различни университети, научно-приложни институти, на неправителствени организации и на държавната администрация. Те споделиха своите виждания във връзка с партньорството им с НССЗ и взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“ в подкрепа на иновациите - с основна цел - достигане на иновациите до земеделските стопани. Бяха споделени добри практики и виждания за бъдещето на съветническите услуги в държавите от ЕС и региона. Представители от службите за съвети в земеделието на Сърбия, Хърватия, Словения и Македония направиха презентации за развитието на съветническите услуги в настоящето в техните държави и виждането им за ролята им в близките години по отношение на достигането на иновации до земеделските стопани и повишаване качеството на съветническите услуги. Общ извод от всички презентации и мнения по време на конференцията се наложи, че съветническите служби са важно звено между фермерите и науката за въвеждане на иновации в практиката, като земеделските стопани най-достъпно и непосредствено се учат при провеждане на демонстрации в стопанствата на фермери. За повишаване качеството на консултантските услуги и достигане до по-голям брой фермери е необходимо също така постоянно повишаване квалификацията и обучение на консултантите и използване все по-широко на дигитални технологии в тяхната работа.

- участие в гр. Варшава, Полша в годишното събрание на Европейския форум на съветническите служби в земеделието и селските райони (EUFRAS) за 2018 г., в т.ч. работна среща по проект YEUFRAS за включване и интегриране на млади съветници в Европейския форум на съветническите служби в земеделието и селските райони и конференция на тема „Предизвикателства пред съветническите служби след 2020 г.“.

- участие в конференция на съветниците в областта на земеделието на тема „Нови предизвикателства в селските райони - традиция и трансформация на селското стопанство“ в рамките на 57-мата конференция на Международната академия на консултантите в областта на селските райони (IALB), 7-мата среща на Европейския форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS) и среща на SEASN (Мрежа на съветническите организации от Югоизточна Европа) в Мосонмагиаровар, Унгария.

- участие в гр. Венеция, Италия в 3-та работна среща по проект Взаимно обучение: Достъп до иновации чрез демонстрации (Peer-to-Peer Learning: Accessing Innovation through Demonstration) (PLAID) по тръжна процедура (кол) RUR-11-2016 „Демонстрации на ферми: механизми за учене на фермери“ по Програма Хоризонт 2020, и в надрегионалната съвместна среща за Южна Европа по одобрените по програма Хоризонт 2020 проекти PLAID и AgriDemo-F2F (FarmDemo среща).

- участие в гр. Загреб, Хърватия в Общоевропейска среща на партньорите по проект PLAID и AgriDemo-F2F (FarmDemo среща). В срещата взеха участие и представители на конкретните практически случаи за демонстрационни дейности на пазарни стопанства от България.

- участие в Годишно събрание на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN) и 5-та Регионална конференция на съветническите служби на Югоизточна Европа.

- участие в работна среща на тема „Вкусът на България“, в Хо Ши Мин, Виетнам, като част от българска делегация с организатор консорциум „Вкусът на България“.

- участие в гр. Алмерия, Испания в първата (встъпителна) работна среща по проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration” (NEFERTITI) по тръжна процедура (кол) RUR-12-2017 „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на тематичния обмен на знания и намаляване на разликата в използването на иновации”.

- участие в гр. Тулуза, Франция в Първата годишна среща по проект NEFERTITI.

- участие в работна среща в гр. Хага, Холандия на членовете на Изпълнителния комитет на проект NEFERTITI и на ръководителите на 10-те тематични мрежи по проекта.

- участие в гр. Будапеща, Унгария, в среща на консултативната регионална (Дунавско-балкански регион) работна група по финансираня по Програма Хоризонт 2020 проект “Подобри иновации в селските райони: Свързване в мрежи на заинтересованите лица, инструменти и политики (Better Rural Innovation: Linking Actors, Instruments and Policies through Networks – LIAISON))“.

- Участие в гр. Джоунджу (Jeonju), Република Корея в деветата годишна среща на Глобалният форум на съветническите служби в областта на селските райони (Global Forum for rural advisory services – GFRAS).

- участие в специализирано животновъдно изложение „Sommet de l'Elevage (Livestock summit)” в Клермон- Феран (Clermont-Ferrand), Франция.

V. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ

1. Човешки ресурси

1.1. Състояние

Общата щатна численост по Правилник за устройството и дейността на НССЗ в края на 2018 г. е 70 бр. служители, от които:

- по служебно правоотношение - 68 бр.;
- по трудово правоотношение - 2 бр.

Преобладаващата възрастова категория по основно щатно разписание е 31-50 години. Преобладаващата продължителност на държавната служба в НССЗ в края на 2018 г. е 8 -18 години.

Напуснали и/или освободени от НССЗ през 2018 г. - 8 служители (6%), от които:

- по служебно правоотношение – 7;
- по трудово правоотношение - 1.

Назначени по:

- служебно правоотношение с конкурс - 7;

Служители, получили обща оценка на изпълнението на длъжността

- по служебно правоотношение (СПО) - 47 бр.;
- по трудово правоотношение (ТПО) - 1 бр.

Таблица 23. Получени оценки за изпълнението на заеманата длъжност през 2018 г.

Оценки	Служители по СПО	Служители по ТПО	Сума по оценка
1. Изключително изпълнение	2	0	2
2. Изпълнението надвишава изискванията	28	1	29
3. Изпълнението напълно отговаря на изискванията	17	0	17
4. Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	0	0	0
5. Неприемливо изпълнение	0	0	0
Сума по правоотношение	47	1	48

1.2. Действия за повишаване на административния капацитет

Обучения, организирани от други организации

През 2018 г. експертите от НССЗ са преминали следните обучения (извън НССЗ):

- Предизвикателството да управляваш - организирано от ИПА- 1 служител;
- Въведение в държавната служба – организирано от ИПА – 4 служители;
- Организация на документооборота в държавната администрация - организирано от ИПА – 2 служители;
- Екипна ефективност. Управление и развитие на екипи - организирано от ИПА – 2 служители;
- Управление на взаимоотношенията с клиентите - организирано от ИПА – 4 служители;
- Комуникативни умения - организирано от ИПА – 4 служители;
- Подобряване на вътрешните процеси и взаимодействие в администрацията чрез електронно управление (въвеждащ курс) - организирано от ИПА – 9 служители;
- Информационна и мрежова сигурност в подкрепа на реформите в публичната администрация - организирано от ИПА – 9 служители;
- Планиране и организация на електронно административно обслужване - организирано от ИПА – 7 служители;
- Начисляване на амортизации на нефинансови дълготрайни материални активи от бюджетните организации - организирано от ИПА- 1 служител;
- Практически съвети за провеждане на срещи за оценка на изпълнението - организирано от ИПА – 9 служители;
- Алтернативни методи за разрешаване на спорове в административната дейност - организирано от ИПА- 1 служител;
- Административна стилистика - организирано от ИПА – 2 служители;
- Прилагане на комплексно административно обслужване - организирано от ИПА- 1 служител;
- Противодействие на корупцията в държавната администрация - организирано от ИПА – 2 служители;
- Вътрешен контрол - организирано от ИПА - 1 служител;
- Законодателство и методология по финансово управление и контрол - организирано от ИПА- 1 служител;
- Дигитална трансформация - организирано от ИПА – 2 служители;
- Лаборатории за иновации - организирано от ИПА – 3 служители;
- Лична ефективност. Емоционална интелигентност - организирано от ИПА – 4 служители;
- Комуникационни умения - организирано от ИПА – 4 служители;

- Отговорности и задължения на материално-отговорните лица. Инвентаризация - срок, ред и начин на провеждане - организирано от Бизнес едюкейшън клуб ЕООД - 2 служители;
- Протокол и етикет в контекста на Европейския съюз – организирано от Дипломатически институт към Министерство на външните работи – 5 служители;
- Новият БДС EN ISO/IEC 17025:2017 "общи изисквания относно компетентността на лабораториите за изпитване и калибриране". Практически насоки за внедряване на новите изисквания на стандарта в практиката на лабораториите организирано от Лабимекс - 2 служители;
- Най-често допускани грешки и нарушения в прилагането на новата правна уредба на обществените поръчки. Практика по ЗОП и ППЗОП – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД – 2 служители;
- Практическо приложение на общия регламент за защита на личните данни-EU 2016/679 (GDPR) – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД - 1 служител;
- Промени в правната уредба и практиката по възлагане не обществени поръчки. Предстоящо стартиране на централизирана електронна платформа 2018 г. – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД – 3 служители;
- Добри и лоши практики при възлагане на обществени поръчки. Нарушения при откриване и провеждане на обществени поръчки според практиката на КЗК и ВАС. Административни нарушения по ЗОП и ППЗОП, установени при последващ контрол – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД - 1 служител;
- Новата регулация за защита на личните данни (GDPR) – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД - 4 служители;
- Новите моменти при декларирането на несъвместимост , имущество и интереси и при установяването на конфликт на интереси по реда на ЗПКОНПИ – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД - 1 служител;
- Актуални въпроси и проблеми в дейността на бюджетните организации. Отговорности за преглед и актуализация на СФУК. Отчетност на средствата по донорски програми от бенефициенти-общини и разпоредители с бюджет от по-ниска степен – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД - 2 служители;
- Годишно счетоводно приключване на 2018 г. за бюджетните организации – организирано от Труд и право - 2 служители;
- Чуждоезиково обучение – организирано от „Образователен център Британика” ООД – 12 служители

Специализирани курсове, семинари и обучения за експертите от НССЗ организирани от Службата:

- Семинар - обучение на експертите от главна дирекция на Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) през месец март в гр. Пловдив и гр. Луковит по консултантски пакет А2Б на подмярка 2.1. "Помощ за осигуряване на консултантски услуги" от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020г. и за провеждане на публично събитие на тема “Обсъждане на бъдещите съвместни дейности на дирекция „Развитие на селските райони” (Д РСР), Държавен фонд „Земеделие” (ДФЗ) и НССЗ по подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Семинар – обучение на експертите от главна дирекция месец юни в гр. Стара Загора за отчитане и анализиране на изпълнението и планиране на предстоящите дейности на службата до края на 2018 г. По мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 г.
- Програма за семинар-обучение на експертите от главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория“ (ГД СЗАЛ) месец август в гр. Луковит относно изготвяне на проектни предложения по подмярка 4.1.2 "Инвестиции в земеделски стопанства

по тематичната подпрограма за малките стопанства" от Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.)

- Регионални семинари (гр. Благоевград, гр. Луковит, гр. Русе и гр. Стара Загора) на експертите от НССЗ в т.ч. относно изискванията за прилагане на процедурите по Постановление на министерски съвет (ПМС) № 160 от 1.07.2016 г. за определяне правилата за разглеждане и оценяване на оферти и сключването на договорите в процедурата за избор с публична покана от бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ от европейските структурни и инвестиционни фондове.

Стажантски програми

През 2018 г. НССЗ участва активно в различни програми, проекти, схеми и мерки свързани с провеждането на стажове в държавната администрация в т.ч. по:

- По проект „Студентски практики“ – 5 души са преминали стаж през 2018 г. в Главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория“, Териториални областни офиси на НССЗ в гр. Добрич, гр. Варна и гр. Враца;
- 13 студенти и 2 ученици са преминали преддипломна практика/стаж и лятна производствена практика в Териториалните областни офиси на НССЗ.

Студентите и учениците, които са преминали стажове в НССЗ са от различни университети и гимназии: Аграрен Университет – Пловдив, Икономически университет - Варна, Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – гр. Силистра, Професионална гимназия по лозарство и винарство “Александър Стамболийски” – гр. Плевен, Русенски университет „Ангел Кънчев“ – гр. Русе, Технически университет – Габрово, Стопанска академия "Димитър Апостолов Ценов" – Свищов, Лесотехнически университет - гр. София, и Университет за национално и световно стопанство – София.

2. Финансова рамка за 2018 г.

През 2018 г. отчитането на финансово - счетоводната дейност се извършва съгласно приетия от Министерство на земеделието, храните и горите (МЗХГ) Програмен бюджет на НССЗ по Програма “Съвети и консултации” към Политика “Земеделие и селски райони”.

По-голямата част от разходите на ТОО са за издръжка (ел. енергия, телефон, интернет, охрана и др.), консумативи, провеждане на семинари, открити дни, разпространяване на материали, гориво за посещения на земеделски стопанства.

През 2018 г. одобрената планова бюджетна субсидия на НССЗ е в размер на 1 003 854 лв. и изпълнение в размер на 996 283 лв.

Окончателното изпълнение на бюджета на НССЗ за 2018 г. включва следните разходи:

Параграф	Сума
§ 01-00 „Заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения”	639 359
§ 02-00 „Други възнаграждения и плащания на персонала”	32 149
§ 05-00 „Задължителни осигурителни вноски от работодатели”	207 323
§ 10-00 „Издръжка”	101 632
§ 19-00 „Платени данъци, такси и административни санкции”	15 820
§ 29-00 „Лихви”	0
§ 46-00 „Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности”	0
ВСИЧКО	996 283

За осъществяването на необходимия финансов контрол през годината продължи практиката всички разходи, направени от ТОО предварително да се съгласуват с дирекция "Административно - финансова дейност" (АФД), след което се одобряват от Изпълнителния директор. Целта на тази практика е да се планират и контролират изразходваните средства, както и да се приоритизират според наличния бюджет.

През 2018 г. са разработени и/ или актуализирани и одобрени със заповед на изпълнителния директор на НССЗ, следните вътрешни правила и документи, чрез които се постига по-добро финансово управление и контрол: Вътрешни правила за транспортното обслужване в НССЗ и поддържане на служебните автомобили; Вътрешни правила за формиране и организация на работната заплата в НССЗ; Вътрешни правила за мерките и средствата за защита на личните данни, събирани, обработвани, съхранявани и предоставяни от НССЗ; Одитна пътека – назначаване и преназначаване на служителите в НССЗ; Вътрешни правила за дейността на учрежденския архив; Вътрешни правила за регламентиране на вътрешния оборот на електронни документи и документи на хартиен носител в НССЗ; Правила за усвояване на получаваните от НССЗ средства по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г..

3. Управление на собствеността

Недвижимите имоти, управлявани от НССЗ, териториално са разпределени в гр. София и в 27-те областни градове. Материалната база на Централно управление на НССЗ в гр. София се състои от 25 офис – помещения, възстановена Аналитична лаборатория, придобита едноетажна масивна сграда (бивша стругарска работилница) и придобит втори етаж в същата сграда. Общата площ е 2 224,37 кв.м., а общата стойност на недвижимото имущество на НССЗ в края на 2018 г. е 2 074 724,82 лв.

През 2018 г. НССЗ е извършила текущи ремонти на ползваните от нея сгради в ЦУ гр. София на втори придобит етаж и в градовете Търговище и Габрово на обща стойност 82 237.64 от тях: 59 377.64 лв., финансирани със средствата, получени по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. и 24 860 лв. платени от бюджет.

4. Техническа обезпеченост

4.1. Офис оборудване и софтуерни продукти

През 2018 г. са осъвременени техническите средства и офис техниката чрез подмяна на 4 броя компютърни работни станции, мултифункционални устройства (МФУ) – 10 бр., лаптопи – 3 бр.

По отношение на хардуера ситуацията в НССЗ е следната:

Вид хардуер	Брой системи /заведени балансово и задбалансово/	Брой реално използвани компютърни системи
Стационарни компютърни системи	144	126
Преносими компютърни системи	60	58

НССЗ работи с лицензиран системен софтуер на компютрите, и по специално операционна система Windows 10, Windows 7, антивирусна защита ESET- лицензирана, Endpoint Antivirus и Microsoft Office 2007, Office 2010 Professional и Office 2016. Всичките лицензи са осигурени от МЗХГ. Microsoft Office 2007 Professional, Office 2010 Professional и Office 2016 е инсталиран на всички работни станции, позволяващи от техническа гледна точка неговото приложение. В останалите случаи - при остаряла техника - се използва Freeware.

Програмните продукти, използвани в НССЗ и офисите са както следва:

Продукт	Приложение НССЗ
Windows 10	Операционна система
Windows 7	Операционна система
MS Office 2007, 2010,2016	Приложна програма
Adobe Reader X	Приложна програма
Index	Деловодна програма
Ciela.net, Лакорда	Правна информационна система
HONWIN	Хонорари-софтуер
RZWIN	Труд и работни заплати- софтуер
ALGOS AS Win 7.0	Счетоводен софтуер
DA 201	Софтуер за водене на дълготрайни активи
ESET Endpoint Antivirus	антивирусна защита

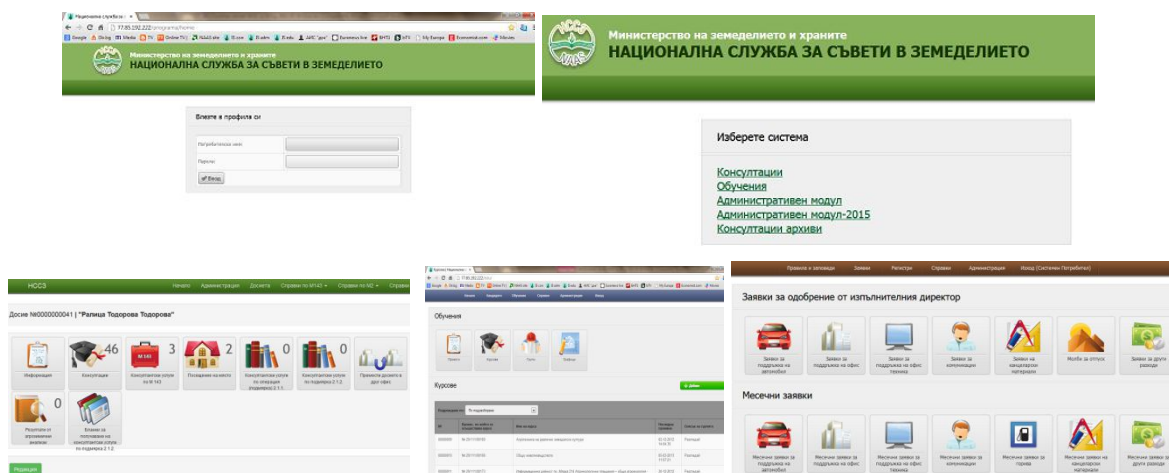
Следвайки съвременните тенденции в развитието на информационните технологии и комуникациите, през 2016 г. в НССЗ бе създадена и внедрена платформа на базата на облачните технологии. През 2017 г. платформата беше регулярно актуализирана и поддържана. „Облакът“ е термин, означаващ използването на споделени ресурси, софтуер и информация, като предоставяни на компютри и други устройства по мрежа (чрез Интернет).

Терминът съвместява понятия като софтуер като услуга, инфраструктура като услуга, платформа като услуга и други съвременни технологии, които под формата на онлайн бизнес приложения, достъпни през уеб браузър, задоволяват изчислителни потребности докато съхраняват софтуера и потребителските данни на свои сървъри.

Освен това „облакът“ обезпечавя сигурност и неприкосновеност на личните данни при непрекъснатия обмен на данни между териториалните офиси на НССЗ и Централно управление.

4.2. Информационна система на НССЗ

През 2010 г. е изграден първия модул „Консултации” на информационната система (ИС) за управление на консултантската дейност в структурата на НССЗ, която е базирана на уеб платформа и свързва всички офиси на НССЗ и Централно управление в единна среда при строго дефинирани правила за достъп, обмен на данни и сигурност. През 2011 г. е разработен и включен в системата втория модул „Обучение“, който обслужваше дейностите на НССЗ по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“. През 2013 г. влезе в експлоатация и нов трети модул „Административен“, който е в помощ на административните дейности, както на Централно управление така и на офисите от цялата страна. През 2014 г. бяха актуализирани и трите модула („Консултации”, „Обучение” и „Административен модул”). Актуализацията беше извършена във връзка с одобрения от МС през месец май 2012 г. трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г. и плановете за управление на речните басейни изготвени съгласно Рамковата директива по водите и Закона за водите, по които е необходимо НССЗ периодично да отчита дейностите си в т.ч. относно предоставените съвети и проведени обучения свързани с опазване или подобряване на състоянието на водите.

В системата в модул „Консултации” се въвежда следната основна информация:

- Данни за стопанството:
 - местоположение в т.ч. дали е в необлагодетелстван район, в Natura 2000 или нитратно уязвима зона;
 - икономически размер;
 - биологично производство;
 - регистрация по Наредба № 3 от 1999 г.;
 - размер на обработваните земеделски площи в т.ч. разпределение на площите в зависимост от населеното място;
 - отглеждани култури и животни;
 - използвани дълготрайни материални активи;
 - състав на работещите в стопанството;
 - направление на стопанството.
- Данни за консултираното лице – адрес, образование и т.н.;
- Желание за обучение;
- Кандидатстване по ПРСР;
- Пазарна ориентация;
- Информация за предоставени консултации (тип, насоченост, тематика и свързаност с Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК));
- Експертът, предоставил консултацията;
- Извършените посещения на място;

• Подробни данни за предоставените пълни комплекти съветнически услуги по мярка 143 и по подмярка 2.1.1. по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г..

През 2016 г. беше актуализиран и надграден модул „Консултации“ във връзка с отчитане на дейностите на НССЗ по подмярка 2.1.1. по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. за предоставяне на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1 "Стартова помощ за млади земеделски стопани" от ПРСР 2014 - 2020 г. на КП А2Б.

През 2018 г. модулът дава възможност за генериране над 45 различни справки и регистри, сред които:

- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по досиета;
- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по консултации;
- Справка за образованието на консултираните физическите/юридическите лица;
- Справка за образование по възраст, пол и вид консултации на консултираните физически/ юридически лица;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение по тематика и офиси;
- Справка за ползваните площи от земеделските стопани - по начин на стопанисване, местоположение и начин на ползване - биологично/конвенционално земеделие;
- Справка за отглежданите култури / животни от лицата получили консултации;
- Справка за типовете консултации;
- Справка за посещенията на място;
- Справка за агрохимични анализи;
- Справка за лицата желаещи да получават информация от НССЗ;
- Справка за култури / животни по мерки;
- Справка за образование по имена;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение;
- Териториална справка на брой консултирани и вид консултации;
- Справка за типа на консултираните стопанства стопанствата;
- Справка за досиета;
- Справка за въведените досиета по офиси;
- Справка за имената (досиетата) на посетените земеделски стопанства;
- Справка за имената (досиетата) на консултираните земеделски стопанства;
- Справка за броя и вида на консултациите по имена;
- Справка за броя на консултираните лица, осъществените контакти и проведените консултации;
- Справка за броя на посетените земеделски стопанства по имена;
- Справка за консултирани/обучени земеделски стопани за целите на НПДИК;
- Справка за стопанствата по населени места, обхванати от Рамковата директива за водите;
- Обобщена справка по Басейнови дирекции;
- Информация за кандидатстването по ПРСР на консултираните лица;
- Регистър за вписване на заявленията за получаване на консултантски услуги по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Централен регистър на НССЗ на заявените и предоставени консултантски пакети (КП) по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Регистър на изготвените доклади за получен консултантски пакет по подмярка 2.1.1 на мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г.;
- Входящ регистър за вписване на заявленията за получаване на консултантски пакети (КП) по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;

- Централен регистър на получените в Централно управление (ЦУ) на НССЗ писмени доклади за предоставените консултантски пакети подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Регистър на изготвените писмени доклади за предоставен консултантски пакет/и по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014-2020 г.;
- Обобщена информация по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г. с прикачени файлове;
- Форма за наблюдение и оценка към Заявка за плащане на НССЗ по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Форма за наблюдение и оценка за предоставените консултантски подмярка 2.1.1 от мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г.
- Справка за изработените точки от експерти на НССЗ по работни карти по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.
- Заявка за плащане по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за предоставените консултантски услуги по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за изработените точки от експерти на НССЗ по работни карти по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за заявените и/или предоставени КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Обобщена информация по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г. с прикачени файлове;
- Справка за предоставените КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г. по доклад.

Създадената база данни в модул „Консултации” е с почти 76 000 досиета на стопанства от цялата страна, като архив на базата данни се прави на всеки месец и се съхранява на независимо сигурно място.

Модул „Консултации” на информационната система позволява да се извършва ежедневен контрол върху дейността на офисите, значително облекчава отчетността в службата и подобрява качеството на предоставяните консултантски услуги. В модула е качена основната информация, отнасяща се до консултантската дейност по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г.. Информационната система позволява електронно да се генерират голям брой справки, което облекчава работата на експертите в офисите и им дава възможност да отделят повече време за консултации. Въвежданата в системата от Териториалните областни офиси на НССЗ информация за мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. дава възможност на ЦУ на НССЗ да следи качеството на предоставена информация и при необходимост да контролира и отстранява направените пропуски. Чрез информационната система лесно се получава обратна информация от ЦУ на НССЗ към офисите за състоянието на подадените в ДФЗ-РА за одобрение проекти и заявления за подпомагане.

През 2018г. голяма част от дейностите на ТОО на НССЗ по мярка 2 се извършват през Информационната система.

През 2018 г. приключи актуализирането и надграждането на модул „Консултации“ във връзка с отчитане на дейностите на НССЗ по подмярка 2.1.2. "Консултантски услуги за малки земеделски стопанства" по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. за предоставяне на малки земеделски стопанства на 6 броя консултантски пакети.

В системата в модул „Обучения” се въвежда информация за всеки един проект за обучение в т.ч. вид на проекта, начин на финансиране, текущо състояние, свързаност с НПДИК и т.н. Въвежда се и информация за формата и вида на обученията, броя на курсовете и групите включени в него, графици за провеждане на обученията, данни за лекторите и базите за практическо и теоретично обучение, данни за учебната програма, координаторите на обученията, учебните помагала и др. Също така се въвежда и подробна информация и за кандидатите, които са подали заявление за преминаване на обучение. Модул „Обучения” позволява да се отпечатват директно удостоверенията на успешно завършилите курсовете за обучения, дава възможност да се генерират различни справки и отчети в т.ч.:

- Подробен отчет за извършеното обучение в т.ч. справка за съдържанието на проведеното обучение и списък на курсистите преминали обучение;
- Справка за лекторите за обучението;
- Справка за обучаемите;
- Регистрационна книга на завършилите обучение;
- Дневник на присъстващите на дадено обучение;
- Справка за разпределение на дните обучение/информационни дейности по пол и възраст на участниците и заетостта на участниците в сектори селско стопанство или горско стопанство;
- Справка за разпределение на обучаемите, едновременно участващи като ползватели на помощ по различни мерки от ПРСР;
- Справка за броя на успешно завършилите обучение в сферата на селското и горското стопанство, получили сертификат или степен;
- Справка за текущо състояние на група;
- Справка на обучените клиенти за целите на НПДИК/Рамкова директива за водите.

Административният модул на информационната система има за цел да облекчи административната дейност на НССЗ и предаването на различни документи между Териториалните областни офиси и Централно управление. В този модул вече електронно се попълват и обработват регистрите за информационни материали, медийни изяви и информационни събития, както и има възможност да се подават по електронен път заявки за различни видове разходи и молби за отпуск. Административния модул позволява и генерирането на различни справки, сред които са:

- Справка за заявено количество гориво;
- Отчет за автомобилите;
- Справка за участията в медийни изяви;
- Справка за броя на медийните изяви;
- Справка за участията в радио и ТВ медийни изяви;
- Справка за броя на радио и ТВ медийни изяви;
- Справка за изготвените информационни материали;
- Справка за броя на информационни материали;
- Справка за участията в информационни събития;
- Справка за броя на информационните събития;
- Справка за информационните събития във връзка с НПДИК;
- Справка за информационните материали във връзка с НПДИК.

През 2018 г. в Административния модул беше добавен и раздел „Правила и заповеди“.

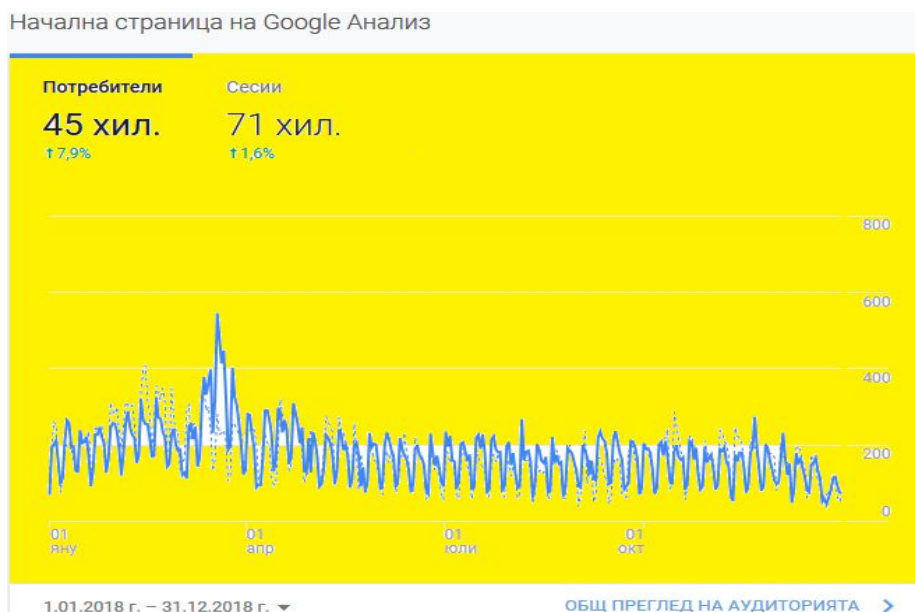
4.3. Интернет страница на НССЗ

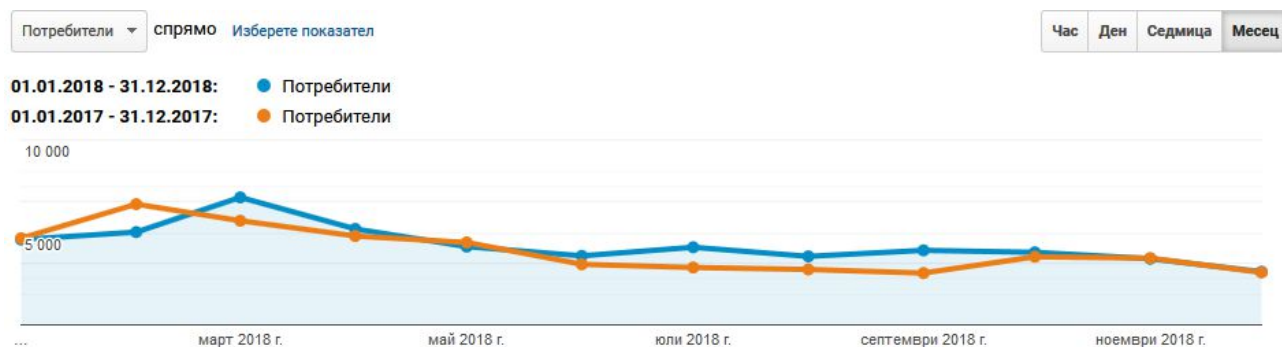
От 2013 г. е в пълна експлоатация и успешно функционира интернет страницата на НССЗ <https://www.naas.government.bg>, съдържаща актуална информация за дейността на НССЗ и териториалните офиси в страната, богата библиотека с полезни съвети в области като животновъдство, растениевъдство, икономика и т.н. Лични данни се събират чрез тази интернет страница и обработват от МЗХГ единствено за нуждите на предоставянето на електронни административни услуги, при строго спазване на изискванията на Закона за електронното управление и Закона за защита на личните данни. Събирането и обработването на лични данни за други цели се извършва доброволно и само след изрично съгласие на предоставящите ги лица, при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни.

Интересът към интернет страницата и през 2018 г. е значителен, както може да се види от таблиците. Посещения има от над 70 страни от цял свят и от Европейски съюз.

Фигура 19. Общ брой посещения на интернет страницата на НССЗ през 2018 г.

Фигура 20. Брой посещения на интернет страницата на НССЗ през 2017 и 2018 г.

Сайтът се посещава предимно от активното по възраст население, както се вижда от таблиците по долу.

Активно се обновява библиотеката на сайта на НССЗ с материали в областта на растениевъдството и животновъдството, които са необходими и полезни на земеделските стопани.

През 2018 г. продължава да функционира и раздел за дейността на Аналитична лаборатория на НССЗ. Резултатите от почвените анализи се качват в Информационната система на НССЗ.

Чрез интернет страницата на НССЗ се получават и много запитвания от земеделски стопани – над 60 бр. писмени запитвания през 2018 г.. След получаването на отговорите на въпросите си голяма част от тези земеделски стопани се обръщат за помощ по интересуващите ги въпроси към Териториалните областни офиси на НССЗ.

4.4. Транспортни средства

Транспортното обслужване е регламентирано във „Вътрешните правила за ползване на автомобилния транспорт в НССЗ“. В края на отчетната година НССЗ разполага с 33 автомобила. Поради остарелия автомобилен парк за ремонт и обслужване на служебните автомобили са изразходвани 25 424,76 лв., в т.ч. 24 319,44 лв. са платени от средствата получени по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. и 1 105,32 лв. – от бюджетната субсидия.

При направения анализ на техническото състояние на автомобилния парк през 2018 г. е установена необходимост и са закупени 3 броя нови автомобили, с които са заменени най-амортизираните от наличните към момента.

На всички автомобили са поставени GPS устройства с цел подобряване на контрола при използване на служебните автомобили.

През 2018 г. служебните автомобили на всички офиси към НССЗ са изминали общ пробег в размер на 218 002 км.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дейността на НССЗ през 2018 г. продължи да е насочена към подпомагане прилагането на държавната политиката в аграрния сектор за развитието на земеделието и селските райони. НССЗ доказа, че съветническата дейност в областта на земеделието играе важна роля за подобряване на устойчивостта и доходността на земеделските стопанства. През 2018 г. земеделски производители са получили почти 73 000 консултации средногодишно и ако се приеме, че една консултация би им струвала 40 лв. **то чрез безплатните консултации на НССЗ се спестяват на земеделските стопани около 3 млн. лв. годишно, а средствата за Службата от държавния бюджет са в 3 пъти по-малко.**

През 2018 г. НССЗ продължи да поддържа високо качеството на предлаганите консултантски услуги, като постоянно ги адаптира към нуждите на земеделските стопани и другите жители на селските райони, за да може те да се справят с предизвикателствата на променящата се пазарна и социална среда.

За постигане на горепосоченото НССЗ продължи да извършва целенасочена информационна, консултантска и съветническа дейност, която да помага на земеделските стопани да разширят и модернизират своите стопанства. НССЗ продължи да оказва съдействие на земеделските стопани за усвояването на средства по европейски и национални програми особено по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" от ПРСР 2014-2020. **Благодарение на НССЗ тези над 2 840 малки стопанства са спестили почти 2.9 млн. лв. разходи за изготвяне на бизнес планове по подмярка 6.3.** Беше обърнато и значително внимание на представянето пред земеделските стопани на възможностите за финансово подпомагане и критериите за допустимост при кандидатстване по ПРСР 2014 – 2020 г. В този аспект НССЗ извърши информационна, консултантска и съветническа дейност, която съответства на целите на ОСП на ЕС.

НССЗ постоянно усъвършенства своята работа като предлага нови консултации и услуги и разширява обхвата на съществуващите. През 2018 г. ТОО на НССЗ продължиха дейностите си свързани с разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги на Службата чрез организирането и провеждането на **1 092 бр. изнесени приемни (консултантски дни)** в различни населени места особено в тези от тях, които са отдалечени от областните центрове, на които са присъствали 3 145 лица.

През 2018 г. НССЗ продължи активно да развива и дейността си свързана с разпространяване на информацията между земеделските стопани, чрез създадените през 2015 г. **27 бр. „фермерски кръгове“** за разпространяване сред фермерите на полезна информация и за популяризиране добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР, както и повишаване на ефективността на предоставяните от НССЗ консултации и съвети за по-голям брой фермери. През 2018 г. в създадени 27 фермерски кръга са се включили над 348 фермера.

В заключение трябва да се отбележат и следните резултати постигнати през 2018 г.:

- Продължаване на активните действия за подобряване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес";
- Успешното изпълнение на дейностите на НССЗ по подмерки 2.1.1 и 2.1.2 на мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. Качествено и срок обслужени млади фермери при изготвяне на проектите им по подмярка 6.1. и на малки стопани по подмярка 4.1.2.
- Успешната дейност на Аналитичната лаборатория към НССЗ. През 2018 г. са постъпили 2 036 бр. и са изработени 2 033 бр. проби за 10 158 бр. определения (анализи) .

- Активното участие на НССЗ в дейността на Европейския форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRRAS). В момента членовете на организацията са вече 44 от 27 различни страни.

- Активно участие в развитието на Мрежата (Асоциация) на съветническите организации от страните в Югоизточна Европа (SEASN). Мрежата е регистрирана по законодателството на Република Хърватия, като членовете на мрежата вече са 12.

- Успешно изпълнение на дейностите през втората година на одобрен проект "Взаимно обучение: Достъп до иновации чрез демонстрации (Peer-to-Peer Learning: Accessing Innovation through Demonstration)" – финансиран по Програма Хоризонт 2020 (Рамкова програма на ЕС за научни изследвания и иновации).

- Успешно изпълнение на дейностите през първата година на одобрен проект "Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration)" (NEFERTITI) – финансиран по Програма Хоризонт 2020 (Рамкова програма на ЕС за научни изследвания и иновации).

Постигнатите резултати показват, че НССЗ е уважаван и търсен партньор за земеделските стопани.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

СПИСЪК НА ПРОВЕДЕНИТЕ ИНФОРМАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ НА НССЗ С НАУЧНИ ИНСТИТУТИ, НАУЧНО - ПРИЛОЖНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИЗАЦИИ И ЕКСПЕРТИ, С ЦЕЛ ПОДПОМАГАНЕ ТРАНСФЕРА НА НАУЧНИ ЗНАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ В ПРАКТИКАТА ПРЕЗ 2018г.

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
1	гр. Ст. Загора	Добри практики при разработване и управление на проекти по ПРСР	Тракийски университет - Ст. Загора	19
2	гр. Бургас	Технологични решения при пролетната подготовка на пчелните семейства за медосбор при различните системи кошери	Областен браншови пчеларски съюз - Бургас	19
3	гр. Кюстендил	Резитба на дървесни овощни видове	Институт по земеделие - Кюстендил (ССА)	69
4	гр. Сливен	Растителнозащитни мероприятия и контрол върху използваните препарати за растителна защита при отглеждане на овощни култури	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Сливен	18
5	гр. Трън, обл. Перник	Насоки в картофопроизводството. Карантинни болести и вредители при картофите	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Перник	19
6	гр. Пазарджик	Новости в законодателството, изисквания за добри растителнозащитни практики. Контрол при употреба на препарати за РЗ и торове	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Пазарджик	12
7	гр. Русе	Данъчно облагане и социално осигуряване на земеделските стопани	Национална агенция за приходите (НАП) - офис Русе	16
8	гр. Кърджали	Фитосанитарни стандарти в растениевъдството	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Кърджали	18
9	гр. Ловеч	Данъчно облагане и социално осигуряване на земеделските стопани	Национална агенция за приходите (ТД - В. Търново, офис Ловеч)	10
10	гр. Смолян	Превенция и контрол на вароатозата при пчелните семейства	Опитна станция по животновъдство и земеделие (ОСЖЗ) - Смолян (ССА)	22
11	гр. Перник	Изпитване на нови препарати за борба с вароатозата при пчелите	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	27
12	гр. Русе	Добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Русе	34
13	гр. Силистра	Осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани	Национална агенция за приходите (офис Силистра)	35
14	гр. В. Търново	Добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Ветеринарномедицински и фитосанитарни изисквания в земеделските стопанства	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - В. Търново; ИА „Главна инспекция по труда”, „Инспекция по труда” - В. Търново	38

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
15	гр. Кърджали	Съвременни тенденции при хранене, отглеждане и репродукция на овце и кози	Тракийски университет - Ст. Загора	26
16	гр. Ловеч	Изисквания към животновъдните сгради	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Ловеч	8
17	гр. Разград	Процедура за контрол при употреба на препарати за растителна защита в стопанствата на земеделските производители	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Разград; ОД на ДФ "Земеделие" - Разград	27
18	гр. Перник	Насоки в картофопроизводството. Карантинни болести и вредители при картофите	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Перник	27
19	гр. Силистра	Добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в земеделските стопанства	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Силистра	22
20	гр. Кюстендил	Растителна защита на овощните видове	Институт по земеделие - Кюстендил (ССА)	25
21	гр. Пазарджик	Разрешителни режими при ползване на вода за напояване за селскостопански цели	Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“	22
22	с. Тенево, обл. Ямбол	Резитбени операции на костилкови овощни видове	Аграрен университет - Пловдив	12
23	с. Виноградец, обл. Пазарджик	Изисквания за създаване на интензивни насаждения с череша. Устойчиви сортове налагачи се в практиката	Аграрен университет - Пловдив	17
24	с. Лудогорци, обл. Разград	Технологични изисквания и иновативни решения при отглеждане на сливи	Институт по планинско животновъдство и земеделие (ИПЖЗ) - Троян (ССА)	23
25	гр. Хасково	Данъчно облагане на земеделските стопани. Пазар и доходи на земеделските производители. Фактори влияещи върху търсенето и предлагането на земеделски продукти	Аграрен университет - Пловдив	16
26	с. Разбойна, обл. Бургас	Резитба и формиране на лозата	Аграрен университет - Пловдив	22
27	гр. Габрово	Нормативни изисквания при употреба и съхранение на продукти за растителна защита. Добри практики при употреба на препарати за РЗ	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Габрово	25
28	гр. Разград	Социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани	Национална агенция за приходите (ТД - Варна, офис Разград)	36
29	гр. Сливен	Добри практики при осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Сливен	30
30	гр. Кнежа, обл. Плевен	Добри развъдни и технологични практики в овцевъдството и козевъдството	Тракийски университет - Ст. Загора	13
31	с. Стамболово, обл. Русе	Иновативни решения при резитба на интензивни костилкови насаждения	Аграрен университет - Пловдив	20
32	гр. Тутракан, обл. Силистра	Нови технологии и интензивни схеми за отглеждане на костилкови овощни видове	Аграрен университет - Пловдив	38
33	гр. Търговище	Актуални нормативни изисквания при употреба на продукти за растителна защита и торове. Правила за добра растителнозащитна практика	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Търговище	21

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
34	гр. Силистра	Превенция и контрол на заболяванията по пчелите	Тракийски университет - Ст. Загора	32
35	гр. Белоградчик, обл. Видин	Пролетно развитие на пчелните семейства и профилактика в пчелина	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт - София (НДНИВМИ)	18
36	гр. Варна	Конкурентоспособност на малки и средни стопанства при изпълнение на проекти	Икономически университет - Варна	25
37	гр. Пирдоп, обл. София	Социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските стопани	Национална агенция за приходите (ТД - София област)	10
38	гр. Разлог, обл. Благоевград	Технологични и организационни решения в сортоподдържането на картофите	Опитна станция по картофите - Самоков (ССА)	8
39	гр. Смолян	Вегетативно размножаване на касиса чрез зелени и зрели резници	Опитна станция по животновъдство и земеделие (ОСЖЗ) - Смолян (ССА)	10
40	гр. Плевен	Балансирано хранене при зеленчуковите култури за получаване на качествена продукция	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Плевен	15
41	гр. Сандански, обл. Благоевград	Прилагането на иновационни технологии при отглеждането на лозя	Изпълнителна агенция по лозата и виното (ИАЛВ) - ТЗ гр. Благоевград	8
42	гр. Ямбол	Управление на риска в земеделското стопанство	Институт по аграрна икономика - София (ССА)	13
43	с. Видлица, обл. Монтана	Създаване на насаждения и отглеждане на овощни дървета	Институт по планинско животновъдство и земеделие (ИПЖЗ) - Троян (ССА)	15
44	гр. Ст. Загора	Иновативни маркетингови модели за реализация на земеделска продукция	Тракийски университет - Ст. Загора	11
45	гр. Габрово	Задължения на земеделските стопани за спазване на трудовото законодателство	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Габрово	24
46	гр. Шумен	Устойчиво управление на водите	Шуменски университет „Е. К. Преславски“	11
47	с. Покровник, обл. Благоевград	Обезпаразитяване при овцете	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) - Благоевград	6
48	гр. Монтана	Интегрирано управление на вредителите и фитосанитарни стандарти в растениевъдството	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Монтана	22
49	гр. Котел, обл. Сливен	Добрите фермерски практики за хранене и отглеждане на овце и кози - залог за по-висока продуктивност	Тракийски университет - Ст. Загора	34
50	гр. Ямбол	Добрите фермерски практики за хранене и отглеждане на овце и кози - залог за по-висока продуктивност	Тракийски университет - Ст. Загора	16
51	гр. Смолян	Добрите фермерски практики за хранене и отглеждане на овце и кози - залог за по-висока продуктивност	Тракийски университет - Ст. Загора; Опитна станция по животновъдство и земеделие (ОСЖЗ) - Смолян (ССА)	17
52	гр. Кърджали	Фуражни култури - видове, агротехника	Институт по фуражните култури - Плевен (ССА)	21

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
53	гр. Търговище	Добрите фермерски практики за хранене и отглеждане на овце и кози - залог за по-висока продуктивност	Тракийски университет - Ст. Загора	9
54	гр. Долни Дъбник, обл. Плевен	Добрите фермерски практики за хранене и отглеждане на овце и кози - залог за по-висока продуктивност	Тракийски университет - Ст. Загора	20
55	с. Честименско, обл. Добрич	Механизирано прибиране на лавандула	Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията "Н. Пушкин" (ССА)	10
56	с. Гавраилово, обл. Сливен	Най-добре поддържана плододаваща прасковена градина (конкурс за производителите на праскови в рамките на Празника "Златна праскова - 2018")	МЗХГ; Институт по овощарство - Пловдив (ССА); общ. Сливен; кметство с. Гавраилово	25
57	гр. Шумен	Изисквания при реализация на суровини и храни от пчелни стопанства. Изисквания към биологичните производители на пчелен мед	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Шумен; Шуменски университет „Е. К. Преславски“	12
58	с. Хан Крум, обл. Шумен	Производство на овощен посадъчен материал. Облагородяване на спяща пъпка	Опитна станция по земеделие - Хан Крум (ССА)	10
59	гр. Варна	Хигиена при добив на пчелни продукти	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	17
60	гр. Благоевград	Иновации в пчеларството	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	11
61	гр. Дряново, обл. Габрово (опитното поле на станцията)	Фактори за интензификация в овощарството. Схеми на засаждане и формировки при костилкови овощни видове	Институт по планинско животновъдство и земеделие (ИПЖЗ) - Троян (ССА)	24
62	гр. Монтана	Дигитално оперативно управление на фермата базирано на променливи разходи и брутен марж на ниво ферма	Институт по аграрна икономика - София (ССА)	12
63	гр. Дебелец, обл. В. Търново	Основни проблеми при зимяването и успешно иззимяване на пчелните семейства	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	29
64	гр. Враца	Актуални нормативни изисквания при употреба на продукти за растителна защита и торове	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Враца	13
65	гр. Разград	Добри практики в пчелина през есента	Русенски университет "А. Кънчев"	36
66	с. Самуилово, обл. Сливен	Есенни грижи за пчелните семейства и важни моменти при подготовката им за зимуване	Тракийски университет - Ст. Загора	22
67	гр. Видин	Нормативни изисквания при употреба на продукти за растителна защита и торове. Фитосанитарен контрол	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Видин	11
68	с. Званица, обл. Кърджали	Отглеждане на пипер - разсадопроизводство и агротехника	Опитна станция по поливно земеделие - Пазарджик (ССА)	13
69	гр. В. Търново	Основни технологични изисквания при отглеждане на сливови трайни насаждения. Феромониторинг	Институт по планинско животновъдство и земеделие (ИПЖЗ) - Троян (ССА); Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - В. Търново	25
70	гр. Ст. Загора	Есенни грижи за пчелните семейства и важни моменти при подготовката им за зимуване	Тракийски университет - Ст. Загора	8
71	гр. Враца	Новости в технологията на отглеждане на пчелните семейства	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	28

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
72	гр. Враца	Ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Враца	9
73	гр. Монтана	Производство, преработка и съхранение на прополис, прашец и пчелно млечице като алтернативен източник на доходи	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	30
74	гр. Добрич	Актуални нормативни изисквания при употребата на продукти за РЗ и торове. Правила за добра растителнозащитна практика	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Добрич	20
75	гр. Кюстендил	Контрол върху употребата на препарати за растителна защита, фитосанитарен мониторинг на територията на област Кюстендил	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Кюстендил; Асоциация растителнозащитна индустрия България (АРИБ)	51
76	с. Торос, обл. Ловеч	Технологични проблеми при отглеждане на основни зеленчукови култури	Аграрен университет - Пловдив	10
77	гр. Добрич	Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в земеделското стопанство	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Добрич	20
78	гр. Плевен	Бизнес план за развитие на фермата - избор на бизнес идея, паричен поток и приложението му, прогноза за очакваните резултати	Институт по аграрна икономика - София (ССА)	15
79	гр. Шумен	Интегрирана растителна защита. Основни моменти в технологията на създаване и отглеждане на костилкови овощни видове	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Шумен; Шуменски университет „Е. К. Преславски“	12
80	гр. Търговище	Актуални проблеми на пчелната патология	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт - София (НДНИВМИ)	29
81	гр. Перник	Специфични изисквания за директни доставки на суровини и храни от животински произход	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Перник	16
82	гр. Пловдив	Иновативни решения при отглеждане на костилкови и семкови овощни видове	Аграрен университет - Пловдив	10
83	гр. Видин	Управление на риска в земеделското стопанство	Институт по аграрна икономика - София (ССА)	17
84	гр. Казанлък, обл. Ст. Загора	Иновативни решения при отглеждането на лавандула	Институт по розата и етеричномаслените култури - Казанлък (ССА)	15
85	гр. Ямбол	Организация на растителнозащитни мероприятия в посевите на полски култури	Институт по земеделие - Карнобат (ССА)	22
86	гр. Велинград, обл. Пазарджик	Съвременни тенденции при храненето и репродукцията на овце и кози	Тракийски университет - Ст. Загора	10
87	гр. Пловдив	Зазимяване на пчелните семейства при различни системи кошери	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	25
88	гр. Ботевград, обл. София	Необходими дейности за подготовка на пчелина за зимния период	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	37
89	гр. Угърчин, обл. Ловеч	Възпроизводство на пчелни майки в стопанството	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	8
90	гр. Бяла Слатина, обл. Враца	Управление на храненето на зърненожитни култури за получаване на качествена продукция	Лесотехнически университет - София (ЛТУ)	25

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
91	гр. Габрово	Нови аспекти при профилактиката и заболяванията при пчелните семейства	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт - София (НДНИВМИ)	23
92	гр. Ямбол	Болести по пчелите и пчелното пило. Профилактика и лечение	Тракийски университет - Ст. Загора	36
93	гр. Добрич	Хуманно отношение към преживни животни и проблеми при пасищното им отглеждане	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Добрич	8
94	гр. Самоков, обл. София	Добри земеделски практики в картофопроизводството	Опитна станция по картофите - Самоков (ССА)	14
95	гр. Кюстендил	Новаторски технологии в пчеларството	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	34
96	гр. Пловдив	Иновации в зеленчукопроизводството. Възможности за използване на присаждането при зеленчукови култури	Аграрен университет - Пловдив	11
97	гр. Смолян	Състояние, тенденции и перспективи за развитие на породата Българско Родопско говедео	Научен център по животновъдство и земеделие - Смолян (ССА)	9
98	гр. Димитровград, обл. Хасково	Нови технологии и интензивни схеми за отглеждане на костилкови овощни видове	Аграрен университет - Пловдив	21
99	гр. Варна	Нови аспекти в нормативната база за растителна защита	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Варна	62
100	гр. В. Търново	Подобряване на ефективността на управлението на земеделските стопанства и реализацията на селскостопанска продукция	Институт по аграрна икономика - София (ССА)	17
101	с. Карагеоргиево, обл. Бургас	Резитба на плододаващи череша	Аграрен университет - Пловдив	29
102	гр. Русе	Пчелите и пчелните продукти като индикатор за замърсяване на околната среда	Тракийски университет - Ст. Загора	41
103	гр. Търговище	Добри практики при отглеждане на костилкови овощни и ягодоплодни насаждения	Шуменски университет „Е. К. Преславски“	16
104	гр. Харманли, обл. Хасково	Принципи, изисквания и процедури при биологичното производство. Нови аспекти в законодателството за био производство	Аграрен университет - Пловдив	23
105	гр. Бургас	Породи овце и кози. Актуални проблеми при технологиите на отглеждане, хранене и репродукция при овце и кози	Тракийски университет - Ст. Загора	24
106	гр. Видин	Ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Видин	8
107	гр. Пловдив	Управление на риска в земеделското стопанство. Идентифициране на възможни рискове и приложими в стопанството действия	Аграрен университет - Пловдив	16
108	гр. Варна	Болести по зърнено-житни и зърнено-бобови култури	Технически университет - Варна	51
109	гр. Смолян	Развитие на пчеларството в Родопите	Научен център по животновъдство и земеделие - Смолян (ССА)	11

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
110	гр. Своге, обл. София	Ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ - София област)	18
111	гр. Кърджали	Създаване на насаждения от орехоплодни култури	Опитна станция по земеделие в Източните Родопи - Кърджали (ССА)	15
112	гр. Хасково	Технологични дейности в пчелина благоприятстващи продуктивността на пчелните семейства	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА)	34
113	гр. Кърджали	Грижи за пчелните семейства и иновации в пчеларството	Институт по животновъдни науки - Костинброд (ССА); Пчеларско дружество "Акация" - Кърджали	30